

Á

CSIKSOMLYÓI RÓM. KATH.

FÖGYMNASIUM
ÉRTESITŐJE

AZ 1893—94. TANÉVRŐL.

KÖZLI:

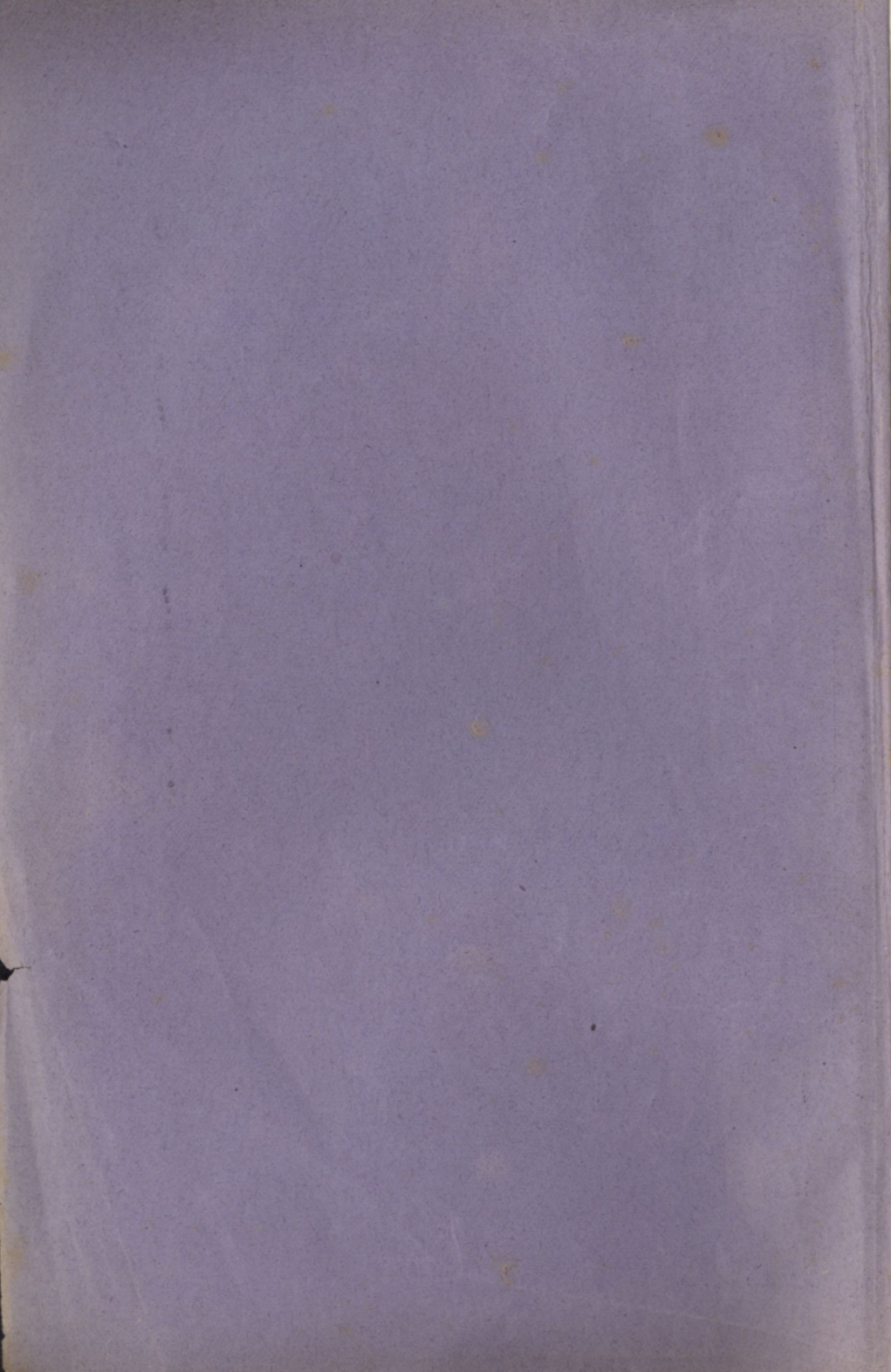
BÁNDI VAZUL,

IGAZGATÓ.

CSIK-SZEREDÁBAN,
NYOMATOTT GYÖRGYJAKAB MÁRTONNÁL
1894.

Á
CSIKSOMLYÓI RÓM. KATH.
FŐGYNASIUM
É R T E S I T Ő J E

AZ 1893—94. TANÉVRŐL.

*

KÖZLI
BÁNDI VASZUL,
IGAZGATÓ.

CSIK-SZEREDÁBAN,
NYOMATOTT GYÖRGYJAKAB MÁRTONNÁL
1894.

I.

A csiksomlyói róm. kath. főgymnasiumban fennálló „Mária Társulat.”

A csiksomlyói róm. kath. főgymnasium harmadfélszázados történelmében több mint másfél század óta áll fenn a Mária Társulata. A mióta első szent királyunk országát a Mária pártfogásába ajánlotta, a magyar nép vallásos ténykedéseiben kiváló hely jutott a Mária tiszteletének; ezt hirdette naponkint a háromszori harangozás úgy, mind a harczbamenők csatakiáltása; Mária neve vagy képe diszelgett fegyvereinken, pénzeinken, zászlóinkon; Őt hívta segítségül a magános buzgóság, vagy tanukép a hivatalos eskünél a törvénykezés. A magyar tanuló ifjúság különösen a 17-dik századtól kezdve, egyházi férfiakból álló lelkes tanárainak vezetése alatt hévvel karolta fel hazájának ezen oly sok erény forrásául szolgáló szép szokását.

Mária tiszteletére alakult társulatok közül nevezetesebb az, mely Rómában a Jézus Társaság kollegiumában Gyümölcslő Boldogasszony tiszteletére 1563-ban alakított, melyet Aquavivának a Jézus-társaság generalisának kérésére XIII. Gergely pápa 1584. decz. 2-án megerősített. Később a pápák engedélyt adtak, hogy más helyeken is különösen a tanuló ifjúság kebelében ily társaságok alakíttassanak és a római anyatársulatba bekebeleztessenek. Az erdélyi részek gymnasiumai között első volt a gyulafehérvári, melyben már a társulat megerősítése után 4-dik évről, 1588-ban megalakult a „Mária Társaság”, ez azonban már 1716-ban megszűnván, 1743-ban visszaállított. II. József császár ismét eltörölte, de már 1790-ben megkezdett és folyt 1848-ig; innen szünetel 1856-ig, mely évtől kezdve működése csak 1869-ig tart, ettől fogva új tagot

nem avattattak a társulatba. Csik-Somlyón 1730-ban alakult a társulat, mikor a gyulafehérvári szünetelt; Székely-Udvarhelyen 1736-ban; ez is a Jézus-társaság eltöröltetésével megszűnt, azonban később visszaállított, az 1848-ban kezdődött szabadságharcz alatt szünetel, hogy később rövid időre visszaállíttassék; 1877-ben az akkori katekheta megkísérlette még egyszer életre hozni, de azóta újabb felavatás a társaságba nem történt. Kézdi-Vásárhelyen a múlt század utolsó felében állított fel és végleg elenyészett 1847-ben.

A csiksomlyói gymnasium keblében felállított Mária Társaság csakhamar odafejlődött, hogy nemcsak a vallásos buzgóság emelésére szolgált, hanem a tanulmányi előmenetel felügyelője és előmozdítójakép szerepelt, s különösen magyarnyelven előadott szindarabok és szavatelok által a régi latinos iskola világában mint egy magyarnyelvi Önképzőkör működött.

Ma midőn legtöbb gymnasiumnál a Mária Társasága megszűnt, vagy a hol fennáll is, az eredetitől eltérő szervezettel tartatik fenn, az oktatásügy barátjai előtt még korunkban is, midőn az oktatás újabb rendszere nem látszik kedvezni ezen társaság tevékenysége kitejtésének, elég fontos megismerkedni ezen társulat történetével és szervezetével egy oly gymnasiumnál, hol — mint például a csiksomlyóinál — annyira összeforrott e társulat a tanuló ifjúság életével, hogy még manapság is alig akad egy-két gymnasista, ki elmulasztaná a társulatba belépni.

A csiksomlyói gymnasiumnál fennálló társulat megalakulására vonatkozólag kövessük a társulat történetésének gondos és lelkiismeretes följegyzéseit.

„Miután az isteni segítség által támogatva 1726 ban az iskola két felsőbb osztálya t. i. a poesis és rhetorika visszaállíttatott és annyira megszilárdult, hogy 1729-ig szerencsés fejlődésben napról-napra izmosodnék, melytől a fegyverek zöreje sem tartóztatta vissza s az irigyek vádaskodásai is elnémultak, czélszerűnek láttuk a tanuló ifjúság nagyobb diszére és hasznára a római szent széknél oly ügyben kísérletet tenni, minőt vidékünkön senki sem látott, sem nem hallott, megalapítani t. i. azon szent társulatot,

mely a szeplőtelenül fogantatott Isten Anyjáról Szűz Máriáról neveztetett el (Alma Sodalitas sub titulo Immaculatae Conceptionis Genitricis Dei Mariae Virginis); melyet könnyen meg is nyertünk kásonyfalvi nagyon tisztelendő Csűrös ur által, ki ezen időben Rómában theologiai tanulmányait folytatta. Őt ugyanis ez ügyben gyakran megkereste tisztelendő Szabó Benedek atya, a mi szent intézményünknek és a rend tartományának növendéke, ki ismerőse és falusfele volt fennnevezett Csűrösnek s a mi kérésünket neki elküldötte. Ez indítatva derék hazánkunk és magának is ebből származó disztől, hasznától és lelki üdvétől, végre ismételt kérések után megkapta a bullát, mely hiteles eredetijében csiki konventünk levéltárában meg van. Ezt — habár nehézségek után — megerősítette tisztelendő Lengyel Károly Ferenczrendi atya nagymélt. és főtisztelendő Zorger Gergely erdélyi püspök által. Végre tisztelendő Csató Elek provincialis atya, ki ezen ügy körül tevékenyen fáradozott, helybenhagyta és hozzánk elhozta.

1730-ban alapítottatott tehát Csikmegyében ezen Mária Társulat, melyről — miként az alapítás történetének megírója 10 év után írja — valamint 10 év leforgása alatt csak dicsőítőt lehetett mondani, ugy ezt lehet remélni a jövőre is; továbbá, hogy az irások beszélni fognak Mária azon népeiről, kik e társulatban voltak és lesznek.

A társulat legelső tisztikarának személyzetét következőkben adja: rector volt Andrási István, theologiai licentiat, apostoli jegyző, az apostolok fejedelme egyházának (szent Péter egyháza Csik-Somlyón) plebanusa, mindkét Csikfőesperese; consultorok: Barabás Márton és Kils György plebános, csikmindszenti Czikó Ferencz mindkét Csik főjegyzője és Czikó László. A szent Ferencz-rend atyái közül vicerector volt Gáspár Ferencz házfőnök; praeses Ács János definitor; vice praefectus Bernard János a grammatica és syntaxis tanára; gondnok Csató Elek, a sz. Ferencz-rend sz. Istvánról nevezett erdélyi tartományának provincialisa; titkár Adorján János, világi, a kisebb iskolák tanítója.

Az apostoli bulla értelmében imaházra vagy kápolnára volt szükség, e célra 1731-ben helyszűke miatt a

tudomány csarnokát válaszlották, hol a társulati tagok vásárnaponként oktatást nyertek, a felvételre jelentkezettek pedig szombati napokon tanitattak egész tanéven át július 2-dikáig, mikor nyilvános fogadalommal a Mária Társulat tagjaivá avattattak.

A társulatba való felavatás ünnepélyességgel történt.

A társulat első rektora főtisztelendő Andrássy István 1731-ben a fogadalmat letétette és ezt évről-évre haláláig gyakorolta; temetésén a társulati tagok ünnepélyesen megjelentek és latin imát mondtak.

Ugyanezen évben Mikó Judit asszonyság és férje Bors Mihály — Védasszonyunk képét Kolozsvártn lefestette 5 aranyat fizetvén érte. Ugyanitt készült el a társulat vörös bársonykötésű könyve. A labarum és hozzátartozók szintén nagyobb részét ugyanazon asszonyság költségén készítették el, ki a csiki társasági tagok kegyes emlékébe ajánlatik. A következő évben elhalván a vallásos buzgóságu asszonyság az általa hátrahagyott ezüstneműekből a nemes lelkű férj ezüst csillagot készíttetett, a társulat Albumát pedig gazdag művű ezüst képesekkel látta el, melyben segítségére volt az akkori provinciális atya is.

Az Album czime: Album seu Liber Regestralis Almae Sodalitatis sub Glorioso Titulo Btssmae Virg. Mariae sine Labe Conceptae nunc Recenter erectae confirmatae Diplomate Indulgentiis Ditatae et foeliciter regnante B. S. mo D. N. Summo Pontifice Clemente XII. Pontificati sui Anno primo in Ecclesia Conventus de Csik-Somlyó Fratr. Minor. Strict. Obsviae S. Francisci Serafici erecta, dicataque perpetus specialiter Honori Eiusdem Btssmae Virginis Matris Mariae Visitantis ad S. Elisabeth titulata, in Provincia S. Apostolici Regis Stephani in Transylvania. Anno 1731.

Ezen Album czéljáról maga az Album a következő felvilágosítást nyújtja:

Plutarch bizonyága szerint minden ember előtt ismeretes, hogy bárki is azok iránt, a kik vele szemben érdemeket szereztek, kegyelettel és hálás szízzel iparkodik viseltetni; nehogy tehát a jótévőknek ezen Mária Társaság megalapítása körül tanusított pazar bőkezűsége, az elődőknek fáradhatatlan munkássága és buzgó tevékeny-

sége e kiérdemelt elismerésben ne részesüljön és az elhunytak lelkei az érdemükhöz méltó könyörgést nélkülözzék: szükségesnek láttuk, hogy ezen szent társulatnak pártfogóit és azoknak, kik annak előmozdítására éber gonddal törekedtek, örök emlékezetül feljegyezzük neveiket. Ennélfogva három részre osztatik e könyv: az elsőben azok nevei foglaltatnak, a kik ezen gyülekezet tagjaivá a mi imaházunkban avattattak fel; a második rész a más Mária Társaságokba felvett és bizonyítványokkal ellátva az itteni társasághoz csatlakozottak névsorát adja; a harmadik a társulat jótevőinek neveit, különösen alapíttatása idejéből, őrzi az utókor számára.

Ezután következik a társulat alakulásának rövid története, melyet később az 1740-ben irt „Ortus et Progressus Seminarii Csik-Somlyoviensis“ nagyobb részletességgel és chronologiai adatokkal kibővitve jegyez föl. Az Album előadja a társulatba való felvétel szertartásait 1732-ből; ezen szertartás az Album végén az 1780-ban eszközölt módosítások szerint is leiratik. A társulati tagok névsora 1732-dik évvel kezdődik és évről-évre be van vezetve mostanig; némely tagnak elhalálzási ideje, némelyeknek később polgári állása is beiratott; mindazoknál pedig, a kik a sz. Ferenczrendi szerzetbe léptek, bejegyeztetett ezen lépésük is.

1732-ben a facigerek (fáklyavivők) számára hat köpeny készíttetett és szokásba hozatott, hogy a Boldogságos szüz Mária ünnepein a sz. miséken és vecsernyéken a facigerek is adstaljanak, mise és vecsernye előtt az imaházból ünnepélyes menettel vonuljanak a templomba.

Az iskola újraépítése alkalmával 1733-ban a Mária Társulat is új imahelyet nyert. Ugyanezen évben Barabás Márton a csiksomlyói sz. Péter és Pálról nevezett egyház plebánosa, Fel- és Alcsik alesperese a társulat Rectorává, továbbá Veress Lajos sz. Ferencz-rendi atya, eddigi praeses helyébe Koch Apollinaris szintén Ferencz-rendi atya választottak.

A társulat anyagi helyzete annyira felvirágzott, hogy már 1834-ben egy emeletes oratoriumot építhetett, melynek alsó ivezetes része a társulat céljaira szolgált, az emeleten pedig az iskola rhetorikai osztálya helyeztetett

el. Így iparkodott a vallásosság egyuttal a tudományban való előhaladásra is segédkezést nyújtani.

A társulat fennállásának 10-dik évében 1740-ben Kaszaly János az erdélyi egyházmegye vicarius generalisa hivatalos látogást tévén Csik-Somlyón, megtekintette az oratoriumot is, engedélyt adott, hogy az oratoriumban a társulati tagok buzgóssági gyakorlatai előmozdítása végett a Boldogságos szülz Mária ünnepein a társulati tagok jelenlétében olvasómise mondassék, mely után azonban, miként eddig is szokásban volt, a szerzet templomába ünnepélyesen bevonulnak és ott az ünnepélyes isteni tiszteleten jelen lesznek. Engedélyezte azt is, hogy ha beteg valamely tanuló a társulati tagok közül, ennek kedvéért, vagy pedig az elhunyt társulati tagokért olvasott mise mondassék. Melyről azonban ki vannak zárva azon tanulók, kik a társulatnak nem tagjai.

A társulat alakulásakor szokásba hozatott, hogy a legjobb tanuló Mária szeplőtelen fogantatása ünnepén és a társulati tagok felavatása ünnepélyén szavalatot tartson tanuló társaihoz.

A társulat felszerelése tetemes gyarapodást nyert 1741-ben, mikor is csikmindszenti Czikó Imre egy ezüst kelyhet tányérkával ajándékozott, melynek talpán a társulat felirata díszlett, ára 50 magyar frt. Lázár János az erzsébetvárosi örmények főbirája kivarrott félselyem szövetet és gyolcsot ajándékozott az isteni tiszteletnél használt öltönyökhöz, ekkor ajándékozták a csengettyűt, mely egyuttal iskolai czélokra is szolgált.

Culturtörténelmi szempotból azonban legnevezetesebb az 1748-diki följegyzés, a mikor a Mária Társulata kijavittatja a szini előadásokra használt szint a nagykapuval egyetemben és a szindarabok elhelyezésére egy új szekrényt csináltat.

A Mária Társulatnak ugyanis a valláserkölcös irány ápolása mellett kimagasló érdeme volt még a magyar nyelv ápolásában és az ifjuság szónoki ügyessége kiképzésében.

A mult század első felében, mikor az iskolákban úgy a tantárgyak, mint a társalgás nyelve latin volt, a csik-somlyói gymnasiumban magyar nyelven színjátékok adat-

tak elő. A Krisztus szenvedésének emlékére a tanuló ifjúságtól évről-évre rendezni szokott passio játékokból már 1721-től kezdődőleg egész gyűjtemény maradt ránk. Ezen játékokat e megalakult Mária Társulat hévvel karolta föl, s mint már előbb láttuk színházat épített nemcsak ezek, hanem más magyarul előadatni szokott játékok számára is, melyek a tanulóifjúság művelődésén kívül az érdeklődő egész vidék nyelvtisztaságának emelésére szolgáltak. A Mária Társulathoz köszönhető, hogy saját költségén az 1721-től 1774-ig a tanulók által (kik mindnyájan a társulat tagjai voltak) előadott darabokból összesen 28 miszterium összeiratván egy könyvbe kötötten s így Csikmegyének ezen korból a legbecsesebb nyelvemlékét megmentette számunkra. Erről egy bővebb értekezés jelent meg a csiksomlyói róm. kath. főgymnasium 1892-diki Értesítőjében ily czim alatt: „Csiksomlyói miszteriumok.“ Hogy azonban az előadások még 1774-en túl is folytak kitűnik onnan, hogy 1774-ben megvásároltatott a színház előtt egy kert a nagy számu hallgatóság számára, 1775-ben a színház felemeltetik és kijavittatik; 1776-ban könyvet készített a társulat, melybe a szindarabok beírassanak. A társulat tagjai által előadott szindarabok ezen második gyűjteményének hollétéről nincs tudomásunk. Ezen előadások 1784-ig tartottak, mikor II. József absolutistions intézkedései folytán a Muzsák falai közt kimult a magyar nyelvnek ápolására a csiksomlyói gymnasiumban oly hévvel felkarolt ezen nemes intézmény; az összes színi készletek, valamint a Mária Társulat többi összes javai eladatnak és a kormányshöz részére elkoboztatnak.

Bándi András csekefalvi, miután a társulat kápolnája gerendázatából lecsüngöttek a deszkák és az egész fedélzet beomlással fenyegetett, megfedette a kápolnát 1751-ben s az általa ajándékozott deszkából még megmaradt 60 szál. A színház homlokzata bedeszkáztatott, melyre különböző jelvények és diszitmények festettek; két elválasztó fal és 12 drb culissa is festetett a két oldalra. Ily formán elkészült a változtatható diszletekkel ellátott színház részint a társulat költségén, legnagyobb részint pedig a színi előadás iránti érdeklődésből adott ajándékokból.

1752-ben kezdődtek meg a hamvazó szordától 3 napig tartó szent gyakorlatok, melyekben a társulati tagok és ujoncok vettek részt az erkölcsösségnek és szellemi haladásnak igen nagy hasznára.

Két könyv is készült, egyikbe a társulat számadásai irattak be, másikba a társulati tagok és ujoncok erényes tettei jegyeztettek be, hogy annak idejében másoknak például szolgáljanak. Nyomatott az iskola számára 1000 igazoló, a társulati tagok számára szintén 1000 beiratási czédula, egy-egynek ára 4 denár.

A gymnasium védszentjének sz. Katalinnak a képét Mária Társulat 1764-ben festette saját költségén.

Habár a társulat vallásos buzgósa nem csökkent, mégis időfolytán a hevesvérű ifjuság természetében levő fiatalkori gondatlanság miatt oly körülmények merültek fel, melyekre 1780-ban az akkori erélyes praeses Szentos Reginald szükségesnek tartotta felhívni buzgó utódjainak figyelmét. Nehézményei a következőkben foglalhatók össze: 1) Maglepetéssel vette észre, hogy a facigerek számára nem rég vásárolt cipők már el vannak szaggatva, melyeket mint értesült, a tanulók künn járkálásaik alkalmával nyúltak el, valamint az egyéb ruhákat is. Ugyan azért most 6 pár új sárga cipőt készíttetett, melyeket az utód gondosságában ajánl. 2) A társulat és iskola zászlóit a körmenetekben minden felügyelet nélkül hordozták a gyerekek, 3 napig is ott hagyták a temetőben, minek következtében most csak 2 ép zászlót talált; ennél fogva most 2 aranyozott lándzsával ellátott zászlót csináltatott, egyet javíttatott, az ujonc tanulók közül pedig 5 zászlóvivőt választott ki, a kik hordozzák és gondját viselik. 3) Azon régi szívek, melyek az ujoncoknak a társaságba való felavatásánál használtattak, s melyeket ügyetlen kéz inkább papírra mázolt, mint festett, s melyek a varrogatások és ráaggatott disztimények által el voltak rontva, már nem használhatók, azért ezeket eldobva 32 újat csináltatott tanult festő által, melyekre már semmi disztítés sem kell, legfőlebb virágokból kötött koszorú, de rájuk varrani valamit, ne engedje az utód.

A Mária Társulat akkori felszereléséről érdekes képet

nyujt, ha a szerzeményekből még néhányat idesorolunk. Készítettett 1769-ben egy maig is meglevő hordozható szószék. Lengyelországból hozatott egy fehér köpeny (toga). A facigerek számára beszereztetett 6 veres óv posztóból, 6 pár fekete csizma, 6 pár veres nadrág, 6 pár zöld dolmány, egy fekete toga a labarifernek; a vezeklők számára 16 csuklyával ellátott ruha; egy lándzsa és egy buzogány.

1776-ban készítették könyvek is a tanjegyek, számadások és szindarabok számára összesen 5 drb.

A rhetorok, poéták és syntaxisták számára az iskolában használt classicai munkákat a társulat szerzett be és évenként az ifjuság közt csekély használati díjért kiosztotta.

A társaság jövedelmét részben az önkéntes adakozások képezték. Elein szokás volt, hogy az ujonczok házról-házra kéregették össze a gyertyát, koszorut és más kellékeket, ugyanazért felavatáskor vagy egy viasz gyergyát, vagy 5 garast, az Albumba való beírásért szintén 5 garast, a szivért 7 krt fizettek. A kik nem küldtek egy rhenens frtot fizettek, mely később állandóan szokásba hozatott, miután a küldetés a tanulók állása iránti tekintetből kiküszöböltetett. Az ujonczok még a társulatba való jelentkezés alkalmával a köztük kiosztani szokott gyertyákért 6 denart fizettek.

A sz. Ferencz-rendnek Kolozsvárt 1857. aug. 9-dikén tartott definitoriuma akép határozott, hogy „miután a Mária Társulat pénztárában tényleg 333 frt 36 kr van s a tanulóifjakot tényleg az igazgatóság látja el könyvekkel, a felavatás alkalmával semmi más ne fogadtassék el, mint az önkéntes adakozások, s ezek is csupán a társulat szűkségeinek fedezésére.”

Mária Theréziának 1778-ban kiadott rendelete folytán a Mária Társulatba ezután csak 3-dik osztályu grammatisták léphetnek; a társulat pénzci számára pedig kettős zárral csukható pénzszekrények készítendőek, egyik kulcs az igazgatónál, a másik a hittanárnál legyen.

II. József császár absolutistikus intézkedései az iskolákat sem kimélték meg és a katolikusok iskolái jogát, melylyel idáig a vallásos ténykedéseket önállóan határozták meg, csorbitották, a Mária Therézia által kegyelettel ápol

vallásos alapot pedig meglazították. A Helytartó Tanács 14,127. sz. a. 1784. jun. 14-én az eddigi gymn. rendtartást akkép változtatja meg, hogy az 1784/5. tanév kezdetétől mindenütt eltöröltetnek az ájtatos Mária Társulatok. E helyett az ájtatossági gyakorlatoknak önkényileg megállapított formuláit rendeli el; p. o. a délutáni közös litániák elmaradnak az exhortatio 25—30 percznél tovább ne terjedjen. Azonban kegyesen megengedi, hogy a jövő tanévtől kezdve 3 éven át az evangelium felolvasása és katekhesisek még latinul és ne német nyelven eszközöltesse.

A társulat feloszlatása előtt Csik-Somlyón 1784-ben ascendáltak utoljára az ifjak; közöttük volt Kovács Miklós, később erdély püspöke. Nem sokáig szünetelt a társulat, mert már 1791-ben ismét megkezdette buzgó működését, úgy, hogy II. Ferencz uralkodása alatt 1795-ben a Mária Társaságok visszaállítására kiadott rendelet a csiksomlyóit már életben találta.

1819-ből a Rendtartás V. pontja így szól: tekintve, hogy a tanuló ifjúság szívében a Mária tiszteletének gyarapítása kiváló fontosságu, minden Mária ünnepen és más ünnepeken is vacsora előtt Mária Társulat gyűlése tartatik, melyen a praeses és az általa kijelölt tanítók az ujoncokat szokott módon oktatják. Szombati napokon a szent mise alatt urfölnutatus után a templomban az ifjúság elmondja az olvasót és az ifjúságot a Mária oltalmába ajánló imákat, hol a rhetorok sorban végzik az előimádkoztató tisztségét.

II. József tilalmával szemben rendelet adatott ki Bécsből 1821. aug. 31-dikén az erdélyi helytartó tanács közvetítésével az erdélyi püspökhöz intézve, mely szerint: „mi az 1784-ben eltörölt Mária Társulatot illeti, az istenitiszteletre, a vallásos nevelésre és a gymn. ifjúság buzgósági gyakorlatainak rendjére vonatkozólag — mely mindig gondos felügyelet alatt álljon — a régebb fennállott szokás fentartandó“.

Fennállásának 100 éves jubileumát 1831-ben julius 2-dikán, mint a társulat főünnepén kiváló buzgósággal ülte meg a társulat, hogy az eddig nyert kegyelmekért méltó hálákat adjon, a Nagyhatalmu Védasszony méltó

pártfogoltjának mutassa be magát és a vallásos buzgóság és erkölcsösség támogatására szolgáló társulat a jövőben való gyarapodás kegyelmét kiérdemelve.

Már az ünnep vigiliáján mozsarak lövése hirdette, hogy ünnepélyes vécsernye tartatik, melyre az összes ifjuság a tanári karral egyetemben körmenettel vonult. A jubiláris napon hasonló ünnepélyességgel történt a bevonulás a templomba. Alesik kerület érdemes főesperese Tankó Albert czelebrált az összes ferenczrendi atyák és a nagy számú vidéki papság segédkezése mellett. Warga Clemens, mint praeses ékes beszédben adta elő a Mária Társulat keletkezését, fejlődését és célját s egyuttal felolvasta az alapító pápai bullát magyar szövegben; a celebrans igatnok megragadó buzditó beszédet tartott a társulati tagok és az összes jelen levőkhöz, mire énekelték a „Te Deum“-ot. Buzditó beszédet tartottak még a felavatandókhoz a tanuló ifjuság kebléből. Czíriel Antal és Knöpfel János, mindkettő a humaniorák 2-ik osztályának tanulója. A környék lakói közül a Mária Társulatnak régibb tagjai nagy számmal vettek részt ezen ünnepélyen.

Századunk első felében megújulni látszik a társulat buzgósága, mintegy reactio azon gunynyal szemben, melylyel az akkori naturalisták illették. A társulati tagok nemcsak magukkal hordozták a rózsafüzért, hanem szorgalmasan mondogatták az olvasót és Mária officiumát a társulat élő és elhalt tagjaiért s a közjóléért. Minden vasárnap ebéd után összegyűltek a társulat oratoriumába, mely az iskola északi részében egyuttal szavalati termül is szolgált. Itt névsor olvasás után üdvözölték Máriát: „Egészen szép vagy Mária“ kezdetű énekkel, ezután a társulat praesese vagy a humaniorák második osztályából valamelyik szónok beszédet tartott, melyben szűz Mária erényeit dicsőítette, vagy pedig az erkölcsök gyakorlatára és jóban való előhaladásra buzditotta az ifjuságot; melynek végével rózsafűzér, a Boldogságos szűz, vagy a halottak officiuma mondatott el, vagy egyházi énekekben gyakorolták magukat s az egész ájtatosságot egy Mária énekkel zárva be, a templomba mentek vécsernyére. Minden hónap-

ban és nagyobb ünnepek alkalmával gyóntak és áldoztak s mindennemű jócselekedetekben gyakorolták magukat a praeses gyöngéd és gondos vezetése alatt.

„És mi rosszat tett e társulat?” — így kiált fel 1836-ban a társulat akkori állapotának írója. „Ki vezetett titeket félre érzéketlen naturalisták és közönyösek, hogy az igazságnak ne engedjete? hogy megvessétek a keresztény jámborságnak ezen támaszát! Ime így vezetjük mi be az ifjúságot ezen virágos kertbe, hogy tanulja meg mikép kell a világnak példát mutatnia, hogy így végre a hervadhatatlan koszorút elnyerje! Ne feledd Mária Társulat tagja, hogy a társulatnak külön oratoriuma volt a rhetorok, vagy szónokok termének északi részénél, de megláidegültvén a világ II. József császár alatt eladatott a diszitményekkel együtt s a begyűlt összeg a császári pénztárba beszállíttatott — lassankint minden elpusztult!”

Az eltöröltetése után újból virágzásnak indult társulatot ismét nagy csapás érte. A magyar szabadságharc alatt az iskolákkal együtt szilnetelő társaság javai a harc lezajlása után eladattak, hogy a befolyó összeg a sz. Ferenczrendiek csiksomlyói házára kirótt 5000 frt hadi sarcz némi fedezésére szolgáljon. Megmaradott azonban a Mária Társulat könyvtára, mely 1873-ban a P. László Polikarp által eszközölt rendezés alkalmával 660 drbot tett és jelenleg a kolostorban őriztetik.

A társulat tőkéjének adakozás általi gyarapítására irányuló buzgóság mindinkább hanyatlott, annyira, hogy már 1833-ról feljegyzésre méltónak találja a praeses, hogy a társulatba felavatott 4 ujoncz a felavatás alkalmával használt és mesterséges virágokból álló koszoruját a társulatnak ajándékozza, s habár megjegyzi, hogy ezen társulat jótevőinek nevei azoknak adományaikkal együtt szorgalmasan feljegyzendők, — mert szt. Chrysolog szerint a jótéteményeknek a legjobb fenntartója a jótéteményekre való megemlékezés és a hálának állandó nyilvánítása — még sem találta ezen év után, kinek neve bejegyezhető lett volna egészen 1873-ig.

A százados használat által elkopott labarum helyett újat készíttetett a társulat 1873-ban, melynek költsége na-

gyobb részt a nemes buzgóság adományaiból gyűlt összeből fedeztetett. Az adakozók közül kiemelendő Fogarassy Mihály erdélyi püspök, ki amaz évben a csiksomlyói pünkösdi bucsura megjelent, s ki mint maga is tanuló korában a Mária társulat tagja, kegyeletét 30 frt adományozásával tüntette ki; továbbá említésre méltók a III. elemi osztály tanulói, kiknek buzgósága 12 frtot hozott össze; adományozás után begyűlt 83 frt 10 kr a labarumra pedig kiadatott 91 frt 6 kr.

A társulati törvények és a szertartások menete a Bajorországban már a XVII-dik században fennállott Mária Társaságtól van átvéve. E törvényeket és a tagok számára előírt imákat a csiksomlyói zárda nyomdája az ifjúság használatára több ízben kiadta. Tudomásom van az 1802., 1818. és 1835-dik évi latin kiadásokról. Az ötvenes évek elején P. Bodó Sebestyén gymn. tanár és társulati elnök magyarra fordította s ezen magyar szövegben, de a régebbi latin kiadások tetemes megrövidítésével és rövidke történelmi bevezetéssel sajtó alá rendezték I. F. J. és P. L. K. kinyomattak a csiksomlyói kolostor betűivel.

A Mária Társulat *czélja* Isten után a Boldogságos Szűz különös tisztelete és becsülése: a keresztény erényekben, testi és lelki tisztaságban való gyarapodás; végre a tudományokban nagyobb előhaladás. — A ki tehát ezen czélra törekszik és a társulatba beigtattatván, annak törvényeit megtartani buzgón iparkodik, azt Mária-társulati tagnak. „Sodalis Marianus“-nak nevezzük.

Ezen társulat törvényei a következők:

I. A Boldogságos Szűzet Isten után kiváltképen tiszteld és becsüld, erényeit kövesd, tiszteletét védjed és másokban is előmozdítani igyekezzél; a Jézus, Mária és Sz. József nevét, gyakran és mély tisztelettel segítségül hívjad.

II. A társulat főnöke és más előljáróid iránt tisztelettel és engedelmességgel viseltessél.

III. Midőn a társaságba beigtattatol, egész életedről vagy utolsó gyónásodtól fogva gyónjál meg és áldozás után ajánld be magadat a Boldogságos Szűz örökös fiává és szolgájává; s igyekezzél az azon napi, valamint más

napi teljes bucsukat is megnyerni; beigtatásod ünnepét, s a társaság főünnepét egész életeden keresztül igyekezzél különös áhitattal megszentelni.

IV. Igyekezzél gyakrabban kivált a Bold. Szűz Mária ünnepein, a penitentiartás és oltári szentséghez járulni.

Az áldás után legalább egy negyed óráig maradj meg az Isten házában, s kivált azon napon magadat minden léhaságtól megtartoztasd.

V. A Boldogságos Szűz kisebb Solozsmáját, mely több magyar imakönyvben is befoglaltatik; vagy a sz. olvasót és a lorettói litániát gyakran imádkozd el.

VI. Reggel öltözködés közben buzgón imádkozzad a rőpimákat; általán szokott vagy parancsolt reggeli imádságaidat told meg azokkal, melyek az áhitatos társulati tagok részére elő vannak írva.

VII. Este lefekvés előtt áhitatosan imádkozd el a Bold. Szűz Mária litániáját a hozzátartozó antifonával és imával. Tanuld be és igyekezzél pontosan elvégezni egyéb imáid mellett az esti áhitatossági gyakorlatokat is.

VIII. Ha lehet, tarts szentelt vizet házadnál, melylyel napjában hintsd meg magadat; tanulás és egyéb üd-
vös foglalkozás előtt és után hívj segítségül a Szentlelket; erkölcstelen könyveket ne olvass; étel előtt és után imádkozzál; egyél és igyál mértékletesen; „társalkodj jókkal, nehogy elvesz a gonoszakkal“.

Haragtól, veszekedéstől, hazugságtól, esküvéstől, káromlástól, részegségtől, tiltott játékoktól és helyektől, illetlen és tisztátalan szavaktól stb. iszonyodjál; szóval ugy viseld magadat, hogy mind beszéddel, mind példáddal másokat építs és tökéletesíts.

IX. Az Isten és Boldogságos Szűz után különösen tiszteld Szent Józsefet, őrző angyalodat, névszenteidet s más jeles szenteket is, kiket gyakran hívj segítségül s ereikben kövesd.

X. Ha valaki tagtársaid közül beteg, látogasd meg és értesítsd felőle az elnököt, ne hogy szentség nélkül meghaljon; imádkozzál érte s ha meghal, kísérd a temetőbe; érte hallgass misét és az olvasót végezd el.

XI. Minden hónapban a társulat élő és megholt tagjaiért és jótévdíért mondj el egy-egy olvasót, s ha meg tudod, hogy a társulat tagjai közül valaki meghalt, tudasd az elnökkel, hogy imádkoztasson érte.

XII. Ha a társulatban az elnök valamely hivatalt reád biz, annak lelkiismeretesen s pontosan felelj meg; végre ezen törvényeket mind elmédben, mind főleg folytonos gyakorlat által úgy tartsd meg, hogy méltán lehessen téged Mária különös tisztelőjének, ily kegyes védenczének és fiának tartani.

A Mária Társulat tagjai számára teljes bucsu engedélyeztetik a következő feltételek szerint:

1. A beigtatás napján, ha valaki meggyónik és áldozik.

2. Halál óráján még akkor is, ha az illető nem tud gyónni azonban minden bűnét töredelmesen megbánja, Jézus sz. nevét buzgón segítségül hívja, sőt ha szólni már nem is tudna, de legalább szívében azt átérzi.

3. Évenként a társaság főünnepén Sárló Boldogasszony napján gyónás és áldozás után.

A Mária Társulatba való felavatás módját, mindjárt a társulat megalapításakor 1732-ben leirta Bányai Venantius atya. E szerint az iskolából indul ki körmenettel az ifjuság; elől sorban mennek az alsóbb iskolások, ezek után a felavatandók, kezükben égő gyertyával, utánuk vitetik a labarum, melyet követ a társaságba már felavatott ifjuság osztály szerint, végül diszruhájukban a facigerek és praeses. Menet közben énekelik „Ave Maris stella“, a társulat 2 dobja megszólal, melyek egyike rézből, a másik fából van, az iskola összes zászlói vitetnek. A templomba érvén az oltár előtt a társulat szónoka, kit az előljáróság az ifjuság közül, mint legalkalmasabbat választ, buzdító beszédet intéz a felavatandó és előre már kellőleg oktatott ifjakhoz, ezek égő gyertyát tartanak kezükben, a gyertyára van tűzve egy festett szív, melyre rá van írva a hit vallás szövege és a Boldogságos szüz Máriára vonatkozó fogadalmi ima. A buzdítás befejeztével a szónok még ekkép beszél a beigtató paphoz :

„Nagyontisztelendő Praeses atya! A jelenlevő ifjak, kik a mennyei Királynő szolgálatában kitüntek és kellően

oktatva venni, elhatározták magukban, hogy Őt állandóan követni fogják. Ugyanazért alázatos kérésük, az hogy a szeplőtelenül fogantatott legboldogabb Szűz Anya Társaságának tagságába felvétessenek és a társak névsorába beírassanak.

Erre a praeses így válaszol:

„Helyes dolgot kértek, azért kik eddig is a társulat erkölcsi szerint éltek, érdemek szerint megnyeritek a mit kívántok. Még csak egy kívántatik, hogy a társulat Albumába beírjalak és ez az, hogy a Boldogságos Szűz, Pártfogórk és Asszonyunk iránti fogadalmat a szokott formában letegyétek.”

Erre mindnyájan letérdelnek s a „Veni Sancte” énelékelésével a Pártfogó Szűz képe előtt a Szent Lelket segítségül hívják. Ezután a praeses állva három imát mond a Szent Lélekről, a Boldogságos Szűzről és szt. Ferenczről, mire a praeses letül, a titkár pedig elmondhatja a szív alakba beirt fogadalmi imát. Ezután az elébe járuló ifjaktól egyenkint elveszi a gyűrűt és kezébe tartva, így szól:

„Én is, ha mindazt, a mit fogadsz pontosan betartod; megigérem neked a Mária pártfogását és az örök életét;” a gyűrűt visszatesszi a fogadalmat tevő ujjára és így szól: „Eljegyezek tehát Téged a Boldogságos Szűz Mária jegyesének és az ő örökös hívének, menj el békében, s ne feledkezzél meg fogadalmadról.”

A beavatás elvégeztével a praeses feláll, a térdelő újonczokhoz és régi tagokhoz e szavakat intézi: „Hogy a mindenható Isten mindezeket saját javunkra, a legfölségesebb mennyei Királynénak tiszteletére és társulatunk előmenetelére szolgálni engedje: én N. N. a szt. társulatnak ez időszerint praesese, ugyanezen társulattól nyert hatalmamnál fogva, Titeket mindnyájan, kik most a legfölségesebb Szűz tiszteletére szenteltétek magatokat, a társulat Albumába bevezetlek és a mennyiben hatalmamban áll, mindazon érdemeknek, bűnbocsánatoknak, jogoknak és kiváltságoknak részeseivé teszek, melyeket az apostoli szent szék a legelső római társulatnak és a Boldogságos Szűz Mária-ról nevezett, — bárhol levő, — összesen és egyenkint vett társulatoknak engedélyezett, vagy jövőre engedélyezni

fog. A legszentebb és osztatlan Szent Háromságnak az Atyának, Fiúnak és Szent Léleknek nevében. Amen.“

A szónok mindnyája nevében hálát mond, a praesesnek és eléneklik a szent Ágoston Hymnusát.

A beavatás itt leírt szertartásai később módosultak, ugyanazért, hogy jövőre a változtatások ellen biztosítva legyenek 1780-ban a szertartások minden részleteikre nézve megállapítottak és mihez tartás végett a társulat albumába bevezetettek. Ezen újabb módosítás szerint nem a szónok, hanem az ifjúságot a társulati szabályokra betanított tanuló ajánlja be az ujonczokat az igtatónak, hogy őket a társulatba felavassa; továbbá ígéretet is tétet velök az igtató, következő kérdéseket intézvén hozzájuk.

Igéritek-e, hogy bárhol lesztek, a társulat szabályait megfogjátok tartani?

Igéritek-e, hogy Nagy Asszonyotok tiszteletét mindenütt szigorúan védelmezni fogjátok? hogy az ő tiszteletét és az irántai buzgóságot elő fogjátok mozdítani?

Igéritek-e, hogy az itteni, vagy más helyen levő Mária Társulatot szorgalmasan fogjátok látogatni?

Igéritek-e, hogy a társulat rectora, praesese és más előljárója iránt tisztelettel fogtok viseltetni?

Miután ígéretet tettek egyenkint az igtatóhoz járulnak és a gyertyához illesztett festett szív közepében levő következő szavakat mondják: „En N. N. ígérem, fogadom és ennek megtartására esküszöm, Isten engem úgy segítjen és az ő szent evangéliuma“.

A társulati jelvények átadatnak egyenkint megfelelő intelmek kíséretében és pedig:

A gyűrű átadásánál így szól az igtató: „Ezen gyűrű által eljegyezlek a szűzek Szűzének Máriának; józanul, jámborul és tisztán élj és a szűzek hervadhatatlan koszorúját nyerd el“.

Az égő gyertyánál: „Égő gyertya legyen kezeidben, hogy elvetvén a sötétség munkáit a világosság fegyvereibe öltözködjél“.

A koszorúnál: „A helyesen küzdők jelvénye ezen korona; Mária jelvényei és oltalma alatt küzdj érte a test-, világ- és ördög ellen; a Védasszony vezetése alatt biztos győzelmed.“

Az imakönyv átnyújtásakor: „E könyv a szűz dicséretét tartalmazza; betéve adom át, de ne tartsd betéve, ha a szent Szűz társaságába be akarsz fogadtatni“.

A rózsafüzérnél: „E rózsákból fogsz naponkint Mária homlokára koszorút fűzni, hogy Ő a paradicsomi örök dicsőségnek a rózsáiból font hervadhatlan koszoruját adja meg neked“.

Hogy a vett jótéteményekért hálát adjanak, meghagyja a felavatottaknak, hogy mondják el egyszer a rózsafüzért az ő szándékára, a Boldogságos Szűz solosmáját (Officium) az élő és meghalt tagtársakért, a lorettói litániát a közjóért.

A beigtatás szertartásait a most előadottnál még nagyobb részletességgel kinyomatta a társulat 1869-ben magyar szövegben; ebben már átalakított különösen a társulat jelvényeinek átadásakor használt eddigi szöveg; a fogadalom pedig így van szövegezve: „Én N. N. mindezeket hiszem, vallom és ígérem; segéljen engem e szent és igaz feltételemben az Isten és az ő szent evangéliuma“. A beigtatás most ezen szöveg szerint történik.

Az 1751-diki feljegyzések szerint a társulat működése éven át a következő: tanév kezdetével az 1-ső vasárnap a Szent Lélek segítségül hívása után a társaság tagjaiból 6 assistens választatik, kik komoly társalgásuak, érett magaviseletűek, jó nevelésűek, kifogástalan erkölcsűek, s kik a középszerűnél jobb tanulók; ezekhez választatik egy értelmes és hűséges sekrestyés, valamint egy ajánló magaviseletű segéd sekrestyés; továbbá választatik 6 faciger (fáklyavivő), kiknek testalkata arányos, nehogy — miként tapasztaltatott — az idomtalan növésűek a társulat ruhalmúját összeszaggassák; továbbá egy labarifer, ez rendesen a legerősebb fiu szokott lenni. Az assistensek tiszte: az 1-ső a szónok, a 2-dik titkár, 3-ik a lector, 4-ik a gyónó czédulák összegyűjtője, 5-dik és 6-ik segédkeznek a praesesnek, az ujonczok tanításában.

Minden hó 1-ső vasárnapján kiosztatnak a havi ivecskék a tagok között, melyekre a védszentek nevei, kiket meghatározott napon tisztelni kell, továbbá a szt. keresztutja, imák, erénygyakorlatok és más áhitatossági ténykedések voltak írva.

Második vasárnap buzdító beszéd tartatik az imaház kathedráján az ifjuság erkölceinek javítására, melynek végeztével a hibások megfelelően büntettetnek és a kik a mult hóban a gyónást el nem végezték, hanyagságukért kérdőre vonatnak. A 3-dik vasárnap a halottak solosmájának 3 nocturnuma elmondatik a társulat elhalt jőtevőieért. A 4-dik vasárnap a Mária Társulat törvényei magyaráztatnak és a mennyiben az idő engedi a közjóért a Boldogságos Szűz solosmája elmondatik.

Az ujonczok tanítása következőkép megy: a társulat praesesének kötelessége ugyan a tanítás, azonban 3 segédje van a társulati tagok közül, kik az ujonczoknak feladott leczkéket felmondatják. Maga a praeses minden szombaton, ezenkívül a nagy bőjt szerdán d. u. 4-től 5 óráig az ujonczokat tanítja a reggeli és estéli solosmák végzésének módjára, a szentek tiszteletére, hogyan kell előkészülni a szent gyónásra és áldozásra, a tisztaság erényének megőrzésére, a lelkiismeret megvizsgálására s általában mindarra, a mit egy tagnak tudni kötelesség vagy hasznos. Az összejövetelek alkalmával az ujonczok térdelnek, a kik azonban a megelőző összejövetel alkalmával jól viselték magukat, azoknak megengedtetik, hogy a társulati tagokkal ülhetnek.

A Mária ünnepeit a társulat következőkép ülte meg: a társulat oratoriumában megjelenik, minden tag és ujoncz, az ünnepi szertartásnál használt ruhákat felöltik a faczigerek és labarifer, elmondatik az „Oltalmad alá folyamodunk“ antifona, énekelni kezdik az „Ave maris stella“-t, ekkor megindul a menet, zászlókkal előre mennek a kisebb iskolások, ezek után az ujonczok a labarum előtt, melyet követnek a syntaxisták és a többi osztály szerint gyertyával kezükben, majd a faczigerek, utoljára jön a karíngbe öltözött praeses. A templomba érve, a B. Szűz szobra előtt éneklük az „Oltalmad alá“ antifonát. A templomból kijövet szintén énekkel vonulnak vissza az oratoriumba, hol az „Üdvözlégység Mária“-t elmondják. A B. Szűz nagyobb ünnepein az oratoriumban olvasott mise tartatik és a lorettói litániát éneklük: a szeplőtelen fogantatás és sarlós Boldogasszony ünnepein pedig a papok és más kitű-

nősegek meghívtnak, kiknek a kathedráról szónoklat tartatik.

A praeses kezénél van egy külön könyv, melybe a buzgó társulati tagok kiválóbb jó tettei beiratnak és annak idején mint követésre méltók felolvastatnak. Azonkívül nagybőjt kezdetén a rhetorok termében szt. gyakorlat tartatik, mely az ifjak jó erkölcsi magaviseletben való előhaladását eszközli. Hasonló lelki haszonnal járt a Szentlélek Isten tiszteletére a nagybőjton át egész pünkösdi ünnepéig minden csütörtökön délután 4—5 óráig tartott lelki gyakorlat.

Az iskola egyes osztályainak ünnepei ugyanazon szer-tartásokkal tartattak, mint a Mária ünnepek, azon különbséggel, hogy labarum és gyertyák nem vitettek. Ezen ünnepek, mint az egyes osztályok védszentjeinek ünnepei, következők: szüz szt. Katalin mártir a rhetorok védszentje; Páduai sz. Antal a poetáké; sz. Bonaventura püspök a középső osztályé; sz. Gergely pápa a kisebb osztályé. Az egyes osztályok védszentjük ünnepén a társulat ruháinak használataért 29 dénárt fizetnek.

Ma napság az ünnepélyes ingressusok csakis Mária ünnepein tartatnak, melyeken a tagok gyertyát nem visznek kezükben. Az egyes osztályok védszentjeit külön nem tiltik meg; a társulati tagok időnkinti összejöveteleit és ajtatóssági gyakorlatait a katheketa exhortatioi váltották fel. Az egyesek külön buzgósági gyakorlatainak figyelemmel tartása, havonként a tagoknak külön áhítóssági és erénygyakorlatok kijelölése megszűnt. Valamint a Csik-Somlyón az összes tanulókra behozott és kötelező internatusi rendszer fölőselegessé teszi azon régibb igen jó eredménnyel gyakorolt rendszert, mely szerint a társaságnak erre kijelölt tisztviselői hetenkint ellátogattak a társulati tagok szállására, s ott meggyőződést szereztek maguknak: mire fordítják a tanulók az időt? hogy viselik magukat? hány órákor kelnek és fekszenek? éjszaka nem járnak-e ki? a szállásadó gazdák megteleznek-e a rendszeretés, tisztaság és jó élelmezés kötelezettségének?

A mily buzgók voltak a társulat tagjai az erénygyakorlatokban, ép oly gondot kellett fordítaniok a külső

illem és tisztesség megtartására; a mai udvariasság „illik” és „nem illik” szabályait egy századdal megelőzték a Műria Társulat által a tagoknak előírt szabályok. Ezekből nemcsak azt tanuljuk meg, minő modor kívántatott egy tanuló ifjútól, hanem azt is, hogy mik voltak azon illemszabályok, melyeket könnyen figyelmen kívül hagytak.

A csiksomlyói Mária Társulat tagjai elé írt illemszabályok 66 pontba foglaltattak; az eredeti latin szöveg Nagy István tanár magyar fordításában a következő:

1. Reggel meghatározott órában az ágyból serényen felkel s abban álmatlanul nem resteskedik.

2. Öltözködés közben óvakodik, hogy testének valamely része meztelenül maradjon s csak illően és teljesen felöltözve jelenik meg odahaza is mások előtt.

3. Megmosdva és fésülködve mindenekelőtt elvégzi az imákat.

4. Kiterjesztett karokkal nem nyújtózkodik, főképp mások előtt sem ide, sem oda nem forog.

5. Az utczákon sem kézzel nem dobálja, sem lábbal nem rugja a követeket vagy fákat, annál kevésbé végzi természeti szükségzeit.

6. A vele szembejövőket azok állása szerint, vagy levett kalappal, vagy jobb kezük megcsókolása, vagy öltönyük szélének gyöngéd érintése által üdvözlí.

7. A köztéren sem szaladva, sem ugrálva nem jár, nem eszik, sem magával nem társalog; másokkal beszélgetvén, a hangot nem emeli fel, sem szemeit a szembejövők arczára — azok kémlése végett — nem fűggesztí.

8. Sohasem megy be nyilvános sört vagy bort áruló helyiségbe, sem színházak előtt meg nem áll, sem komédiákat, sem nyilvános társaságokat nem látogat.

9. Templomba menvén egy felé sem dől teste súlyával, sem a falhoz vagy székhöz disztelenül nem támaszkodik.

10. Óvakodik a templomban azokhoz csatlakozni, kik hajlandóbbak a beszélgetésre.

11. Sem a másnémtíekre, sem az itt-ott keletkező zajra nem figyel, hanem szemeit az oltárra vagy könyvecskére, vagy a földre irányozza.

12. Midőn térdet hajt, azt mindkét térdének meghajlításával teszi.

13. Oly csendesen imádkozik, hogy a szomszédok nem hallják.

14. Nem áll, sem nem jár ott, mint az utcán köpenybe burkoltan, vagy annak jobb szárnyát bal vállára vetve.

15. Nem szórakozott a templomban, sem nem tétlen, hanem vagy az olvasót, vagy az imakönyvecskét forgatja.

16. Legyen hajlandóbb az ételt, mint a mindennapi misehallgatást elmulasztani.

17. Ünnepnapokon reggel a szent éneken és beszéden, délután a Mária-társulati gyűlésen és déleesti istenitiszteleten kellő áhitattal legyen jelen.

18. Mindenkinek barátja, senkinek sem bizalmasa, csak a legerkölcösebb és ilyeneknek ítelt társakhoz csatlakozik.

19. Minden időt számban tart, külön választja a tanulási, az ájtatatosági, a szent könyvek olvasására és a világi foglalkozásra vonatkozó időt.

20. A kockát és a kártyát nem ismeri; sem más pénzes játékot nem enged meg magának; valamint azt sem, a hol a győző akarata szerint büntetések állapíttatnak meg.

21. Ha másokkal kell beszélnie, kinek-kinek megadja az őt illető tiszteletet; senki mást, csak kiváló bizalmasát szólítja meg második személyben, a nagyobbakat a tisztelet illő címével szólítja meg, pl. atyám uram, tisztelendő atyám.

22. Gyalázó szóval senkit sem illet; valamint senkit sem lökdös, döföd, vonszol vagy csipked.

23. Ajkairól egy szót sem ejt el, mely tisztátalanságot árul el, sem ilyent meg nem hallgat, csakis a mi minden tekintetben tiszta és tisztességes,

24. Mások jelenlétében soha sem vakarja fejét, vagy testének más részét, sem kezeit zsebre dugva nem tartja, valamint mellét a melegben s kezeit a szokott módon tul nem teszi meztelenekké.

25. Lábaival a földet nem kopogtatja, sem nem surolja, hanem azokat, mint kezeit nyugodtan tartja, sem ezekkel nem dobol.

26. Nem áll, sem nem ül kinyújtott lábakkal disztelenül, sem lábát lábára, vagy lábszárát lábszárára helyezve.

27. Sem nagyon közel, sem körülbelül egy lépésnél távolabb állva nem beszél a tekintélyesebbel, sem szeméit annak arczára nem irányítja.

28. Beszéd közben sem kezét, sem kalapját nem teszi ajkai elé, sem nem buvik a beszélő háta mögé, sem orrát sem füleit nem vágkálja.

29. Soha sem tör ki hangos kacajban, sem nem beszél oly hevesen, hogy szomszédját nyállal befecskendezze; még sem áll szóltanul tátott szájjal.

30. Kezével sem zsebkendőt, sem más egyebet hanyagul ne csavarjon, körmeit mások előtt ne vágja, annál kevésbé rágja; karjait háta mögött össze ne kulcsolja, össze ne göngyölje, annál kevésbé könyökljön azokra, vagy támogassa azokkal fejét.

31. Nem távol, lökészerűleg, sem a mellette ülő szemei elejébe, hanem csendesen jobb oldalon köpjék, a kiköpt nyálat szerényen törölje le, kivéve ha azt tekintélyes emberek előtt zsebkendővel fogta fel.

32. Midőn köhög, ásitozik, tüsszent, nem nagyon hangosan, hanem zsebkendő alkalmazása által töredezetten tegye azt.

33. Nagyobb szobájába lépván, nem vesz szemügyre kíváncsian minden egyes dolgot; sem levelekhez, sem könyvekhez, sem más ezekhez hasonlóhoz nem nyúl.

34. Nem ültet le nagyobbbat, sem el nem takar, sem előtte magát el nem rejti, avagy leül, ha csak nem hivatik fel annak előzetes cselekvése által.

35. A levelet, vagy könyvet olvasóhoz nem áll anyyira közel, hogy szemével érinthesse, a mit olvas.

36. Ha mást megszólít, azt sem ruhájának megragadása, sem könyökével való megérintése által nem figyelmezteti, valamint arra sem mutat kinyújtott ujjával a kőről történetesen beszél.

Mások előtt semmi tárgyra nem támaszkodik, mint támaszra, annál kevésbbé társára.

38. Többek társaságába azon kifejezés-móddal él, melyet mindnyájan értenek s nem egynek beszél a fülébe.

Akármiféle úgyról beszélőnek s talán habozónak szavakat nem kölcsönöz.

39. Azokról, a mik kérkedést, vagy öndicséretet jelentenek egyáltalán hallgat; senkit sem vet meg, sem magát valaki elé nem helyezi.

40. Az átmenő nagyobb előtt felkel, a szembejövőnek helyet enged; az ajtóhoz, vagy a hely egyéb szorulatához lépő mögött, míg a nagyobb átment, megáll, a hozzá érkező elé pedig az ajtó elé lépik.

41. A mely dolog undorodást szokott kelteni, azt társának sem nem mutatja, sem emlékezetébe nem idézi.

42. Mint a fénytűzés, vagy hiuság megvetője, nem különben a tisztaság első rendű művelője nem tűri, hogy öltönye por által szennyezett, vagy rendetlen legyen.

43. Ha orrát ki kell fujnia, keszkenőt használjon; hogyha az asztalnál történik, a kis asztalkendőt helyezze elébe.

44. Ha annak, a kivel beszél, ruhájára valami szenny tapad, vagy kerül, sem neki, sem másoknak nem mutatja, hanem oly serényen, hogy mások ne vegyék észre, leveszi.

45. Mást sok kérdéssel nem fáraszt, sem annak beszédét nem szakítja félbe, míg egymagára be nem fejezi; kihívólag senkinek sem mond ellen, senkit tévedésről nem vádol.

46. A távol levőkről vagy jót, vagy semmit sem beszél s ha hallja, hogy más becsületével valami ellenkező tárgyalatik, a társalgást kellemesen másfelé tereli.

47. Asztalhoz menendő, kezeit megmossa, a kellő imákat elvégzi s azokkal végzi az ebédet.

48. Asztalhoz ülven, az előkelőbb hely után nem kapkod; nem először teríti ki az asztalkendőt, nem kap az ételek után, hanem bevárja azt, a ki asztalfőn ül.

49. A kenyeret késsel s nem kézzel, annál kevésbbé fogáival darabolja szét és nem nagy darabokra; s nem csak kenyérbéllel, valamint nem egyedül kenyérhajjal, hanem mindkettővel együttesen táplálkozik.

50. A kenyeret zsiros ujjakkal érinteni, valamint a már elharapott falatot a közös tálba mártani óvakodik.

51. Nem könyököl az asztalra; történetesen levessel,

vagy zsiradékkal bekent ujjait nem nyalja le, hanem kenyérfalatkával, azután asztalkendővel törli le.

52. Nem oly mohón eszik, hogy csemcseljen; étellel tele szájjal sem nem beszél, sem nem nevet; a melegebb ételeket nem fujja, sem a levest hangosan nem szűcsöli; sem száját nagyobb falatokkal nem tömi ki.

53. Ha sót vesz, a kést előbb megtörli; késsel a falatot nem viszi szájához, sem pedig balkézzel.

54. Midőn iszik nem tekint körül; a mely bort a pohárban megízlelt, nem ajánlja fel másnak; ha a poharat oda nyújtja a kérőnek, azt előbb kimossa.

55. Az ajkakhoz vitt csontokat lerágni, vagy a csont velejét a tányérhoz verés, vagy lenyalás által kivenni, tisztességtelen, hanem mindkettőre kést kell használni.

56. Az asztalkendőt sem zsiradékkal nem keni be, sem az izzadtságot, sem orra levét azzal nem törli le.

57. Midőn iszik, a poharat nem tölti meg annyira, hogy kifolyjon; midőn társaskörbe ülve iszik, tartózkodik az italtól, valamint addig is, míg a falat-t lenyelte; az ivás előtt és után száját megtörli.

58. Ha poharat, vagy más valami kicsiny dolgot ajánl fel valakinek, azt tányéron teszi meg, alája helyezvén azt a felajánlandó tárgynak, midőn ugyanazt mástól elveszi, a felajánló keze alatti üres térben veszi el, semmi esetre pedig ajkától.

59. Bárminő étel legyen feladva, hogy a sóvárgás látszatát elkerülje, a tálat soha se vájja ki annyira, hogy abban valamit hátra ne hagyjon, sem el nem veszi azt, a mi a közös asztalnál mással szemben áll.

60. A szilva, vagy cseresznye magvait nem köpi ki a tányérra, hanem balkezével felfogván, abba leteszi.

61. A fogait sem az asztal-, sem zsebkendővel, annál kevésbbé késsel vagy villával, avagy körmeivel, hanem — ha szükség — fogvájóval tisztítsa, a mit azonban nem az asztal mellett, sem mások jelenlétében ne tegyen, kivéve ha történetesen a zsebkendőt elé tartja, de borral a száját ne mossa ki.

62. Midőn feködni megy, előbb térden állva elvégzi

az imákat, megvizsgálja lelkiismeretét és szüleinek jó éjt kíván.

63. Mások előtt — a mennyire lehet — nem vetkőzik le, sem mellény vagy más öltözet nélkül nem jár körül; este az öltözetet úgy rakja össze, hogy azt a következő napon rendben találja; öltözködés közben nem veszteget sok időt.

64. Kegy gyanánt kéri a szülőktől, hogy egymagára elkülönített ágyban aludjék, a melyben — miután az szentelt vízzel behintetett — úgy feküdjék le, hogy minden oldalról illendően be legyen takarva; sem hanyatt, sem arczra borulva, hanem jobb oldalon, karjait melle előtt kereszt alakba összefonva feküdjék.

65. Törekedjék jó gondolatokkal elaludni, melyeknek ápolására függeszsen ájtatos képet az ágya fölé.

66. Éjjel az olvasót nyakába akasztja, s karjaira fűzi, hogy éjjel felébredve imádkozhassék, nehogy tétlenség közben a rossz gondolatoknak helyet adjon.

A Mária Társulat — mint az eddigiekből kitűnik — ténykedéseiben, szokásaiban egészen a fiatal kor szelleméhez alkalmazkodott. Ha valami eszményi szépért rajong az ifju kebel, elébe állította a szűzeknek szent Szűzét, és pedig nem földi alakban, hanem mint az angyalok az egek királynőjét, kinek mennyei szépségén, tisztaságán nincs semmi folt. Miután oly tagok társaságába avatta, kik a kereszténység magasztos erényeiben való tündöklésre törekedtek, versenyre ragadtatta magát a törekvő heves ifju sziv, és ime! az ő kath. egyháznak önmegtagadásban bámulatunkat keltő erényhősei még egyszer megjelennek, csak hogy most ifjak alakjában, kiknek buzgósági gyakorlatai, — ha mindjárt eltekintve az asketikus felfogástól, csupán a mai realistikus irányu felfogás szerint mérlegeljük is — nem kizárólag a rajongó túlaradozásai, hanem öntudatlanul is edző gyakorlatok a létért való küzdelemre.

A gyermeknyi ifju félbeszakítja kedvencz játékát, mikor legjobban esnék, oda borul a társulat oratoriumának hideg padlózatára; megszakítja egy rózsafüzérért éjszakai édes álmát, édesebbnek tartja ugyanazon egy dolgot 63-szor elmondani a rózsafüzérben, a nélkül, hogy figyelmét más

el tudná onnan vonni; a hajnal pirja munkás szülőit a mezőn, őt meg kezében studiumával ott találja az iskola udvarán térdelve, imiként napi munkájára segélyt esd le; s mikor az ételt magától megvonja, ágy helyett néha kemény földre fekszik, vagy mezitláb a szent hegyre (Salvator, Kis-Somlyóhegy) kizarándokol, mintha a küzdelemre, néha szenvedésre hivatott ember előgyakorló iskoláját látnád, melyből edzett test, szilárd lélek fog kikerülni az életküzdelmek porondjára. Ám vádolja valaki a Mária Társaság szellemében növekedett ifjút, ha már az erkölcsi tökély mentől magasabb fokára való törekvés tulzásnak nevezhető, de egyet még saját gondolkozásmódja szerint sem tagadhat meg tőle, ha összehasonlítja a mai neveléssel ifjúsággal és ez: hogy az ifju jellemvonása a romlatlanság, őszinteség, kitartó erély, még ifju tévedéseiben is nemeség volt.

Bándi Vazul.

II.

Adatok a lefolyt tanév történetéhez.

1. A tanév tartama.

A tanulók beírása szeptember 1. 2. és 3-dikán történt ; bejegyzetett összesen : 258 rendes és 3 magántanuló. E szerint a tanulók létszámának szaporodása az előbbi tanévihez képest 11 ; három év alatt a szaporodás 66. Javító vizsgálatra 12 tanuló jelentkezett, kik közül javított 8. Felvételi vizsgálatot tett 7 polgári iskolai tanuló.

Szeptember 4-dikén ünnepélyes „Veni Sancte“ után a gymnasium fegyelmi szabályai az ifjuságnak felolvastattak, az előadások megkezdettek s az ünnepek és engedélyezett szünnapok kivételével megszakítás nélkül folytak junius 16-dikáig. A VIII. osztálynak az osztályvizsgálata május 10-én, az érettségi írásbeli vizsgák 16—22-ig, a hittani érettségi vizsga 23-án tartattak, ez utóbbi főtisztelendő Bodó Alajos püspöki biztos ur elnöklete alatt. A szóbeli érettségi vizsgálat junius 11, 12-dikén tartatott, hol Kuncz Elek tankerületi kir. főigazgató elnökölt, az erd. róm. kath. status által kiküldött képviselő pedig az érettségi vizsgánál Pál István kanonok, a Status Igazgatótanácsának előadója volt. Az évváró vizsgálatok junius 16—26-ig folytak le. Junius 29-dikén „Te Deum“ és tanévzáró ünnepély tartott, melyen az iskolai bizonyítványok kiosztattak.

2. Valláserkölcsei állapot.

A tanuló ifjuság a gymnasiumi pap tanárok által végzett szent misén a téli hónapok kivételével mindennap jelen volt. Vasár- és ünnepnapokon az istenitisztelet előtt exhortatiót hallgatott, melyet Kassay Lajos tanár tartott ; a déleesti istenitiszteletekben is részt vett. Kisasszony napján, Mária szeplőtelen fogantatása ünnepén és husvétkor gyónt és áldozott, a husvéti gyónást és áldozást szent gyakorlatok előzték meg ; az egyház szokásos körmeneteiben részt vett, ugyszintén

a szent Antal tiszteletére 9 kedden át tartatni szokott áhítatosságokban is. Mária ünnepein az ifjúság az iskolától ünnepélyes ingressussal vonult a templomba. Sárló Boldogasszony ünnepén pedig az ifjúság egy része a gymnasiumban fennálló másfél százados szokás szerint épületes szertartások mellett avattatott fel a „Mária Társaság“-ba. A vallásos buzgóság összes gyakorlataiban az ifjúság a tanártestület felügyelete és példaadó vezetése alatt vett részt.

Fegyelmi tekintetben az ifjúság magaviselete általában megfelelő volt. Egy tanulónak az ignazató consilium abeundi-t adott.

3. Egészségügy.

Habár a szomszéd helységekben járványok fordultak elő, a gymnasium ifjúsága meg volt kímélve, s általában az egészségi viszonyok igen kedvezők voltak, mi különösen annak köszönhető, hogy az ifjúság kevés kivételével a gymnasium mellett fennálló seminárium és internatusban nyert szállást és ellátást, hol az egészségi viszonyok könnyen ellenőrizhetők. Az intézet derék orvosa dr. Kolonics Dénes havonként megvizsgálta az összes ifjúságot; a múlt évekből maradt egy pár trachomás szembeteg ez év folytán a meggyógyulás stádiumába lépett. Nagyobb betegség miatt csak két flu maradt ki hosszabb ideig az iskolából.

4. Iskolai ünnepély és látogatás.

A gymnasium védszentjének szent Katalinnak ünnepét a hagyományos szokás szerint megülte. Délelőtt ünnepélyes isteni tisztelet volt, este pedig színi előadást rendezett; a művészi sikerrel előadott darab a vidékről nagy számmal megjelent közönséget meglepte, az előadást táncmulatság zárta be.

Márczius 15-ikén az ifjúság testületileg vonult Csik-Szeredába, hol a csikmegyei honvéd-egyesülettel egyetemben az ünnepélyes isteni tiszteleten megjelent, innen a honvéd gyűlésre ment, melyen szavalt és énekdarabot adott elő. Délután a gymn. ifjúság saját nagytermében rendezett ünnepélyt, melyen a szépszámu érdeklődő közönség előtt szavalt, ének és zenedarabok adtak elő, Szász Károly gymn. tanár pedig alkalmoszerű felolvasást tartott.

A Kossuth Lajos halála alkalmával Csik-Szeredában tartott gyász-ünnepélyen szintén részt vett gymnasiumunk, hol az ifjúság a Hymnust és Szózatot énekelte, Pál Gábor gymn. tanár pedig megható gyászbeszédet tartott.

Kuncz Elek tankerületi kir. főigazgató hivatalos látogatását november 6., 7. és 8-án tartotta meg a gymnasiumnál. Az előadásokat meghallgatta, a könyv- és szertárakat megtekintette, úgy szintén a seminariumi és internatusi bennlakásokat is, mindenütt sikert és haladást tapasztalt; Pál István, az erd. kath. Status előadója pedig június 9-től végezte intézetünkönél hivatalos látogatásait, hol mindent behatóan megtekintett.

5. Személyváltás a tanári karban.

Petres András Gyula-Fehérvárról ide helyezettett az üresedésben volt classica-filológiai tanszakra és egyidejűleg rendes tanárrá nevezetett ki. Csató János természetrajz tanára az egész tanévre szabadságolva volt, kit a tanártestület helyettesített. Sipos Sándor rajztanár rendszeresítettett, Nagy István tanár pedig ez évben tizedéves pótlékot kapott.

6. Fontosabb rendeletek és átiratok.

1893-ik év.

Püspöki 1943. sz. A tanári és iskolaszolgai állásokra a pályázatok csakis a „Hivatalos Közlöny“-ben tételnek közzé. Miniszt. 20,000. sz.
Püspöki 2099. sz. „A magyar helyesírást“ (Hoffmann M.) a Miniszter beszerzésre ajánlja. Miniszt. 22,565. sz.

Püspöki 2088. sz. A miniszter ur ő nmlga Novits Lászlót az ország összes középiskolaiból kizárta. Miniszt. 12,367. sz.

Püspöki 2172. sz. A tornajáték tanfolyamra való felvétel határidejéről tudósít. Miniszt. 11,916. sz.

Püspöki 2565. sz. Petres András az üresedésben levő classica-filológiai tanszékre rendes tanárnak kineveztetik.

Püspöki 2619. sz. Az I. osztályba 66 tanulónál több nem vehető fel. Miniszt. 22,336. sz.

Püspöki 2318. sz. A félegyházi kath. gymnasium V. osztálya nyilvánossági jogot nyert. Miniszt. 27,142. sz.

Püspöki 2317. sz. A Fekete-féle algymnasium nyilvánossági jogot nyer. Miniszt. 27,444. sz.

Püspöki 2689. sz. Az engedélyezett tankönyvek 30. jegyzéke megküldetik.

Püspöki 2731. sz. A Szemák-féle „Középiskolai ifjúsági könyvtár jegyzékét“ a miniszter ur ő nmlga ajánlja. Miniszt. 31,847. sz.

Püspöki 2730. sz. A Rosonowszky-féle természetrajzi praeparatumokat a miniszter ur ő nmlga ajánlja. Miniszt. 26,459. sz.

Miniszt. 34,543. sz. Molnár V. „Husvétí Tojások“ cz. művéből egy pld. megküldetik.

Püspöki 2858. sz. Kandra K. „Aba Samu király“ cz. művéből egy pld. megküldetik. Miniszt. 11,104. sz.

Püspöki 3106. sz. Ha a kolera-járványbizottság az iskolaszünetelést kimondja, erről az ifjuság és a főtanhatóság gyorsan értesítendő.

Püspöki 3314. sz. A VIII. osztályt önkényt ismétlő tanulók ezen esetben nem osztályozandók. Miniszt. 19,649. sz.

Püspöki 3066. sz. A millenium alkalmából a gymnasium története megirandó. Miniszt. 31,805. sz.

Megyei 1812. b. gy. sz. Csikmegye a zene és franczianyelv tanárának 400 frtot megszavaz.

Püspöki 3503. sz. Az érettségi bizonyítványok másodlatainak nyilvántartását jövőre a tankerületi főigazgatóságok eszközlik. Miniszt. 38,543. sz.

Püspöki 3810. sz. A tanárok fizetéséről és a tanulók 10 évi átlagos számáról jelentés teendő. Igazgatótanácsi 1554. sz.

Püspöki 3012. sz. A jövedékbírságalapból ösztöndíjat élvező tanulók a többi ösztöndíjasokkal együtt mutatandók ki. Min. 34,358. sz.

Püspöki 3290. sz. Vas megyei Szentgothárdon áll. algymnasium nyílt. Miniszt. 35,969. sz.

Püspöki 3231. sz. Az orsz. statiszt. hivatal évkönyve figyelembe ajánltatik.

Püspöki 3237. sz. Az igazgatótanács a gymnasium látogatására jelen tanévre dr. Farkas Lajost küldötte ki.

Püspöki 4055. sz. A tanároknak és tanulóknak tanulmányutakra kedvezményes vasuti jegyek adatnak. Miniszt. 46,463. sz.

Főispáni 534. f. i. sz. A téli tornacsarnok ez évben nem építhető fel. Igazgatótanácsi 1096. t. 462. sz.

Püspöki 3202. sz. Dr. Márki-féle „Európa a magyarok honfoglalása s a frank birodalom szétbomlása idejében“ cz. térkép ajánltatik. Miniszt. 36,521. sz.

Püspöki 4327. sz. A tanulók beiratásánál azok életkora tekintetében az 1883. XXX. t.-cz. 10. §. irányadó. Miniszt. 38,495. sz.

Megyei 2449. b. gy. sz. Csikmegye az internatus számára 370 frtot megszavaz.

Püspöki 4394. sz. A „Polit. Uebersicht v. Deutschland“ és

„Polit. Schulwandkarte v. Európa“ cz. térképek az ország összes tanintézteiből kitiltattak. Miniszt. 53,380. sz.

Püspöki 4639. sz. A bizonyítványokban használandó keresztnévek jegyzéke megküldetik. Miniszt. 1934. eln. sz.

Püspöki 4721. sz. Sipos Sándor rajztanár a képesítő vizsgálat alól felmentetik. Miniszt. 57,095. sz.

1894-ik év.

Főigazgatói 10. sz. Az erdélyi róm. kath. Status iskolái hatáskörére vonatkozó szabályzatnak Király Ő Felsége által való elfogadásáról értesít.

Püspöki 4844—1893. sz. Dr. Szinnyi J. „Magyar Tájszótár“-át beszerzésre ajánlja. Miniszt. 1811. eln. sz.

Püspöki 4841—1893. sz. Foegler Dezső az ország összes középiskoláiból lopás miatt kizáratott. Miniszt. 56,018—1893. sz.

Főigazgatói 25. sz. A hajdunánási ev. ref. gymnasium V. és VI. osztálya nyilvánossági jogot nyert. Miniszt. 56,369—1893. sz.

Főigazgatói 40. sz. A milleniumi kiállítás középiskolai csoportjának tervvázlata megküldetik.

Püspöki 89. sz. A Lévy-Morlin-Szuppán „A magyarországi népoktatásügy stb.“ cz. mű beszerzésre ajánltatik. Min. 55,240—1893. sz.

Püspöki 52. sz. A kisujszállási ev. ref. gymnasium VII. osztálya nyilvánossági jogot nyert. Miniszt. 54,432—1893. sz.

Püspöki 192. sz. Az erd. r. k. Status Igazgatótanácsának 1893. évi jelentése megküldetik.

Főigazgatói 61. sz. A gymn. tornatanítóról kimutatást kér.

Püspöki 375. sz. A miniszterium által az intézetnek átengedett vegyi dolgozófülke elküldéséről értesít.

Főigazgatói 114. sz. A közoktatás állapotáról szóló XXII. miniszteri jelentés megküldetik. Miniszt. 2606. eln. sz.

Főigazgatói 119. sz. A debreczeni orsz. tanszerkiállítás tervezete megküldetik.

Püspöki 824. sz. A váci kath. főgymnasium nyilvánossági- és érettségi vizsga tartására jogot nyert. Miniszt. 58,098—1893. sz.

Püspöki 482. sz. A főtanhatóság kérdést intéz az iránt, hogy az általányok jövőre nézve mekkora összegben állapíthatók meg?

Püspöki 489. sz. A hiányzó tanár helyettesítése és a görögpótló tárgyak tanításáért járó díjak utalványoztatnak. Igazgatótan. 237. sz.

Püspöki 614. sz. Nagy István tanárnak tizedéves pótléka kiutaltatik.

Főigazgatói 146. sz. „A magyar korona országainak helység-névtára“-t figyelembe ajánlja.

Püspöki 673. sz. Sipos Sándor rendes rajztanárrá kinevezetetik.

Főigazgatói 162. sz. Taschek Gy. „A rajzoktatás módszertaná“-t figyelembe ajánlja. Miniszt. 57,646—1893. sz.

Főigazgatói 161. sz. A „Magyar Paedagogiá“-t megszerzésre ajánlja. Miniszt. 1594. sz.

Főigazgatói 164. sz. A Röser-féle tanintézet és a mezőturi ev. ref. gymnasium VII. osztálya nyilvánossági jogot nyert. Miniszt. 62,736—1893. és 868—1894. sz.

Püspöki 868. sz. Kedvezményes fürdőt élvezni óhajtó tanárok ebbeli szándékuk bejelentésére felhivatnak. Főigazgatói 176. sz.

Főigazgatói 167. sz. A debreczeni orsz. tanszerkiállítás részletes programja megküldetik.

Püspöki 1037. sz. A tankerületi főigazgatóval való érintkezés szabályoztatik.

Püspöki 1066. sz. A miniszter ur ó nmlgának a gymnasium állapotára vonatkozó megjegyzései közöltetnek. Min. 50,058—1893. sz.

Püspöki 1005. sz. A milleniumi kiállításon való részvételre az előkészületek megteendők.

Főigazgatói 239. sz. Az engedélyezett tankönyvek 51. jegyzéke megküldetik.

Püspöki 1301. sz. A főtanhatóság a gymnasium kiadásainak költségvetését az ide kötött alapokról és jövedelmekről, valamint a felszerelésekről kimutatást kér.

Főigazgatói 273. sz. A görögpótló tárgyakból megejtendő érettségi vizsgálatra utasítás adatik. Miniszt. 15,008. sz.

Főigazgatói 294. sz. A tanárok olaszországi tanulmányutjának terve megküldetik. Miniszt. 17,488. sz.

Püspöki 1380. sz. A felterjesztések és kimutatások határidejének naptára megküldetik.

Főigazgatói 303. sz. A sátoralja-ujhelyi és a nagykarolyi kath. gymnasium nyilvánossági és érettségi vizsgálat tartására jogot nyert. Miniszt. 11,478. és 17,118. sz.

Főigazgatói 322. sz. A munkácsi áll. főgymnasiumban ezentul érettségi vizsgálatok is fognak tartatni. Miniszt. 8895. sz.

Főigazgatói 321. sz. A „Westöstliche Rundschau“ a tanárok figyelmébe ajánltatik. Miniszt. 16,968. sz.

Főigazgatói 333. sz. A debreczeni tanszerkiállításon való részvételt a miniszter ur ő nagyméltósága a vezetése alatti iskoláknak megengedi. Miniszt. 16,577. sz.

Főigazgatói 340. sz. Az izraelita tanulók, ha a születési bizonyítványukban kitett héber névnek nem felel meg közhasználatban levő magyar személynév, a héber néven vezetendők be az anyakönyvbe. Miniszt. 17,658. sz.

Püspöki 1652. sz. Az orsz. statiszt. hivatal kiadványainak 1894. évi sorozata figyelembe ajánltatik. Miniszt. 935. eln. sz.

Főigazgatói 355. sz. A rajztanárok számára ábrázoló mértani folytatólagos tanfolyam nyitattik. Miniszt. 19,621. sz.

Püspöki 1647. sz. A miniszter ur ő nmlga a kézmárki ág. ev. főgymnasiunból Ruman Józsefet, Ruppeldt Dusan, Osztricza János és Skrovina Ottót pánszláv üzelmek miatt az ország összes mindenemü tanintézeteiből kizárta. Miniszt. 17,000. sz.

Püspöki 1694. sz. A gymnasium történetének megírására vonatkozó tervvázlat megküldetik.

III.

Tanári testület.

Sorszám	A tanár neve	Tantárgyak, melyeket előadott	Osztályok, melyekben tanított	Heti óráknak száma	Tanári kódjai Tanárkódjai évének száma	Észrevételek
1.	Bándi Vazul, igazgató, egyházi, okl. r. tanár	Hittan	I. III. VII.	6	18	Főgymnasium, főnövelde és internatus igazgatója
2.	Glósz Miksa, világi, okl. r. tanár	Magyar nyelv Latin nyelv Görög potló	II. II. VIII. VII.	20	20	A II. osztály főnöke, a tanári könyvtár, az érem és régiségek tárájának őre
3.	Haydn J. Hugó, világi, okl. r. tanár	Magyar nyelv Német nyelv Természettan	V–VI. V–VIII. V.	19	12	Tanártest. jegyző, az ifjúsági könyvtár őre
4.	Jakab Antal, világi, okl. r. tanár	Mennyiségtan Természettan Természettan	II. VII. VI.	21	15	A VII. o. főnöke
5.	Kassay Lajos, egyh., okl. r. tanár	Hittan Magyar nyelv Latin nyelv	V. VII. VIII. V. VI.	20	8	Főgymn. hit-szónok, az ifj. önk.-kör vezetője, az int. felügy.
6.	P. Kopatz Patrik, szent. Ferenczrendi áldozár, h. tanár	Hittan Magyar nyelv Latin nyelv	II. VI. VIII. I. I.	19	14	Az I. oszt. főnöke, a Sárkány Bolog-asszonyról nevezett Mária Társulat elnöke
7.	Nagy István, egyházi, r. tanár	Hittan Latin nyelv Német nyelv	IV. IV. VII. III. IV.	20	23	A IV. osztály főnöke, az ifjúság kölcsönkönyvtár őre, a főnövelde igazgatója
8.	Pál Gábor, világi, okl. r. tanár	Mennyiségtan Természettan Bölcsészeti előtan Term. földrajz	IV. VI. VIII. VIII. VII. VIII. III.	21	18	A VIII. osztály főnöke, a természettani szertár őre
9.	Pap András, világi, okl. r. tanár	Történelem Görög nyelv Földrajz	IV. VI. VIII. V. VI. II.	23	15	A VI. o. főnöke
10.	Petres András, világi, r. tanár	Magyar nyelv Latin nyelv Görög nyelv	III. III. VII. VIII.	18	17	A III. o. főnöke

Sorszám	A tanár neve	Tantárgyak, melyeket elő- adott	Osztályok, melyekben tanított	Heti órának száma		Észrevételek
				Tanárkodási éveinek száma		
11	Sipos Sándor, világi, h. tanár	Mennyiségtan - Rajz Szépirás Görög pótló rajz	I. I.—IV. I. II. VII	18	23	A rajzszerző óre
12	Szász Károly, világi, okl. r. tanár	Földrajz Történelem Magyar nyelv Polit. földr.	I. III. V. IV. VII.	17	17	Az V. o. főnöke, a földrajzi és történelmi szert. őre
Rendkívüli tanár:						
13	Korber Imre, vil., rendkívüli tanár	Torna. ének, zene, francia nyelv	I.—VIII.	22	11	A zene- és torna- szerek őre
	Csató János	—	—	—	—	Szabadságolva

IV.

A bevégzett tananyag.

I. Rendes tárgyak.

I. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: P. Kopatz J. Patrik.

Hittan, heti 2 óra. Az ember rendeltetése és végcélja; a hit; az apostoli hitvallás 12 ágazata; Istennek tiz, és anyaszentegyház öt parancsa; a bűnök-, erények-, szentségek- és szentelményekről szóló tan. Részletek a kath. egyház történelméből. — Tankönyv: Egri Közép Katekizmus.

Tanította: Bándi Vasul.

Magyar nyelv, heti 6 óra. a) Elbeszélő prózai és költői olvasmányok, különösen népmese, klasszikus mythosz, magyar történelmi monda, a földrajz és természetrajz köréből. Az olvasott darabok tartalmának magyarázása és szabadon való elbeszélése. Versek szavalása. b) Nyelvtan. Egyszerű mondat és mondatrészek. A teljes alaktan. Szóképzés. c) Kéthetenként egy isk. dolgozat. Kézíkönyv: Dr. Szinnyi J. Kisebb Magyar nyelvtana és Olvasókönyve.

Tanította: Kopatz J. Patrik.

Latin nyelv, heti 7 óra. Olvasás: névragozás, melléknevek fokozása, névmások, számnevek, a „sum” igének és a 4 rendes ige ragozás. A nyelvtan egyes részeinek megfelelő gyakorlatoknak és 30 mesének fordítása. Het. 1. isk. dolgozat. — Kézik. Dr. Szamosi János: Latin Nyelvtana és Olvasókönyve.

Tanította: Kopatz J. Patrik.

Földrajz, heti 4 óra. Tankönyv: Visontay-Borbás: „Földrajz”. Lange-Cherven: Iskolai atlas. Tananyag: Általános földrajzi alapgfogalmak, a magyar állam, az osztrák császári birodalom és Európa többi államainak földrajza, a legjellemzőbb állat-, növény- és ásványvilág ismertetésével, főbb tekintettel a térképkészítés elsajátítására.

Tanította: Szász Károly.

Számtan, heti 3 óra. Tizes számrendszer. Római számjegyek. A négy alaplívelet egész számokkal, tizedes és közönséges törtekkel. Különböző mértékek és pénznevek ismertetése. Kézikönyv : Dr. Mocnik F. és Dr. Schmidt Á. : Számtan.

Rajzoló geometria, heti 3 óra. Kk. : Fodor L. és Dr. Wagner A. „Rajzoló Planimetria.“ Planimetriai idomok különböző tételei, geometriai ornamentális rajzolás, egyenes és görbealaku idomok, táblaraiz után rajzeszközökkel és szabadkézzel.

Szépíráás, heti 1 óra. Nagy S. szépíráás mintái után, magyar folyóíráás és a német íráás alapvonalai, a szépíráás szabályainak magyarázata mellett, táblai előíráás nyomán.

Tanította : Sipos Sándor.

I. OSZTÁLY.

Osztályfőnök Glósz Miksa.

Hittan, heti 2 óra. A külső isteni tisztelet szüksége. A sz. helyek, idők. egyházi készletek és az isteni tisztelet sz. cselekményei. Tk. Pokorny Emanuel Katholikus Szertartástana.

Tanította : P. Kopatz J. Patrik.

Magyar nyelv, heti 6 óra. Az I. osztály tananyagának ismételése. A határozók ; az egyszerű és összetett mondat, mondatrészek ; a mellé- és alárendelt mondatok viszonya és képletei ; szóképzés, synonymák, ikerszavak. Olvasmányok : A kevély császár. Hogyan fogott a huszár ellenséget. A koldus gyermek. A dobsinai jégbarlang. A rettyezát. Szt. István király. A két hű barát. A tatárjárás. Szent László és a Kunok. Salamon király és a herceg. Kálmán király és utódai. A keresztes hadjárat. Az arany hulla. Emléztettek : Szüretünk. Buvár Kund Szt. László füve. Isten hozzád. Éji látogatás A megfagyott gyermek. Kenyérkő. Diósgyőr. Két hetenként egy iskolai dolgozat. Kézi könyv : Dr. Szinnyei I. „Iskolai magyar nyelvtana“ és „Olvasó könyve.“ II. része.

Latin nyelv, heti 7 óra. Az első osztály tananyagának ismételése után az igék ragozása ; áttekintése perfectumok és supinumok szerint. Rendhagyó, hiányos és személytelen igék. Elöljárók. Határozók. Kötőszók. Indulatszók. Szóképzés. Olvasmányok : Galus. Pica et columba. Lupus et hoedus. Canis carnem ferens. Vulpes et aves. A farkas és a kecske. A két barát. A háládatlan kigyó. Mercurius és a favágó (latinra.) Detera. De Montibus. De frugibus. Pater et filius. Martinus et Stephanus. Emericus et Martinus. De argonautis Herculis duodecim labores. De bello Trojano. De septem regibus Romanorum. De origine urbia Romae. Brutus consul suorum filiorum iudex. Porsenna, Horatius Cocles. Caius Mucius Scaevola. Coriolanus. Emléztettek : Pica et columba. Canis carnem ferens. Pater et filius. De bello Trojano. C. Muc. Scaevola. Hetenként egy írásbeli isk. dolgozat. Kézikönyv : Dr. Szamosi János Latin nyelvtana és Olvasókönyve.

Földrajz, heti 4 óra. Ázsia, Afrika, Amerika és Ausztrália földrajza oro-, hydro- és ethnographiai tekintetben, a természeti tárgyak kiváló figyelembe vétele mellett. Tankönyv: Visontai-Borbás.

Tanította: Pap András.

Számítan, heti 4 óra. Az I. osztály tananyagának ismétlésével kapcsolatosan számolási rövidítések és korlátozott pontosságú eredményhez vezető számtani műveletek. Közönséges tört átváltoztatása tizedes törtté és viszont. Egyszerű arányok és aránypárok. Hármasszabály. Százalék számítás száztól, százra és százban. Havonként két iskolai írásbeli dolgozat. Kézikönyv: Mocknik-Schmid: „Számítan.”

Tanította: Jakab Antal.

Rajzoló geometria, heti 3 óra, Stérometriai elemek. Kézik. Fodor L. és dr. Wagner A. „Rajzoló Stereometria.” Egyszerűbb testidomok szemléltetése, ábrázolása, rajzolása, hálózata és modelljeinek elkészítése. Planimetria ornamentális rajzolás táblarajz után. Sodrony- és bádogtestminták távlati rajzolása, árnyékolva.

Szépírás, heti 1 óra. Nagy S. mintái után. Kalligraphiai magyar és német folyóírási gyakorlatok, kellő magyarázatok mellett, táblai előírás után.

Tanította: Sipos Sándor.

III. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: Petres András.

Hittan, heti 2 óra. Tankönyv Róder F. „Ó. és Ujszövetségi bibliai történetek. I. r. Tananyag: az ó-szövetség története.

Tanította: Bándi Vasul.

Magyar nyelv, heti 3 óra. Az egyes beszédrészek ismétlése után a mondattan egészen. Próza Olvasmányok: Egi háború. Egy régi udvarház. A magyar becsület szó. Nagy Lajos és a nápolyi hadjáratok. Az első török háborúk. Hunyadi János. Hunyadi László. A görög ember lakása. Athaenei élet. Az olympiai játékok. A rómaiak mindennapi élete. Költői olvasmányok: Zivatar. Az elhagyott lak. Családi kör. A jó öreg korcsmáros. A szegény asszony könyve. Mátyás király (népmonda). Mátyás király Gömörben. A tudós. Hymnus. Szózat. A félkezű koldus. Mátyás anyja. Több költemény szavalása. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tank. ifj. Szinnyei József „Rendszeres magyar nyelvtana és olvasókönyve”. III. r.

Tanította: Petres András.

Német nyelv, heti 4 óra. Az alaktan megfelelő gyakorlatok alapján. Olvasmányok: Der Morgen. Der Abend. Der Frühling. Der Sommer. Der Herbst. Der Winter. Der arme Greis. Der Fuchs

und der Bock. Der Rabe und der Fuchs. Der Fuchs und die Weintraube. Der Hirsch und die Mücke. Erfahrung macht klug. Wunsche. Du sollst dich nicht rächen. Müsziggang ist aller Laster Anfang. Morgenstunde hat Gold im Munde. Wie ist doch die Erde so schön! Das Kirchlein am Berge. An den Mai. Der Grenadier. Der Fuchs und die Weintraube. — An den Mei. Der Grenadier, emlézve. Kéthetenkint egy iskolai írásbeli dolgozat. Kézikönyv: Felsmann J. „Német nyelvtana és gyakorló könyve“. Harrach J. „Német olvasókönyv“. I. k.

Tanította: Nagy István.

Latin nyelv, heti 6 óra. A szótan főbb vonásokban való smétlésével egyidejűleg felvétellett a mondatrészek egyeztetése, az esettan és a viszonzások, a főnevek, melléknevek és névmások. Olvasmányok: Róma története. A királyok korából 14 fejezet. Költői olvasmányok: Lupus et agnus. Canis per fluvium carnem ferens. Vacca et Capella. Ovis et leo. Lupus et grus. Cervus ad fontem. Vulpes et Corvus. Canis fidelis. Rana rupta et bos. Leo senex, aper, taurus et asinus. Canes famelici. Viatores et latro. Calvus et Musca. Vulpes et Caper. Phaedrus meséiből 5 drb emléztetett is. Minden héten egy iskolai írásbeli gyakorlat. Tankönyv: Dr. Szamosi János „Latin Mondattan“-a és Elischer József „Olvasókönyv“-e.

Tanította Petres András.

Történelem-földrajz, heti 4 óra. a) Történelem. Magyarország története a honfoglalástól az 1867-iki kiegyezésig; különös tekintettel hazánk művelődési és alkotmányos viszonyaira. Kézikönyv: Ribáry „Magyarország története“. — b) Földrajz. Az osztrák-magyar monarchia földrajza. Mindkettőnek hegy és vízrendszere. Magyarország vármegyéi és az osztrák örökös tartományok egyenkint. A legnevezetesebb községek felemlítése után a népességi viszonyok, vallás, mezőgazdaság, ipar, közlekedés, kereskedelem, szellemi műveltség, alkotmány, törvényhozás és közigazgatás. Tankönyv: Cherven „Az Osztrák-Magyar monarchia földirata“.

Tanította: Szász Károly.

Mathematikai és physikai földrajz, heti 2 óra. Physikai előismeretek: természet, tünemény, erő, vonzás, gravitatio, a föld vonzása, a nehézség hatása, súlypont, súly, cohaesio, halmazállapot. A folyadék tulajdonságai közül: fenéknymás, oldalnyomás, közlekedő csövek, felfelé gyakorolt nyomás. A levegő nyomása s nyomásának meghatározása. A hőről: hőmérséklet, hőmérők, áramlás, halmazállapot, változások. A fényről: a fény egyenes vonalú terjedése, visszaverődése, törése és a színszóródás. A lencse, a nagyító és a messzelátó megismertetése. A delejes és villamos tüneményekből: a delejes vonzás törvénye és az iránytű, dörzsölés és

osztatás által keltett villamosság és ezek alapján a légköri villamosság. A matematikai földrajz elemei: a föld alakja, ábrázolása. Száraz föld, víz, levegő. Az égboltozat látszólagos mozgása, a föld mozgása saját tengelye és a nap körül. Földünk állása a naprendszerben. Kézik. Scholtz Albert és Roth Arnold: A matematikai és physikai földrajz elemei.

Tanította: Pál Gábor.

Számítan, heti 3 óra. Az összetett arányok és aránypárok. Összetett hármasszabály. Kamatszámítások. Leszámolás. Időhatárszámolás. Egyszerű és összetett arányos osztás. Egyszerű és összetett vegyítési szabály. Lányszabály. Kamatos-kamat számolás. Kéthetenként 1 isk. írásbeli dolgozat a közelebb tárgyalt tananyag köréből. Kk. Mocknik-Schmidt: Számítan.

Tanította: Jakab Antal.

Rajzoló geometria, heti 2 óra. Constructiv Planimetria. Kézik. Fodor L. és dr. Wagner A. A planimetriai nevezetesebb idomok kibővítése, fontosabb constructiv feladatok. Továbbá az idomok és a természetben a területek felmérése, ábrázolása és meghatározása mérő asztallal.

Tanította: Sipos Sándor.

IV. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: Szász Károly.

Hittan, heti 2 óra. Az új szövetség története. Tankönyv Róder Florent: Új szövetség története.

Tanította: Nagy István.

Magyar nyelv, heti 4 óra. Tárgy: Az egyszerű és szép irányú kellékei, megfelelő olvasmányokkal. A hangsúlyos és időméreteres vers ismertetése. Olvasmányul a beható fejtegetésül Arany János Toldija. Kéthetenként 1 isk. írásbeli dolgozat. Emlézésül több válogatott költemény. Tankönyv. Név László „Stilisztika I. r.” és Arany Toldija, magyarázza Lehr Albert.

Tanította: Szász Károly.

Német nyelv, heti 3 óra. Az alaktan folytonos ébrentartása mellett a mondatból a szóegyeztetés, szóvonzat, szórend, igeidők és módok használata, megfelelő gyakorlatokkal. Olvasmányok: Der Gotteskasten. Der kleine Friedensbote. Einer oder der andere. Der Fischer. Meister Hämmerlein. Deutsche Treue. Kaiser Karl in der Schule. Der fromme Graf von Habsburg. Die Einkehr. Schwert und Pflug. Der Reisende. Der Vater und die drei Söhne. Der Herbst. Der Winter. Ein Blumengarten im Frühling. Der Sommermorgen. Die belohnte Redlichkeit. Graf Richard Ohnefurcht. Der getreue Eckart. Die Kapelle. Schwert und Pflug. Der Vater und die drei

Söhne. Die belohnte Redlichkeit. Die Kapelle. Emlézve. Kéthetenkint egy iskolai írásbeli dolgozat. Kézikönyv: Felsmann J. „Német nyelvtana“ és „Deutsches Lesebuch“ II. k.

Latín nyelv, heti 6 óra. Az igeidők és módok. A mellékmondatok. Az infinitívus. Gerundium és gerundivum. Supinum. Participium. Kötőszók. A szórend. Prozodia és metrika. Mértékek és pénzek. Naptár. Olvasmányok. Liviusból: A köztársaság kora az 55-től kezdődőleg. A plebeiusok és patriciusok egyenetlenkedése. A decemvirek. Ovidiusból: Romulus és Remus megmentése. Róma alapítása és Remus halála. Gabii városának bevétele. A Fabiusok veszte. Phaeton. Daedalus és Icarus. Philemon és Baucis. Phaeton és Philemon Baucis: 50—50 verse emlézve. Hetenkint egy iskolai írásbeli dolgozat. Kézikönyv: Dr. Szamosi János „Latin mondatana.“ Elischer J. „Laiin olvasókönyve.“

Tanította: Nagy István.

Történelem, heti 3 óra. A keleti népek és görögök történelme egészen; a rómaiaké a császárság felállításáig. Tankönyv: Vaszary Kolos Világtörténelme. I. r.

Tanította: Nagy István.

Algebra, heti 3 óra. Alapfogalmak. A négy alpművelet egész algebrai számokkal, a szorzásnál kiterjeszkedve a kéttagnak egyzetének és köbének kiképzésére s az osztásnál a geometriai haladvány ismertetésére. Tényezők felbontása, legnagyobb közös osztó s legkisebb közös többes. A négy alpművelet törtszámokkal. Elsőfoku egy ismeretlenű egyenlet. Arányok, aránypárok s alkalmazásaik. Havonként 2 isk. írásbeli dolgozat a megelőzőleg tárgyalt tananyag köréből. Kk. Mocnik-Klamarik-Wagner Algebra.

Tanította: Pál Gábor.

Rajzoló geometria, heti 2 óra. Constructiv Planimetria. Kk. Dr. Fodor L. és dr. Wagner A. Planimetriai szerkesztések, testmértani alaptételek tárgyalása. Ellipsis, hyperbola és parabola — származása, szerkesztése s különböző tételei. A pont, egyenes és görbe vonal, szög és lapidomok s testek ábrázolása, helyzete és projectioi a sikon. Építmények, homlok és alaprajzok és azok átmetszeteinek ismertetése.

Tanította: Sipos Sándor.

Természetrájkz, heti 3 óra. Tankönyv Kriesch-Koch: „Ásvány-, közet és földtan.“ Az alapvető vegytani elemi ismeretek megszerzése után az ásványok alakí, physikai és vegyi tulajdonságainak ismertetése. A leíró ásványtan. Egyszerű és összetett közetek. A földtanból a korok és a földtani alakulások tényezőinek ismertetése.

Tanította: Pál Gábor.

V. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: Szász Károly.

Hittan, heti 2 óra. A kath. vallás alaptana, nevezetesen: Jézus istensége és a róm. kath. egyház isteni tekintélyének bebizonyítása. Kk. Dr. Wappler Antal: A kath. egély tankönyve. I. rész.

Tanította: Kassay Lajos.

Magyar nyelv, heti 3 óra. A szép irály kellékei. A szerkezet törvényei; az anyaggyűjtés, a tétel kidolgozása (vázlatok készítése), az előadás főbb formái. A prózai műfajokat megvilágító olvasmányok. Arany J. balladáinak fejtegetése. Szavlatok. Havonkint egy házi írásbeli dolgozat. T. K. Névy L. „Stilisztika.“ II. R.

Német nyelv, heti 3 óra. Herder Cid-románczaiból 1—9. 15—18. 21—39. 42—48. 50—56. 62—70. Prózai olvasmányok: Karl d. Grosze, Das Ritterwesen, Die Auswanderung der Schweitzer, der Süngekerrieg a. d. Wartburg, Araber in Spanien, Magy. ném. ford. Fáy A. 15 meséje. Szavlatok. Havonkint egy iskolai írásbeli dolgozat, fordítás magyarról németre. T. k. Heinrich: „Herder Cid-románczai“ és Harrach J. „Német olvasókönyv. III. R.

Tanította: Haydn J. Hugó.

Latin nyelv, heti 6 óra. Kézi könyvek: 1) T. Livii Ab Urbe Condita libri. Edidit Stephanus Dávid. Vol. I. Libros XXI—XXV. Continens. Budapestini. 1889. 2) Anthologia Latina. Ssemelvények a lyrai és didaktikus költészetből. Bevezetéssel, magyarázatokkal és metrikai függelékkal ellátta Pirchala Imre. II. kiadás. Budapest. 1885. Liviusból olvasták a XXI. könyvet egészen és a XXII. könyvből részleteket. Emléztettek: Hanno, Scipio és Hannibal beszédei. Az Anthologiából olvastak: Cn. Naevius és Qu. Ennius: saját sirjára. G. Valerius Catallus: Felajánlás, Bucsú Bythiniától Testvére sirjánál, Uj divat. P: Vergilius Maro: Ecloga I., Ecloga IX., Ex Georgicon Libris: A szükség élesíti az emberek találékonyságát, A zivatar. Qu. Horatius Flaccus: Bucsú Vergiliustól, Tavasz dal, Életbölcsség, Arany középszer, Mulandóság, A vitézség dicsérete, A boldog falusi élet, A rómaiakhoz. — Albis Tibullus: Háboruban, Ambarvalia ünnepe. Sextus Propertius: A régi Róma. P. Ovidius Naso: A költő élete, A költő halhatatlan, A régi jó erkölcsök. M. Valerius Martialis: A Vezuv hegye. A költő hazája, Egyezzünk meg. Az olvasmányokkal kapcsolatban az egyes írók és költők élete és műveinek ismertetése. Nyelvtani, tárgyi és széptani magyarázatok. — A régiségtanból a rómaiak hadügyének rendszeres ismertetése. Szemléltetés Rich. Baumeister és Langl nyomán. Extemporálék. Havonként 2 írásbeli iskolai gyakorlat.

Tanította: Kassay Lajos.

Görög nyelv, heti 5 óra. Az attikai alaktanból a névragozás és Omega végű igék ragozása. Olvastattak kisebb mesék, még pedig szám szerint 22. Ezekből emléztetett 3. u. m. A hálátlanság büntetése. A hálátlan utasok és az ökörpásztor.

Tankönyv dr. Szamosi János: Görög nyelvtana és olvasókönyve.

Tanította: Pap András.

Történelem, heti 3 óra. a) Az ó-kor történelméből a római császárság kora a nyugat római birodalom bukásáig. (476.) b) A középkor története. A népvándorlás korszakától a föltedezések korszakáig. (1492.) Tankönyv: Vaszary Kólos. „Világtörténelem“ II. rész.

Tanította: Szász Károly.

Mennyiségtan, heti 4 óra. a) Algebra h. 2 óra. A több ismeretlenű egyenletek megfejtési módjai. Hatványmennyiségek: a kéttaguak magasabb hatványai; Pascal-féle háromszög és ezzel kapcsolatban a számtani haladvány; a több taguak 2-ik és 3-ik hatványra emelése. Gyökmennyiségek: a gyökvonás fogalmából folyó tantételek, négyzetgyök és köbgyök kivonása és ezzel kapcsolatban a négyzetes egyenletek megfejtése. b) Mértan h. 2 óra. A plárimetria. Havonkint 1 iskolai írásbeli dolgozat az eltárgyalt tananyag köréből. Kk. Mocnik-Klamarik-Wagner: Algebra és Mértan.

Tanította: Jakab Antal.

Természetrájt, heti 2 óra. Az organographia fogalmai. A növények szövettana. A nevezetesebb virágtalan és virágzó növények ismertetése és rendszerbe foglalása. Kirándulások növénygyűjtésre. T. k. Kriesch-Simkovich „A növénytan iskolakönyve“.

Tanította: Haydn J. Hugó.

VI. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: Pap András.

Hittan, heti 2 óra. Isten léte és tulajdonai, a Szentháromság tana. Az angyalok, anyagvilág és az ember teremtése. Az összüölök bünbeesése, a bün következményei, az emberi nem megváltásának ígérete, teljesedése, az ember újá születése, megszentelése, a szent-ségek és szentelmények által. A négy utolsó dolgokról szóló tan. K. k. Dr. Wappler: A kath. egély tankönyve. II. r.

Tanította: P. Kopatz J. Pátrik.

Magyar nyelv, heti 3 óra. A történetírás, szónoki beszéd és értekezés elmélete és története. Olvasmányok Mutatványok a régibb és újabb történetírókból. Kölcsey, Deák, Kossuth, gr. Széchenyi beszédeiből. Értekezések. Szavlatok. Havonkint egy házi írásbeli dolgozat. T. k. Névy L. „Rhetorika“ és „Olvasókönyv a rhetorikához“.

Tanította: Kassay Lajos.

Német nyelv, heti 3 óra. Bürger, Goethe és Schiller élet-rajzának, a német ballada és románcz fejlődésének ismertetése után olvastattak: Lenore. Der wilde Jäger. Das Lied vom braven Mann. Der Lootse. Der Fischer. Lied des Fischerknaben. Erlkönig. Mignon. Der Sänger. Der Zauberlehrling. St. Peter mit der Geiss. Die wandelnde Glocke. Psaumis und Puras (Kopisch). Der Szeckler Landtag (Chamisso). Hans Euler (Seidl). Eine Wildschützengeschichte. Der Seiler von Fürfeld. Die erste Seeschlacht der Römer. Erste Olynthische Rede. Des Pericles Leichenrede. Denkrede auf Jean Paul. Magyarról ném. ford. „Thukydides“. (Hunf. P. T. O. T.). Szavaltatok. Havonkiut egy iskolai írásbeli dolgozat, fordítás magyarról németre. K. k. Heinrich G. „Német balladák és románczok“ és „Deutsches Lehr und Lesebuch“. I. K.

Tanította: Haydn J. Hugó.

Latin nyelv, heti 6 óra. Olvastatott Sallustius Jugurthájából 60 fejezet; Vergilius Aeneisének I—II. könyve; Cicerónak „De imperio Cn. Pompeii“ beszéde és „pro Archia“ poéta. Emléztetett Jugurthából 14 fejezet; Vergilius Aeneisének II. könyvéből 220 vers. A rómaiak vallása. Szemléltetés Rich és Baumeister nyomán. Kéthetenként egy isk. dolgozat. K. k. Sallust ed. Holub M. Vergil ed. G. Némethy. Ciceró ed. Steph. Dávid.

Tanította: Kassay Lajos.

Görög nyelv, heti 5 óra. a) Nyelvtanból: A „mi“ végzetű és rendhagyó igék. b) Olvasmányok: Öt szakasz az elmés mondasokból a 21 apró elbeszélés. Xenophon Anabasisából az V—VII. fejezet. Tankönyv: dr. Szamosi János Görög nyelvtana és Olvasókönyve; Xenophon Chrestomathia ed. Horváth-Elischer. Emléztetett a dr. Szamosi olvasókönyvéből az apró elbeszélésekből 4 darab, az Anabasisából 60 sor.

Tanította: Pap András.

Történelem, heti 3 óra. Európa államainak története az újkor századaiban és a legújabb kor története 1867-ig. Tankönyv: Vaszary Kolos „Világtörténelem“ III. rész.

Tanította: Pap András.

Mennyiségtan, heti 3 óra. a) Algebra, a hatványozás műveletének általánosítása. Számrendszerek összefüggésének ismertetése. A logaritmikusok és alkalmazásaik; kitevői és logaritmusi egyenletek megfejtése. b) Mértan. A planimetriai tanulmányok kiegészítésül az úgy nevezett kúpszelet-vonalak sajátosságainak ismertetése és a trigonometria egészen. Havonkiut egy iskolai írásbeli dolgozat. K. k. Mocnik-Klamarik-Wagner: Algebra és Geometria.

Tanította: Pál Gábor.

Természetráajz, heti 3 óra. Az állati test fejlődése és szervei élettani vonatkozásokkal. Az emberi test egyes részeinek ismertetése. Az állattípusok, osztályok, rendek és családok rendszeres ismertetése, neme és fajok felemlítése. Kirándulások rovargyűjtésre.

Tanította : Jakab Antal.

VII. OSZTÁLY.

Osztályfőnök : Jakab Antal.

Hittan, heti 2 óra. K. k. Dr. Wapler : a kath. egély tan-könyve. Tananyag : Az isteni akarat és teljesítésének feltételei ; a cselekmények erkölcsi volta és beszámítása ; erények és bűnök ; a megigazulás szüksége és lefolyása, a külső isteni tisztelet erényei. Isten önmagunk és felebarátunk iránt tartozó kötelmeink. A keresztény családi és társadalmi élete, a keresztény tökéletesedés eszközei.

Tanította : Bándi Vazul.

Magyar nyelv, heti 3 óra. Kézikönyv : Névy L. Poétika és Olvasmányok a poétikához. Rövid bevezetés az aesthetikába. A verstan tüzetes tárgyalása. A lírai, epikai és drámai költészet elmélete és története. Olvasmányok : számos lírai költemények ; a legkiválóbb világirodalmi eposzoknak szemelvényeken alapuló ismertetése ; a magyar eposzirodalom legkiválóbb termékeiből szemelvények ; számos kisebb epikai költemény ; görög, shakespearei és magyar drámai művekből szemelvények. Havonkint egy írásbeli házi dolgozat. Emlézésül kisebb elbeszélő és lírai költemények.

Tanította : Kassay Lajos.

Német nyelv, heti 3 óra. Bevezetés Goethe „Hermann und Dorothea“-jához. Ezen idyli eposz olvasása szükséges magyarázatokkal. Gudrun, Lohengrin, Michael Kohlbaas. Das Wunder, Der sterbende Schwan, Herr v. Münchhausen erzählt. Der erste Gesang aus dem „Oberon“, Die Frühlingsfeier, An Ebert, Cassandra. Magy. ném. ford. Kisf. K. „Csalódások“ (O. K.) Szavalatok. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat, fordítás magyarról németre. K. k. Wéber R. : Goethe „Hermann und Dorothea“ és Heinrich G. „Deutsches Lehr- und Lesebuch“ II. R.

Tanította : Haydn J. Hugó.

Latin nyelv, heti 5 óra. Olvasatott Virgiliusból : Az Aeneis V. könyve. Ciceróból : Philippica in M. Antonium I. A XIV-a 15. válogatott levél. T. Maccius Plautus Trinummus, nyelvi, tárgyi és aesthetikai fejtegetések mellett. Mindhárom szerzőtől olvasott tananyag részben említtetett is. Római vallási és államrégiségek. Extemporálék. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Kézi-

könyv; Virgilius ed. Némethy Ciceronis orationes selectae,edr. Dávid. Ciceró válogatott levelei, ed. Köpesdy. T. Maccius Plantus Trinummus, ed. Gerevics. Szemléltetés: Baumeister és Rich nyomán.

Tanította: Nagy István.

Görög nyelv, heti 4 óra. A nyelvtannak főbb vonásokban való ismételése és az ioni szójárás előadása után Homeros Iliásából felvétellett az I. ének egészen, a II-ik pedig a hajórajstromig. Herodotból: De Arione Citharoedo. De moribus Persarum. Babylonis descriptio. De fontibus Nili. De graecorum deorum et oraculorum origine Aegyptia. De Crocodilo. Homeros Illisából emléztetett 85 sor. Tk. Dávid Istvántól: Heroditi Epitome és dr. Csengery János-tól: Homeros Iliása. Havonkint egy iskolai írásbeli gyakorlat.

Tanította: Petres András.

Görög pótló tárgy, Heti 2 óra. I. Magyar irodalmi olvasmányok: Balassa Bálint költeményeiből: 42. Psalmus. Cantio. Valedicit patriae. Zöld erdő harmatát. A kuruczkor költészetből: Tatár rabságban lévő erdélyiek dala. Kurucz tábori dal. Most jöttem Erdélyből. Ocskay Lászlóról való ének. Rákóczi nóta. Mikor virrad. Székely kuruczok dala. Labancz gunydal. Kerekcs Izsák. Gyöngyösi „Murányi Venusából“ néhány részlet. Kisfaludi Sándor Himfy szerelmeiből: A kesergő szerelem I., VII., IX., XVII., XXXV., LXXI. Csokonai Vitéz Mihálytól Poesisom természete. Édes keserűség. Virág Benedek Urhoz. Szerlemdal a csikóbőrös kulacshoz. II. Sophokles: Antigoneja. III. Eurypides: Iphigeneia Aulisban. IV. A görög költészet története. Epos, elegikus, iambikus és melikus költészet, dráma. K. k. Dr. Jancsó Benedek: Magyar irodalmi olvasmányok. Csiki Gergely: Sophokles Antigoneia. Radó Antal: Eurypides Iphigeneia Aulisban. Schill Salamon: Görög irodalom történet.

Tanította: Glósz Miksa.

Politikai földrajz, heti 2 óra. Európa államainak, ugyszintén az európai államokhoz tartozó kül gyarmatoknak rövid történelmi áttekintése után azok földjének természeti jellemzése, östermelés, ipar és kereskedés, lakosság és államszervezet. Hasonló módon Amerika államai és Ázsia azon államai, hol az európai befolyás érezhető, ugyszintén Afrika és Ausztrália. — Tankönyv: Schultz A. Politikai földrajza.

Tanította: Szász Károly.

Mennyiségtan, heti 3 óra. a) Algebra h. 1 óra. A másodfoku egyenletek általános elmélete, a képzetes gyök mértani értelmezése, a másodfoku egyenlet gyökeinek mértani ábrázolása, a másodfokuakra redukálható magasabb foku egyenletek. A haladványok és alkalmazásaik: tökefelszaporodás, járadék és törlesztégi

számítások kamatos-kamattal. b) Mértan, h. 2 óra. A testmértan egészben. Hetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. K. k. Mocnik-Klamarik-Wagner: Algebra és Geometria.

Tanította: Jakab Antal.

Természettan, heti 4 óra. Általános részletes erőműtan: szilárd, cseppfolyós és légnemű testek egyensúly- és mozgástana. Hangtan. Fénytan.: K. k. Fehér Ipoly: Kísérleti Természettana.

Tanította: Jakab Antal.

Bölcsészeti előtan, heti 2 óra. A lelki tünetmények csoportosítása. A mozgalmasság tényeinek-, az érzékenység nyilvánulásainak-, az értelem és akarat tényeinek ismertetése. K. k. Joly Henrik: Philosophia Propaedeut.

Tanította: Pál Gábor.

a) *Szabadkézi rajz*, mint a görög nyelvet helyettesítő tárgy, heti 2 óra. Diszitmények folytatása bővebb ismertetésekkel. Kéz, láb és az emberi fejnek rajzolása jó graphikus mintákról: megelőzőleg a különféle részek felosztásai és arányainak magyarázata mellett.

b) *Ábrázoló geometria*. Heti óra sz. 2. K. k. Adamovics János. A térelemek derékszögű ábrázolása és viszonylagos vonatkozásai. A képsíkok és a téralakok helyzetváltozásai. Metsző párhuzamos és kitérő deréklő egyenesek. A sík nyomvonalai. Egyenesen fekvő pont és egyenes, a sík metszés pontja, síkon fekvő pont egyenes és idom. Sík képsíkszögei. Az egyenes vonal valódi hossza, a kör és szabályos idomok valódi nagysága forgatás által.

Tanította: Sipos Sándor.

VIII. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: Pál Gábor.

Hittan, het 2 óra. A kath. egyház története annak alapításától a legújabb korig. K. k. Wappler: A kath. egyház története.

Tanította: P. Kopatz J. Pátrik.

Magyar nyelv, heti 3 óra. A magyar irodalom története szorosan kapcsolatban mutatványok a fontosabb írókból, kiválóbb irodalomtörténeti értekezésekből. A magyar nyelv törvényeinek rövid ismertetése. Havonként egy írásbeli házi dolgozat. Kézikönyv: Beöty Zsolt. A magyar nemzeti irodalom történeti ismertetése.

Tanította: Kassay Lajos.

Német nyelv, heti 2 óra. A német vigjáték elmélete és fejlődésének ismertetése után olvastatott: Lessing „Minna von Barnhelm“-je. Griechenland nach Natur und Bevölkerung, Was ist Auf-

klárung? Die deutsche Literatur um 1770. Die Sage. Das Märchen, Wodan. Szavalatok. Magy.-német ford. Kisf. K. „Pártütők.“ (O. K.) Havonkint egy iskolai írásbeli dolgozat, fordítás magyarról németre. K. k. Heinrich G.: Lessing „Minna von Barnhelm“ és „Deutsches Lehr- und Lesenbuch“ III. K.

Tanította: Haydn J. Hugo.

Latin nyelv, heti 6 óra. K. k. Horatius Pozder-féle kiadás David-Pozder-Tacitus szemelvények. Olvasmányok: Horatius életrajza, műveinek méltatása után, satiraiból az I. k. 1., 3. és 9. satira, a II. k. 4., 6., a liber epodonból: a 2., 6., 9., 13. és 16. epodon, az ódákból: I. k. 1., 4., 8., 11., 18.; a II. k.: 18. óda; III. k.: 13., 19. és 30. oda; IV. k.: 7., 10., 12. óda. Leveleiből: az I. k.: 1., 3., 12., a II. k. 3. epist. Tacitusból: Augustus. Tiberius. A római legiók lázadása Germaniában. Nyelvi, tárgyi és aesthetikai fejtegetésekkel. Szóbeli stilusgyakorlatok. Extemporálék. Szövegelemzés. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. A régiségtanból a családi régiségek. Szemléltetés Baummeister, Rich és Langl nyomán.

Tanította: Glósz Miksa.

Görög nyelv, heti 4 óra. K. k. Dr. Csengery János: Homer Odysseája. Dr. Szamosi Jánostól: Szemelvények Plato műveiből. Ellischer József szótára Homer két eposához. A nyelvtani ismeretek ébrentartása és gyarapítása mellett Homeros Odysseájából az V., VI. ének, a VII. énekből pedig Alkinoos és Arete. Plato Apológiája egészen. Tárgyi és aesthetikai fejtegetések. Extemporálék. Havonkint egy írásbeli iskolai gyakorlat. Homeros Odysseájából emléztetett 80 sor.

Tanította: Petres András.

Történelem, heti 3 óra. Magyarország oknyomozó történelme a magyarok bejövetelétől 1867-ig. Tankönyv: Horváth M. „A magyarok története rövid előadásban.“

Tanította: Pap András.

Mennyiségtan, heti 2 óra. Kapcsolástan. Newton binominalis tételének lefejtése és alkalmazása mélyebb foku gyökkivonásra. Az algebra alkalmazása a mértanra. A pont helyzetének és két pont távolságának elemző meghatározása. Ezután az egész algebrai és mértani tanulmányok csoportokba szedett és gyakorlati példák kidolgozásával kapcsolatos ismétlése. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. K. k. Mocnik-Klamarik-Wagner: Algebra és Mértan.

Tanította: Pál Gábor.

Természettan, heti 4 óra. A fénytani tanulmányok kiegészítésül a fénytörődés, kettőstörés és sarkulás tünetjeinek ismeretése. A vegytan alapvonalai: a vegyületek törvényei, egyszerűbb

vegyületsorozatok, ezek összetétele és főbb tulajdonságai. Továbbá a. hőtan, a mágnesség és villamosság tüneténei és röviden a Cosmographia. Tankönyv; Fehér Ipoly: Kísérleti Természettan.

Tanította: Pál Gábor.

Bölcsészeti előtan, heti 2 óra. Logika. Analysis és synthesis. A deductiv kutató-módszer és ennek eszköze a syllogismus. Az inductiv-módszer és tényezői. A tudományok osztályozása és az egyes fajok módszerei minőségeinek megállapítása. K. k. Joly Henrich: Philosophiai Propäedentika.

Tanította: Pál Gábor.

Tornászat.

A gymn. ifjúság 4 külön-külön csoportra osztott, még pedig az I. oszt. az 1-ső, a II. és III. oszt. a 2-ik, a IV és V. oszt. a 3-ik; és a VI., VII., VIII. osztálybeliek a 4-ik csoportba.

1. Csoport: I. osztály, heti 2 óra. Rend-, járó- és szabadgyakorlatok; szergyakorlatok. Kirándulások, labdázás, kötélhúzás, társas játékok.

2. Csoport: II., III. osztály, heti 2 óra. Sor-, rend-, szabad- és szergyakorlatok; kirándulások, labdázás, kötélhúzás és társas játékok.

3. Csoport: IV V osztály, heti 2 óra. Rend- és szabadgyakorlatok ismétlése; kanyarodás, fejlődés; műrend és társasgyakorlatok; támfekvés vívó- és rohamállások; futás. Sztornázás csapatokban: a) Mászás: az előbbi gyakorlatok ismétlése; versenymászás. b) Korlát: ismétlés; támszökdelés, lóbálás; szögtámaszgyakorlatok, üléből; henger; korlátugrás. c) Nyújtó: ismétlés; kelepfellendülések; lóbálás és függéscsere; forgások és átlugrások a zsinagregán. d) Gyűrűhinta: ismétlés; hintázás közben egyszerű gyakorlatok. e) Ugrások: a rohamdeszkán, magasan és messzebb akadályokon át; versenyugrás. f) Ló; ismétlés; üléscsere; átlugrások, nehezebb kivittel: szabadátugrások. Tárgyaloglás. Kirándulások. Birkózás. Társas játékok.

4. Csoport: VI., VII., VIII. osztály, heti 2 óra. Ugyanaz, mi az V., VI. osztálynak, csak hogy nehezebb kivittel; menetgyakorlatok; tárgyaloglás; kirándulások; társas játékok.

Tanította: Korber Imre.

2. Rendkívüli tárgyak.

É n e k.

1. Gymn. ifjúság az énekekben 2 csoportba osztott, úgy mint: kezdők, a) haladók és b) haladók, mintán alattirt zenetanár által a múlt tanévben a 4 alsóbb osztály a kezdők és a 4 felsőbb osztály a haladók oktatásában részesült.

1. *Kezdők.* Az I. osztály tanulói és oly ifjak, kik más intézetekből jöttek. Ehhez képest az alapismeretekből u. m. vonalrendszer, a hangjegyeknek ezen rendszerbe való beillesztése; a hangjegyek írásmódja, mennyisége és értéke, ütemek, térközök; továbbá az egyszerű és kettős keresztek jelentősége és használata; feloldó jel, hegedű vagy g-kulcs, pontok különféle helyei, szün-, ismétlő-, zár-, köt- és előadásjelek, segélelőadásjelek hangkapocs (syncope). A hangjegyek és lépcsők gyakorlati kifejezése, a hangszervek idomítása, előbb előhangoztatás és éneklés mellett, később az egyeseknél, azután csoportokban. — Fokozatos gyakorlatok a rendszeres hangjegyolvasáshoz és énekléshez. Egyházi énekek és választékos irányú könnyebb világi dalok betanulása.

2. a) *Haladók.* A II., III. és IV. osztály tanulói, minthogy ezek a mult tanévben már a kezdők oktatásában részesültek, röviden ismételtetett a mult évi elméleti és gyakorlati rész. A már énekelt egyházi és világi énekek áttanulmányozása s ujjabaknak betanulása. K. k. Zsaskovszky-Bartalus.

3. b) *Haladók.* Az V., VI., VII. és VIII. osztály tanulói. Ugyanaz, mi a haladóknak, csak hogy nehezebb kivittel; szigorubb átvitele, alkalmazása és összeolvasztása az elméleti résznek a gyakorlati részbe. Heti egy óra.

4. *Dalkör.* Az ifjusági dalkör a haladók jobbjaiból alakított (56 ifju), kik ünnepélyesebb alkalmakkor választékos irányú dalokat adtak elő szóló, kettős, négyesben, továbbá férfi- és vegyeskarban; különben az egész ifjuság is egy „monstre-dalkört“ képezett, a mennyiben négy külön hangon (Soprán, Alt, Tenor és Bassus) együtt több egyházi és világi dalt tanult be, s azt ünnepélyek alkalmával együttesen adta elő.

Tanította: Korber Imre.

Z e n e.

A zenei oktatásnál is az ifjuság (56 ifju) a folyó tanévben épen úgy, mint az éneknél, mint „kezdők“, „a) haladók“ és „b) haladók“ tanítottak. Összesen heti 7 órában.

1. *Kezdők.* A kezdőknek a jelen tanévben (szám szerint 30 ifju) előadtattak: a zenei alapismeretek oly forma egymásutánban, mint az éneknél jelezve van, azon különbséggel mégis, hogy a hol az énektanításnál a hangszervi gyakorlatok kezdődnek; ott a zenénél a hangszerek alkalmazása és kezelése vette kezdetét. A hangszer leírása és egyes részeinek elnevezése, a test és hangszer tartása, felszerelése és hangolása, a nyirettyü egyensúlyos kezelése, az ujjak szabályszerű elhelyezése. Ezután a rendes gyakorlati zene, zeneiskola fokozatos, de minél biztosabb haladással. K. k. Huber Károly.

2. a) *Haladók.* A haladók csoportja a mult tanévben sikerrel végzett kezdők sorából alakított (26 ifju). A mult tanévi

elméleti és gyakorlati rész rövid ismételése után folytatása az Etudesnek egy, két, három b-vel és kereszttel, nyolczadok, tizenhatodok és harminczkettedek játszása a kötött és staccató-hangjegyek kivitele, továbbá a második fekvés ismertetése, végre összjáték, úgy mint duett, quartett és egész zenekarban. K. k. Huber K.

3. b) *Haladók*. Ugyanaz, mi a haladóknak. Azon felül kereszttek és b-ék teljes számbani használata. A második és harmadik fekvés ismertetése és betanulása. Összhangtan elemei.

4. *Zenekar*. Az ifjusági zenekar az a) haladók és b) haladók jobbjaiából alakítottatott (28 ifju), kik ünnepélyesebb alkalmakkor a nemzeti és classicns zenéből vonó hangszereken darabokat adtak elő ugymint: szóló, duett, quartett és egész zenekarban. Folyó tanévben az ifjusági zenekar 3 egyházi, 15 magyar népdalt, 3 táncz darabot és 1 classicus (Mozart) zenedarabot tanult be s adott elő.

Tanította: Korber Imre.

Francia nyelv.

A francia nyelvet tanuló ifjuság ezen tanévben is 2 csoportra, azaz „kezdők” és „haladók” csoportjára osztatott. Összesen heti 4 óra.

1. *Kezdők*, heti 2 óra. K. k. Dr. Ploetz; Syllabaire. Tananyag: Hangtan a francia olvasás szabályai. Az egyszerű mondatból kiindulva az igehajlítás, állító, kérdő, tagadó és kérdő tagadó alakban. Körülírt igeragozás. A határozott, határozatlan és részelő névelő. Főnevek ejtegetése. A melléknevek neme, egyeztetése és fokozása. A számnevek. A névmások. Szótanulás. Fordítások. Havonkint egy írásbeli iskolai dolgozat.

2. *Haladók*, heti 2 óra. K. k. Hofer Károly „Rendszeres francia nyelvtan; a beszédrészek nyelvtana részletesen, a rendes és rendhagyó igék ragozása behatóan. Olvasmányok. Szótanulás. Fordítások. Költemények és mesék betanulása. Havonkint egy írásbeli iskolai dolgozat.

Tanította: Korber Imre.

V.

Írásbeli tétel.

1. Magyar dolgozatok tételei a felső osztályokban.

V. Osztály. 1. Szilágyi és Hajmási historiája (elbeszélés a hasonczimű népballada alapján). 2. Itéletek és következtetések. 3. Gondolatok a temetőben halottak estéjén. 4. „V. László“ prózába átírva. 5. Téli tájkép (leírás). 6. Az állatok sorsa télen. 7. A közelgő kikelet. 8. Husvét gondolatok. 9. A középkor jelleme. 10. „Ki mint vet, úgy arat“ (visszapillantás a tanévre).

VI. Osztály. 1. A szülőföld (leírás). 2. A történelem tanulásának előnyei. 3. Házi állataink haszna. 4. A „Tudósnök“ meséje. 5. A macska-faj (természetrajzi leírás). 6. Szónoki érvek. 7. Szónoki beszéd. 8. A ker. hadjáratok befolyása a művelődésre. 9. Az új-kor jelleme. 10. A fa haszna.

VII. osztály. 1. Az élet küzdelem. 2. A költészet a valláshoz való viszonyában. 3. A barátság. 4. „Cserhalom“ tartalma, szerkezete és szépségei. 5. A székely népmesék legjellemzőbb sajátosságai. 6. Mi az oka, hogy napjainkban a regény rossz hírbe keveredett? 7. A hang határa az ember lelki világára. 8. Tekintsünk multunkra s okuljunk belőle. 9. Egy szabadon választott dráma ismertetése. 10. Minő hatást tettek rám poétikai tanulmányaim?

VIII. osztály. 1. A magyar nemzeti irodalom történeti tanulmányozásának fontossága. 2. A. XVIII. évszázad utolsó negyedében fellépett költői irányok közül melyiknek köszönhet többet a magyar nyelv, irodalom és művelődés? 3. A víz a természetben és az emberiség szolgálatában. 4. Az Auróra és az Athenaeum jelentősége irodalmunkban. 5. Jósika Miklós báró emlékezete. 6. A jellem. 7. Pázmány Péter mint szónok, író és hazafi. 8. A magyar dráma története.

2. Az írásbeli érettségi vizsgálat tételei.

a) *A magyar nyelvből és irodalomból*: 1. Kik hatottak szép prózánk fejlesztésére és minő irányban? Dolgozta 7. Ezek közül 1 jeles, 5 jó, 1 elégséges.

2. Erdély szerepe a török hódoltság korában. (Nem választotta senki.)

3. Mit értünk az erély megmaradásának elve alatt? Dolgozta 5. Mind jó eredményyel.

b) *Német nyelvből*: „Nagy Lajos és a nápolyi hadjáratok kezdete“ Schack B. „Magyar szöv. ném ford.“ 37. sor). Dolgozott jelesen 5, jól 4, elégségesen 2, elégtelenül 1.

c) *Latin nyelvből* „A vesztaszüzekről.“ Fordítás magyarból latinra. Dolgozott jelesen 2, jól 5, elégségesen 5.

d) *Görög nyelvből*: Homér Ilias XIX. ének 283—309. versig. Fordítás görögből magyarra. Dolgozott jelesen 5, jól 4, elégségesen 3.

e) *Mennyiségtanból*: 1. A vízszintes síkhoz $35^{\circ}25'15''$ szög alatt hajló irányban 600 m. sebességgel kilőtt ágyugolyó hány mp. alatt éri el legnagyobb magasságát, mekkora a hajtási magassága és hajtási távolsága?

2. Budapesten, melynek földrajzi szélessége $47^{\circ}29'12''$, meddig tart a csillagászati szürkület a nyári napállás idején, mikor ugyanis a Nap eltérése (declinatioja) $23^{\circ}27'54''$? Dolgozott jelesen 3, jól 6, elégségesen 3.

VI.

Önképzőkör.

Alakuló gyűlését 1893. szeptember 13-án tartotta. Tisztviselői a következők voltak: elnök: Lukács Vilmos VIII.; alelnök: Szent-Imrey Menyhért VIII.; főjegyző: Ferenczy Gyula VIII.; aljegyző: Simon Rezső VII.; titkár: Veress András VIII.; pénztáros: Czikó István VII.; bírálók: Sándor Géza és Szebeny Gerő VIII.; Csiszér Imre és Kászony Alajos VII. o. tanulók.

Tartottunk 13 rendes és egy diszgyűlést. A rendes gyűlések tárgyát a bírálatok és az elfogadott művek felolvasása, szavalatok és azok bírálása képezte.

Nagyobb munkásságra való buzdítás céljából pályatételek is tűzettek ki:

1. Egy vallásos vagy hazafias óda modern vagy klasszikus formában. Jutalma 4 korona a kör pénztárából.

2. Jellemképek Arany János naiv, komoly, humoros és szatirikus époszaiból. Jutalma 8 korona a kör pénztárából.

3. A korszakalkotó munkásság és önfeláldozó hazaszeretet kiválóbb példái a világtörténelemből, különös tekintettel a magyar nemzet történelmére. Jutalma 12 korona a kör pénztárából.

Az 1-re beérkezett 1, de a pályadíjra nem volt érdemes.

A 2-ra beérkezett 1. Pályadíjat nyert. Szerzője Csiszér Imre VII. osztályos.

A 3-ra beérkezett 1. Pályadíjat nem nyert, de dicséretre érdemesítették. Szerzője Kászony Alajos VII. o. tanuló, ki szorgalmáért a kör pénztárából 8 koronával jutalmaztatott meg.

Beadatott az év folyamán 56 mű, melyek közül 33 próza, 23 vers. A versek mind eredetiek, a prózaiak közül 7 fordítás és pedig 5 németből, 2 francziából. A bírálók a „Haladás“ cz. munkakönyvbe való írásra méltónak nyilvánítottak 29 darabot, melyek közül 19 próza és 10 költemény. Az elfogadott prózai művek között

vannak ismertetések, tudományos kérdéseket tárgyaló értekezések, buzditó beszédfélék s van egy novella ; a költemények pedig dalok s epigrammák.

Buzgó munkásságot fejtettek ki : Lukács Vilmos, Szent-Imrey Menyhért, Csiszér Imre, Czikó István és Kászony Alajos.

Szaválásban kitűntek : Baka János VIII., Kászony Alajos VII. és Imecs János VI. o. tanulók.

Körünk diszgyűléssel ünnepelte meg Tompa Mihály halálának 25-ik évfordulóját ; megemlékezett Jókai Mórról ötven éves írói pályájának országos ünneplése alkalmából, Jósika Miklósról, születésének századik évfordulóján s szavalataival részt vett a főgymnasiumnak márczius 15-iki ünnepségén.

A kör járatta a „Vasárnapi Ujság“-ot és a „Magyar Szemlé“-t.

Kassay Lajos,
az ifj. önképzőkör vezetője.

VII.

Tanszerek gyarapodása.

1. Könyvtárak.

I. Tanári könyvtár az 1893/4-dik iskolai évben következő művekkel gyarapodott:

1. **Magyar nyelv és irodalom.** *Babos K.*: Közhasznu magyarázó szótár. Budapest, 1886. 3-dik kiadás. — *Berzsenyi Dániel*: Összes munkái Toldy F. által. Pest, 1864. — *Böjthy Antal*: A nemes magyar nyelv írásának és szólásának tudománya. Maros-Vásárhelytől, 1794. (Tauber József VIII. o. t. ajándéka). — *Budenz-Simonyi*: Az ugor nyelvek összehasonlító alaktana. III. f. Budapest, 1894. — *Csokonai V. Mihály*: Válogatott munkái. Pesten, 1864. — *Erdélyi János*: Pályák és Pálmák. Budapest, 1886. — *Fraknoi Vilmos*: Mátyás király levelei I. k. 1458—1479. Budapest, 1893. — *Gyulai P.*: Értekezések a nyelv és széptudományok köréből. Budapest 1893. — *Hunfalvi P.*: Nyelvtudomány és nyelvtanítás. Budapest, 1884. — *Jancsó B.*: Kölcsey élete. Budapest, Aigner. — *Kisfaludy K.*: Minden munkái. I—VI. k. Budapest, 1893. — A magyar tud. Akadémia tagjai fölött tartott emlékbeszédek. Budapest, 1893. — Némäti Kálmán: Szittya elmélet. Budapest, 1894. Plantus: Vigjátékai. Ford. Csiky G. Budapest, 1885. — Shakspeare-Szász: Összes művei. Budapest, 1886. — Simonyi Zs.: A magyar nyelv. Budapest, 1889. — Simonyi: Nyelvtudományi Közlemények. Budapest, 1893. — Szamota István: Magyar szójegyzék a XV. század első negyedéből. Budapest, 1894. — Szász Károly: A Niebelung-Ének. Budapest, 1892. — *Szemere Bertalan*: Szépirodalmi dolgozatok és szónoklatok a forradalom előtt és után. Budapest, 1873. — Szilády Áron: Irodalomtörténeti Közlemények. III. évf. Budapest, 1893. — Szinnyi József: Magyar írók élete és munkái. Budapest, 1894. — Ugyanaz: Magyar Táj-szótár. Budapest, 1884. I. k. — Virág Benedek Poétai munkái. Pest, 1863.

2. **Classicai philologia** Herodotos für den Schulgebrauch von K. Abicht. Leipzig. 1884. — *Lübker's*: Reallexicon des Klassischen Altertums für Gymnasien. Leipzig. 1891. — *Lanczani R.*-Luboczi: A régi Róma a legujabb ásatások világításában. Budapest, 1894.

3. Modern philologia. *Goethe's Werke* 1—1. Berlin. Friedberg. — *Lessing's Werke* I—VI. Bd. Leipzig. Reclam. — *Scherer: Geschichte der deutschen Litteratur*. 6. Aufl. Berlin, 1891.

4. Történelem és régészet. *Höke-Szabó F.*: Magyarország ujabbkori történelme 1815—1892. I—II. Nagybecskereken, 1893. — *Kossuth Lajos*: Iratai. Sajtó alá rendezte Helfy Ignác. IV. k. Budapest, 1894. — *Dr. Lázár Gyula*: Angolország történelme 3. és 4. kötet. Temesvár, 1893. *Menzel, Bulle, Rogge*—*Dr. Csuday Jenő*: A legújabb kor története. Nagy-Becskereken, 1893. — *Pauler Gyula*: A magyar nemzet története az árpádházi királyok alatt. Budapest, 1893. — *Szilágyi Sándor*: Erdélyi Országgyűlési emlékek XVI. k. 1675—1679. Budapest, 1893. Ugyanattól: Magyar történelmi emlékek XXXIII. k. Budapest, 1894. *Dr. Wertner Mór*: Negyedik Béla király története. Temesvár, 1893. — (Az utóbbi 5 mű Szabó Ferencz német-eleméri plebános ur ajándékából.)

5. Földrajz. Utleírás. *Czirbusz Géza*: Balbi Adorján egyetemes földrajza a művelt közönség számára. Nagy-Becskerek, 1893. — *Ebers-Schmidt*: Cicerone a régi és új Egyiptomon át. Nagy-Becskerek, 1893. I—II. k. *Király Pál*: Dacia provincia Augusti. Nagy-Becskereken, 1893. I—II. k. — *Osztrák-Magyar Monarchia* írásban és képekben. Budapest, 1894.

6. Mennyiségtan. Physika. Csillagászat. *Heis*: Sammlung von Aufgaben aus der allgemeinen Arithmetik und Algebra Köln. 1893. — *Matthiessen*: Schlüssel zur Sammlung von Beispielen und Aufgaben aus der allgemeinen Arithmetik und Algebra. Köln. 1886. — *Szabó József*: Értekezések a matematikai tudományok köréből. Budapest, 1893. — *Szily Kálmán*: Magyar tud. akadémiai Almanach 1894. Budapest, 1894. — *Weninger Vincze*: Politikai számtan. Budapest, 1875.

7. Természettudomány. Vegytan. Orvostudomány. *Arvéd*: A levegő áramlása Gyulafehérvártt. Gy.-Fehérvártt, 1893. — *Dr. Oskar Fruas*: Geologie und Praehistorie. Stuttgart, 1880. — *Porträt*s berühmter Naturforscher, 48 Bilder mit biographischen Text. Wien und Leipzig. — *Dr. Schöber Emil*: Az ásványtan tanításáról. Budapest, 1894.

8. Bölcsészettudomány. Nevelés. tudomány. Aesthetika. *Alexander-Hume*: Vizsgálódás az emberi értelemről. Budapest, 1883. — *Bánóczi József*: Schoppenhauer. II. kiad. Budapest, 1892. — *Erdélyi János*: A bölcsészet Magyarországon. Budapest, 1885. — *Pauer Imre*: Értekezések a társadalmi tudományok köréből. Budapest, 1893. *Schröder Vilmos*: Erziehungs und Unterrichtslehre für Gymnasien und Realschulen. Berlin, 1893. — *Taine-Péterfi Jenő*: Franciaország klasszikus philosophusai a XIX. században. Budapest, 18 — Vallás és közoktatásügyi m. kir. Ministernek a közoktatás állapotáról szóló és az országgyűlés elé terjesztett XXII. je-

lentése. Budapest, 1893. — Ugyanannak a tanítói nyugdíj és gyám-állapotáról szóló jelentése. Budapest, 1893.

9. Jogtudomány és nemzetgazdaság. Az 1893-dik évi országgyűlési törvénycikkek, Budapest. 1893. (Vétel után.)

10. Folyóiratok és Lapok. Akadémiai Értesítő. Budapest, 1893. *Alexander Bernát*: Országos Középtanodai Tanáregyesület Közlönye. 1893/4. évf. Budapest, 1893—94. — *Arany Dániel*: Középiskolai Matematikai lapok. Győr, 1894. — *Balusi Dénes és Jancsó Benedek*: Egyetemes közoktatástügyi szemle. Budapest, 1893. — *Bartoniek és Rados G.* Matematikai és physikai lapok. II. és III. évf. Budapest, 1893—94. — *Berecz A.*: Földrajzi Közlemények. Budapest, 1893. — *Gyulai Pál*: Budapesti Szemle. Budapest. 1893. — *Hampel József*: Archaeologiai Értesítő. XIII. kötet. Budapest, 1893. — Hivatalos Közlöny I. évf. Budapest, 1893. — *Dr. Kiss*: Bölcsészeti folyóirat. Budapest, 1893. — *König Gyula*: Matematikai és természettudományi Értesítő. Budapest, 1893. — *Némethy G. és Pecz G.*: Egyetemes philologiai közlöny. Budapest, 1893. — *Porzolt Jenő*: Hercules. Budapest, 1894. — *Dr. Schönvitzky Bertalan*: Középiskola. Pozsony, 1893/4. — *Szarvas Gábor*: Magyar Nyelvőr. Budapest, 1893. — *Szilády Áron*: Irodalomtörténeti Közlemények. III. évf. Budapest, 1893. — *Szinnyei J.*: Magyar írók élete és munkái. Budapest, 1893. (Vétel után.) *Bartha Miklós*: Ellenzék, Kolozsvár. 1892. és 1893. évfolyam. „Magyar állam.” Többen: Közművelődés I—XV. köt. Gyulafehérvár 1878—92. évf. *Lonkay*: Tanodai lapok. Budán 1859. 1860. (Ngos Imets F. Jákó kanonok ur ajándéka.) *Szilágyi S.*: Századok. Budapest. 1893. — *Szily K.* Természettudományi Közlöny. Budapest, 1893. — Történelmi Tár. Budapest, 1893.

11. Vegyesek. Az erdélyi r. k. Status Igazgatótanácsának évjelentése az 1893. évi november 8—9. napjaira összehívott statusi gyűlés alkalmából. Kolozsvártt, 1893.

E szerint a tanári könyvtár az idén gyarapodott a megküldött 157 Értesítőn kívül 86 munkával 171 kötetben és 5 füzetben.

II. Ifjúsági könyvtár. a) *Adomány útján*: *Bándi V. ig. urtól*: Tört. Tárca Napló 1848—49-ről. — *Imets F. Jákó kanonok urtól*: Szépirodalmi kert 2 évf. — *Kassay L. tanár urtól*: Rudnyánszky Gy. Gyula és Aladár. — *Győrffy Gy. orsz. képvis. urtól*: Országgyűlési beszédei 1884—1894. — *Lampel L. cégtől*: Szemák I. Középisk. Ifj. Könyvtárjegyzék II. füz. — *Az ifj. önképzőkörtől*: Vasárnapi Ujság 1. évf. Magyar Szemle 1 évf. Akad. Értesítő 1 évf.

b) *Vétel útján*: *Hoffman F.* Az aranykereső. Mindenki saját szerencséjének kovácsa. Hol legnagyobb a veszély. Hála és megtorlás. A barátság áldozata. Samuka. A jó fiu. Szorgalom és rest-ség. — *Verne Gy.* Várkastély a Kárpátokban. — *Vértesi A. A*

felkelő nap országa. — Arago F. Volta és Ampère életrajza. — Arany J. Hátrahagyott prózai dolgozatok. — Bajza J. Munkái 6 köt. — Bánóczi J. Kisfaludy K. és munkái 2 köt. — Bardócz L. A felfedezések és találmányok története. — Boissier G. Archaeologiai sétat. — Boross M. Gr. Széchenyi István életrajza. — Bozóky A. Római világ 2 köt. Bukle H. T. Anglia művelődésének története 10 köt. — Camoens Luziada. — Chateaubriand Atala. — Cicero Laelius a barátságról. A kötelességekről. — Csiky G. A vasember. Czuczor G. Népies költeményei. — Eötvös J. A falu jegyzője 3 köt. Gondolatok. — Greguss Á. Rendszeres széptan. A balladáról. — Grünwald B. A régi Magyarország. Az új Magyarország. — Guizot Az európai polgárosodás története. — Gyulai P. Vörösmarty életrajza. Katona József és Bánk bánja. — Horváth M. Magyarország függetl. harcának tört. 3 köt. A kereszténység első százada Magyarországon. — Jósika M. Zrinyi a költő 4 köt. — Péterfi J. Katona J. Bánk bánja. — Kölcsény F. Válogatott prózai munkái. — Lessing G. E. Laokoon — Macaulay Milton. — Madách I. Az ember tragoediája. — Milton J. Az elveszett paradicsom. — Pázmány P. Válogatott beszédei. — Szemere B. Szépirod. dolgozatai és szónoklatai. — Vas G. A nemzet napszámossai. Jurátus élet. Életunt ember. Dixi. Adomák. A régi jó idők. Garasos arisztokraczia. Tekintetes urak. — Gyulai P. Emlékbeszédei — Hanusz I. Az állatok világából. — Mikszáth K. Almanach 1893., 1894. — Capes W. L. vius élete és munkássága. — Dr. Bászel A. Thukydides beszédei. — Névy L. Aesthetikai dolgozatok. — Boissier G. Cicero és barátjai. — Greguss Á. Tanulmányok 2 köt. — Természettudományi értekezések. — Zsaszkovszky F. és E. Egri dalnok 5 füz.

Ez évi gyarapodás 71 pld. 24 füz. 79 köt. 163 frt 30 kr értékben.

III. Kölsönkönyvtár: vétel utján szereztetett.

2. Szertárak.

A) Történelem-földrajzi és classica filologiai szemléltető eszközök. *Történelmi térképek.* Kogutovicz-Márki, Európa tört. fali térképe. Kipert, Römisches Reich és Alt-Griechenland.

Geologiai és praehist. képek. Dr. O. Fraas, Wandtafeln zur Geologie 4 drb, és Wandtafeln zur Praehistorie 1 drb.

Természettudományi képek. Portraits berühmter Naturforscher 48 drb.

Mythologiai képek: C. Hauptmann G. I. II. sorozat, (1—60.)

B) Az érem és régiségi gyűjteményhez adakozott:
Bajkó Péter százados ur 2 fegyvert. *Madár Mihály* felső népisiskolai igazgató ur egy fegyvert. *Lakatos Izra* képezd. tanár ur egy karabélyt. *Dr. Győrffy Gyula* ügyvéd, országgyűlési képviselő ur 9 ezüst pénzt. *Hacker* honvéd kez. tiszt ur 1 ezüst és egy rézpénzt. *Ambrus Dénes* megyei írnok ur 2 rézpénzt és 2 emlékérmet s egy kis régi edénykét. *Bándi Vazul* főgymn. igazgató ur 6 ezüst-, 2 réz- és 1 emlékérmét. *Pál Albert* gyergyószentmiklósi kántor ur 1 drb ezüstpénzt. *Becze Endre* VIII. o. t. 1 db. ezüst, *Ferenczi Gyula* VIII. o. t. 1 rézpénz s 1 rézemlékérmét. *Szebeni G.* VIII. o. t. 2 ezüstpénzt. *Szentimrey Menyhért* VIII. o. t. 12 db. papírpénzt (Kossuth bankó), *Tauber József* VIII. o. t. 1 db. rézpénzt. *Demes Elek* I. o. t. 5 drb Kossuth-bankó. *Szultán János* I. o. t. 2 drb rézpénzt. *Vitos Domokos* I. o. t. 3 kros rézpénzt. *Aikler F.* 1 db. rézpénzt. *Bajkó A.* 2 db. rézpénzt. *Balázs I.* 1 db rézpénzt. *Bartalis F.* 1 db. rézpénzt. *Bálint S.* 1 db rézpénzt. *Bereczk S.* 1 db. rézpénzt. *Blró K.* 2 db. rézpénzt. *Botár A.* 3 db. rézpénzt. *Élthes Z.* 2 db. rézpénzt. *Ferencz D.* 1 db. rézpénzt. *Gál E.* 5 db. rézpénzt. 1 db. Kossuth-bankó 10 fitban. *Gábor F.* 5 db. Kossuth-bankót. *Kovács A.* 2 db. rézpénzt, 1 db. Kossuth-bankót. *Gondos S.* 2 db. Kossuth-bankót. *Kovács Gy.* 3 db. rézpénzt, *Korodi M.* 1 db. rézpénzt. *Lajos J.* 2 db. rézpénzt. *László D.* 1 db. ezüstpénzt. *Lázár J.* 5 db. rézpénzt. *Márkos E.* 1 db ezüst- és 1 db. rézpénzt. *Márton S.* 1 db. rézpénzt. *Márton V.* 1 db. Kossuth-bankót. *Minier L.* 1 db. rézpénzt. *Nagy I.* 1 db. ezüst, 3 db rézpénzt. *Nagy T.* 6 db. rézpénzt, 1 db. Kossuth-bankót. *Orbán S.* 3 db. rézpénzt. *Pál A.* 1 db. rézpénzt. *Pál D.* 1 db. rézpénzt. *Pál I.* 1 db. rézpénzt. *Petres I.* 2 drb rézpénzt. *Petrics G.* 1 db. rézpénzt. *Sántha J.* 1 db. Kossuth-bankót. *Szakács A.* 1 db. Kossuth-bankót, 1 db. ezüst, 2 db. rézpénzt. *Száva L.* 2 db. rézpénzt. *Szláma O.* 1 db. réz, 2 db. ezüstpénzt. *Szopos S.* 2 db. rézpénzt. *Tódor Gy.* 2 db. rézpénzt. *Veress D.* 1 db. Kossuth-bankót, *Veress Gy.* 1 drb. rézpénzt. *Vida J.* 1 db. aranypénzt. (II. oszt. tanulók.) *Ince Antal* 2 db. rézpénzt. *Lárencz László* 3 db. rézpénzt. *Péter Imre* 1 db. rézpénzt. *Rozsnya. Gyula* 1 db érmet. *Székely Mihály* 3 db. Kossuth-bankót. és 1 db; rézpénzt.

C) Természettani szertár gyarapodása: Egy méterud fából, fém végekkel, mm. osztással; szívókut modell és nyomókut modell üvegből; vízfecskendő modell üvegből fém-állványon; sűrűség mérő alkoholometer hőmérővel; areodynemikai paradoxon eszköze *Buff* szerint és ugyanaz *Clemens—Desorm* szerint; 2 drb gazometer, egyik 10, másik 18 literes; egy kétkaru experimentáló mérleg rézoszlopon: egy tangensboussool fém három lábbon álló, két féle kapcsolással; egy thermo multiplicator; 6 drb gázfelfogó üveghenger 6 drb csiszolt üvegfedővel; 3 drb körtealaku barometercső, töltetlenül; egy nyaláb görbiteni való üvegcső; köbdeci-

meter pléhből. szétszedhető fakoczkákkal; ürmértékek folyadékok számára, 1 literestől 0-10 literig, nonius az oktatás számára; egy egyetemes állvány; Papin-féle edény hőmérővel és manometterrel; oxigén-fejlesztő edény vasból, biztosító szeleppel; egy Daniel-, egy Meidinger, egy Leclanche-féle elem; egy Grove-féle gázbatteria; sósav, baricit, kénather és a természettudósok arcképcsarnoka.

Vegyeszi fülke.

D) Természettudományi gyarapodása: a) ajándék útján: egy tojásgyűjtemény (Korber Imre tanár urtól) és pedig: fenyő pinta 2 drb, zöldike 1 drb, kenderike 2 drb, tengelic 1 drb, házi veréb 2 drb, mezei veréb 4 drb, kanári szelid 3 drb, eredeti kanári 1 drb, citrom sármány 2 drb, kerti sármány 1 drb, mezei pacsirta 2 drb, bubos pacsirta 1 drb, sibiriai pacsirta 1 drb, lép rigó 1 drb, fenyves rigó 1 drb, énekes rigó 2 drb, fekete rigó 1 drb, veres begy 1 drb, hont sziklár 2 drb, szürke zenér 1 drb, küllős zenér 2 drb, mocsári zenér 1 drb, vízi zenér 2 drb, nádi zenér 1 drb, füstfarku zenér 5 drb, fehér billegény 1 drb, sárga billegény 1 drb, szén czinke 3 drb, kék czinke 2 drb, bubos czinke 2 drb, fekete fejű czinke 1 drb, szürke legyész 1 drb, gyászós legyész 1 drb, tövis szuró gébics 3 drb, vörös fejű gébics 3 drb, közönséges seregély 1 drb, vetési varju 1 drb, szürke varju 1 drb, szarka 1 drb, közönséges szajkó 1 drb, lappantyú vagy kecskefejő 1 drb, házi fecske 1 drb, füstös fecske 2 drb, parti fecske 1 drb, bűdös banka 1 drb, nyaktekercs 1 drb, szikla bagoly 1 drb, lángbagoly 1 drb, vércse sólyom közönséges 1 drb, vörös lábú vércse sólyom 1 drb, vándor sólyom 1 drb, vad galamb 1 drb, vad gerle 1 drb, nevető házi gerle 1 drb, házi galamb 2 drb, házi lud 1 drb, vad rucza 1 drb, házi kacska 1 drb, bubos kis vöcsök 1 drb, fekete szárcsa 1 drb, szürke nagy gém 1 drb, bubos bibicz 1 drb, haris 1 drb, mocsári szalonka 2 drb, közönséges pulyka 1 drb, gyöngytyúk 2 drb, közönséges tyúk 2 drb, kochinchinai tyúk 2 drb, fogoly 1 drb, fűrj 10 drb, vízi pipiske 1 drb. Minta gyűjtemény (fészkekkel). énekes rigó 4 drb, fenyő rigó 2 drb, fekete rigó 4 drb, tövis szuró gébics 3 drb, vörös fejű gébics 5 drb, vörös farku gébics 2 drb, pirók 2 drb, füst farku zenér 5 drb, kenderike 4 drb, fenyőpinta 3 drb. Összesen 146 drb tojás és 10 fészkek.

Dr. Filep Sándortól: 2 drb vadmacska, 1 drb róka, 4 drb kánya, 1 drb mandulacsóka, 1 drb kék jegér, 1 drb szarka, 1 drb mocsár szalonka, 1 drb haris. Hodor Jakabtól: 1 drb holló.

b) Vétel útján: Az emberfajok, papirmache, 8 színezett alak. Bibor gém. A béka fejlődése, a hal fejlődése, a méh fejlődése, e három borszeszben. Szivacs gyűjtemény 6 faj, korall gyűjtemény 15 faj. Jegecz minták üvegből: a hat alapalak, rhombdodekaeder, négyzetes prisma, rhombikus prisma, monoklinikus prisma, tetraeder rendes, tetraeder négyzetes, hexaeder és rhombdodekaeder.

VIII.

Az ifjúság érdemsorozata.

Az érdemsorozatban előforduló számjegyek jelentése.

I. Erkölcsei magaviselet:

1 = jó; 2 = szabályszerű; 3 = kevésbé szabályszerű; 4 = rossz.

2. Előmenetel az egyes tantárgyakban:

1 = jeles ; 2 = jó ; 3 = elégséges ; 4 = elégtelen.

I. osztály.

A tanuló neve		Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Rajz, mértan	Torna	Szépirás	Enek
	Anda Géza	1	2	3	3	3	3	3	2	3	2
	András Károly	2	2	3	3	3	3	3	2	3	3
	Balázs Béla	1	3	3	3	3	3	3	3	2	3
	Balázs István	1	2	3	3	3	3	3	3	1	2
5	Bartha József	1	3	4	4	3	3	3	3	3	3
	Bálint Alajos	1	1	1	1	1	1	1	3	2	3
	Bálint Lajos	1	3	4	4	4	3	3	3	4	3
	Bándi Béla	1	3	3	3	2	3	3	2	2	3
	Beke András	1	2	3	3	3	2	2	3	2	—
10	Benkő Dénes	1	2	2	3	3	3	3	2	2	3
	Bodó Dénes	1	2	2	3	3	2	1	2	1	3
	Botár Adolf	1	1	2	2	2	3	2	2	2	—
	Csedő Sándor	1	3	3	3	2	3	3	1	4	1
	Csibi Árpád	1	1	2	2	2	1	1	2	2	1
15	Csibi Lajos	2	3	3	4	3	3	3	1	3	1
	Dávid Antal	1	3	3	4	4	3	3	3	4	3
	Demes Elek	1	3	3	3	2	3	3	2	2	3
	Erőss Lázár	1	3	3	3	3	3	3	3	3	—
	Élthes Károly	1	3	3	2	2	3	3	3	3	3
20	Fazakas József	1	3	3	4	4	3	2	1	3	3
	Ferencz István	1	2	2	2	2	2	2	2	2	—
	Gál Sándor	2	3	3	3	3	3	3	1	3	2
	Gegő Imre	1	3	3	3	3	3	2	2	3	—
	Glósz Miksa	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1

I. osztály.

A tanuló neve		Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Rajz. méltan	Torna	Szépírá	Enek
25	Imre András	2	3	3	4	4	2	2	3	3	3
	Imre Kálmán	1	3	3	3	2	3	3	1	4	—
	Jakab Jenő	1	1	2	2	2	1	1	1	2	2
	Karda Lajos	1	3	3	4	3	3	3	3	3	—
	Kábdebó László	2	3	4	4	3	4	3	3	3	3
	Keresztes Kálmán	1	1	2	2	2	3	2	3	2	2
30	Keresztes Péter	1	2	2	2	2	1	1	2	1	2
	Korodi Imre	1	2	1	1	1	1	1	2	2	1
	Kósa Lajos	1	3	3	4	3	3	3	2	2	3
	Kovács József	1	2	2	2	1	1	1	2	1	—
35	Kovács Pál	1	3	3	3	2	3	3	3	4	4
	Köllő Rudolf	1	2	4	4	3	3	3	2	3	2
	Lajos Károly	1	3	2	2	3	3	3	2	2	—
	Lakatos József	1	3	3	3	3	2	2	1	4	1
	Mánya Márton	1	1	1	1	1	2	1	3	1	2
40	Mátyás Ignác	1	2	2	3	2	3	2	2	3	3
	Pál Gábor	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
	Péter Elek	1	3	3	3	2	3	3	3	4	4
	Péter József	1	2	2	2	2	3	2	2	3	3
	Potovszky Dávid	1	3	3	4	3	3	3	3	4	2
45	Potovszky Ferenc	1	3	3	3	2	3	3	3	3	3
	Potyó Ignác	1	2	3	3	3	3	3	3	2	3
	Salamon Imre	1	3	2	3	3	3	3	2	3	—
	Salamon Márton	1	3	2	2	2	1	1	2	3	4
	Sándor Adolf	2	3	4	4	2	4	3	3	4	3
50	Sándor Árpád	1	3	2	1	3	1	1	2	2	2
	Sántha Bénéám	1	1	2	2	1	3	2	2	3	2
	Sipos Lázár	1	3	3	4	3	4	3	2	2	2
	Solnai Sándor	1	3	4	4	4	3	3	3	3	3
	Szász Bálint	1	1	3	3	2	3	3	2	3	—
55	Szultán János	1	2	3	3	3	3	3	1	2	1
	Telma Elemér	1	1	2	3	2	1	1	1	1	1
	Tódor János	1	3	2	2	3	2	2	3	1	3
	Tódor József	1	1	3	3	2	3	3	2	4	3
	Vadai László	2	3	3	3	2	3	3	3	4	3
60	Vas Dénes	1	2	2	2	2	1	1	3	3	—

I. osztály.

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Rajz. mértan	Torna	Szépíráás	Enek
Vákár Vilmos	1	2	2	2	2	1	1	3	2	2
Velcz Ignác	1	1	2	3	2	2	2	3	3	2
Veress Jeremiás	2	2	3	3	2	3	3	2	4	3
Vitos Domokos	2	2	3	3	3	3	3	2	3	2
65 Zakariás Andor	1	2	2	2	2	1	1	2	1	1
Zsidó István	1	3	3	3	3	2	2	3	3	3

Összesen : 66.

II. osztály.

A tanuló neve		Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Szántan	Rajz. geom.	Torna	Szépíráás	Ének	Zene	Francia nyelv
	Aikler Ferencz	1	2	2	3	3	4	3	2	2	1	—	—
	Bajkó Andor ism.	1	2	2	3	1	2	1	2	1	3	—	—
	Balázs János	1	2	2	3	2	3	2	2	2	3	—	—
	Bálint Sándor	1	2	2	3	3	3	3	3	3	1	—	—
5	Bartalis Béla	2	3	3	3	3	2	3	3	2	—	—	—
	Bartalis Ferencz	1	2	2	2	2	2	1	3	2	—	—	—
	Bereczk Sándor	2	3	2	3	2	2	2	3	3	3	—	—
	Biró Károly	1	1	2	2	2	2	1	3	2	3	—	—
	Boga János	1	3	3	3	4	4	3	2	3	1	2	—
10	Botár Albert	1	2	2	3	3	3	3	1	2	—	—	—
	Csedő Péter	1	3	3	3	3	4	2	1	3	—	—	—
	Élthes Zoltán	2	2	2	3	2	2	1	1	1	—	2	—
	Ferenczy Domokos	1	2	2	2	2	2	2	3	2	—	—	—
	Gábor Ferencz	2	2	3	3	2	3	3	3	3	2	—	—
15	Gál Endre	1	2	3	3	3	3	1	3	1	3	—	—
	Gergely Viktor	1	2	2	2	2	2	2	2	2	3	—	—
	Gondos Sándor	1	2	2	3	2	2	2	1	2	2	—	—
	Koródi Mihály	1	2	3	4	3	3	1	2	1	3	—	—
	Kovács Ágoston	2	2	2	3	2	2	1	1	2	3	—	—
20	Kovács Albert	1	2	2	2	2	3	1	2	1	4	—	—
	Kovács Gyárfás	1	2	1	2	2	2	1	2	1	2	—	—
	Kurkó Ignác	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	—	—
	Lajos János	1	3	2	3	3	4	3	2	2	—	—	—
	László Dezső	1	3	2	3	3	3	3	2	2	3	—	—
25	Lázár Jenő	2	1	1	2	2	2	2	1	2	2	—	—
	Márkos Endre	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	2	—
	Márton Sándor	1	1	2	3	1	2	1	3	1	3	—	—
	Márton Venczel	1	1	1	1	1	2	1	2	1	3	—	—
	Minier Lajos	1	2	2	2	3	3	2	2	2	3	—	—
30	Nagy Balázs	1	2	2	3	1	2	3	2	2	1	2	—
	Nagy Ignác	1	2	3	4	3	4	3	2	2	3	—	—
	Nagy Kálmán	2	3	2	3	2	2	3	1	3	3	—	—
	Nagy Tamás	2	3	3	4	3	4	4	2	3	3	—	—
	Oláh Bálint	1	2	3	3	3	3	3	2	3	3	—	—
35	Orbán Sándor	1	2	3	3	3	3	3	3	2	4	3	—
	Pál András	1	3	2	2	3	3	3	3	2	3	—	—

II. osztály.

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Számtan	Rajz. germ.	Torna	Szépíráás	Enek	Zene	Francia nyelv
Pál Dénes	1	2	2	2	2	3	3	2	2	3	—	—
Pál Ignác	1	2	3	3	3	3	2	2	1	3	—	—
Péter Antal	1	1	1	1	1	1	1	3	1	3	—	—
40 Péter Sándor	1	2	2	3	2	2	2	2	1	3	—	—
Petres Ignác	1	3	3	3	4	4	3	3	2	—	—	—
Petrics Gusztáv	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	—
Sántha József	1	3	3	3	2	3	3	2	3	3	—	—
Simon Elek	1	3	3	3	2	3	3	3	3	3	1	—
45 Szakács Antal	1	2	2	3	3	3	2	1	3	3	—	—
Száva Lukács	1	3	2	2	3	3	2	3	2	3	—	—
Szláma Ottó	1	2	2	2	2	1	1	—	1	1	—	—
Szopos Gáspár	1	1	1	2	2	2	1	2	1	—	—	—
Szopos Sándor	1	2	2	2	3	2	1	2	1	—	—	—
50 Todor Gyula	1	2	2	3	3	3	3	2	2	—	—	—
Tulit Áron	1	1	1	1	1	1	1	3	1	3	—	—
Veress Dénes	1	2	2	3	2	3	1	3	1	3	—	—
Veress Gyárfás	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	—
Vida József	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	—	—
Magántanuló.												
50. Kaszab Géza	1	1	1	2	1	1	1	—	—	—	—	—

Összesen 55.

III. osztály.

A tanuló neve		Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Tört. földrajz	Természet. föld.	Számítan	Rajz. mértan	Torna	Enek	Zene	Francia nyelv
	Albert Gábor	2	3	3	3	3	2	3	3	3	4	3	—	—
	Antal Áron	1	1	1	1	2	1	1	2	1	3	3	—	—
	Antal Imre	2	2	3	2	3	2	3	3	2	2	3	—	—
	Ábrahám Ágoston	1	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	—	—
5	Bakó Albert	1	3	3	3	3	3	3	3	2	2	—	—	—
	Bálint Péter	1	1	2	2	3	1	1	2	1	2	3	—	—
	Bodó Ferencz	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	—	—
	Botár Benjamin	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	—	—
	Botár Sándor	2	3	3	3	4	3	3	3	2	3	—	—	—
10	Czimbalmos András	2	1	2	3	2	3	1	3	2	3	1	—	—
	Csedő András	1	1	1	2	2	1	1	2	1	2	—	—	—
	Darvas Dávid	1	2	2	3	3	2	3	2	2	1	—	—	—
	Deáky Lajos	2	3	3	4	4	3	3	3	3	3	3	—	—
	Dóczy Kálmán	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	—	—	—
15	Fejér Gyula	1	2	2	2	3	2	2	2	2	1	1	—	—
	Gábori Lajos	1	2	3	3	3	2	3	2	2	1	2	—	—
	Gegő Sándor	1	2	3	3	3	3	3	2	2	2	—	—	—
	Glósz Oszkár	1	2	2	3	2	3	2	3	2	1	2	—	—
	Incze Antal	2	3	4	4	4	4	3	4	3	2	2	—	—
20	Kedves Péter	2	3	2	2	3	3	2	3	2	3	3	—	—
	Kovács Péter	1	2	3	3	4	3	2	2	1	2	2	—	—
	Köllő Márton	1	3	3	4	3	3	3	3	2	3	—	—	—
	Lakatos János	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	—	—
	Lárencz László	1	3	2	3	3	2	2	3	1	1	—	—	—
25	Madár József	1	2	2	2	3	3	2	3	2	1	1	2	—
	Onács Aurél	1	3	3	3	3	2	2	3	3	1	—	—	—
	Péter Imre	2	3	4	4	4	4	3	3	3	3	3	—	—
	Rozsnyai Gyula	1	2	2	3	3	2	3	3	3	1	1	—	—
	Sándor Lajos	2	3	3	3	4	3	2	3	3	2	2	—	—
30	Siklódy Péter	1	3	4	4	4	4	3	3	3	3	3	—	—
	Szebeni Lukács	1	1	3	3	3	3	3	3	3	2	1	—	—
	Tódor Árpád	2	3	2	3	2	3	2	3	2	2	2	—	—
	Veress Domokos	1	1	1	2	2	1	1	2	1	2	—	2	—

Vizsgálatlan maradt : Székely Mihály.

Kimaradtak : Balázs Dénes, Dregán Péter, Hajnód Ferencz.

Összesen 37.

IV. osztály.

A tanuló neve		Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Rajzoló méltan	Torna	Enek	Zene	Francia nyelv
	Antal Dénes	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1	—	—
	Bakó Károly	2	3	3	4	4	3	3	4	2	2	1	—	—
	Balás András	1	2	3	3	3	3	2	3	2	2	—	2	—
	Balás Béla	1	3	2	3	4	2	3	3	2	2	2	—	—
5	Buttyán Sándor	2	3	4	4	4	3	3	4	3	2	—	—	—
	Daradics Félix	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—
	Erőss Béla	1	3	2	3	3	3	2	2	2	1	3	—	—
	Erőss József	1	1	2	2	2	1	1	1	2	2	3	—	—
	Éltes Alajos	1	3	4	4	4	2	2	3	2	3	2	—	—
10	Főrika Antal	1	2	3	3	2	3	3	3	3	1	2	—	—
	Gábor János	1	2	2	2	2	1	1	2	1	1	3	—	—
	Gál Sándor	1	1	3	3	3	2	3	4	3	1	—	—	—
	Gegő Bénéiamin	1	2	3	3	3	2	3	3	2	1	—	—	—
	Hochschild Gyula	1	2	2	2	3	1	2	2	1	1	2	—	2
15	Hodor Jakab	1	3	3	3	3	2	3	4	2	1	1	—	—
	Holbach Gyula	1	3	2	3	4	2	3	3	1 fm	2	—	—	—
	Imre Béla	2	3	3	4	3	2	2	3	2	2	—	—	—
	Jakabfy András	2	2	3	3	3	2	3	3	3	1	2	1	—
	Kádár Mátyás	1	1	2	3	2	1	1	2	1	1	3	—	—
20	Keresztes József	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—	—
	Mihály József	1	2	2	3	2	2	2	2	3	2	2	2	—
	Nagy Károly	1	1	1	2	2	2	2	1	1	1	1	1	—
	Potovszky András	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	2
	Szakács József	1	2	3	3	3	2	2	2	2	1	—	2	—
25	Szász Gyula	1	2	2	3	3	1	1	2	1	2	2	2	—
	Szász József	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	2	—
	Tódor Béla	1	1	2	2	2	3	2	1	2	3	3	—	—
	Vákár Péter	1	2	2	3	3	2	2	2	1	1	1	1	—

Kimaradtak : Drágos Gyula, Dávid Mózes, Gáspár János.

Összesen 28.

V. osztály.

A tanuló neve		Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiségtan	Torna	Enek	Zene	Francia nyelv
	Barta Balázs	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—
	Bálint János	1	2	2	3	3	3	2	2	3	2	2	—	—
	Becze László	1	2	1	2	3	2	2	2	3	1	—	—	—
	Blénesi Péter	1	1	2	2	3	2	1	1	3	3	3	—	—
5	Eröss József	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	—	1
	Fejér Imre	2	2	2	2	3	2	3	2	3	2	2	—	—
	Fejér József	1	2	2	2	3	2	3	2	3	1	1	1	—
	Filep Imre	1	2	2	3	3	2	3	2	3	1	1	—	—
	Gábor József	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1
10	Gergely Tamás	1	3	2	3	3	2	3	3	3	3	2	—	—
	Graef Vilmos	1	2	1	1	3	3	1	2	1	2	1	—	—
	György Gyárfás	1	1	2	3	3	2	3	2	2	1	1	2	—
	Györpál Árpád	1	2	2	3	2	3	2	2	3	3	3	—	—
	Holló János	1	2	2	3	4	3	3	3	3	1	—	—	—
16	Kopacz Mózes	1	1	2	3	3	3	2	2	3	1	1	—	—
	Korber Ernő	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1
	Kóródi István	1	2	1	3	3	3	2	1	2	3	2	—	—
	Lajos Iguác	1	2	2	3	4	3	3	2	3	2	—	—	—
	Márton Gábor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3	—	—
20	Márton László	1	1	3	2	2	2	1	1	3	2	3	—	—
	Petres Rudolf	1	2	3	3	3	3	3	2	4	1	1	1	—
	Puskás József	1	2	3	2	2	3	2	2	2	2	3	—	—
	Sánta Lajos	1	3	2	4	4	2	3	2	2	3	1	2	—
	Szabó Lajos	1	1	1	2	1	2	2	2	1	2	2	—	—
25	Szopos Lajos	1	3	1	2	3	2	3	2	3	1	—	2	—
	Szőke Mihály	1	1	1	2	2	2	1	1	2	1	2	1	—
	Tamás Lázár	1	3	1	2	3	2	2	2	3	2	—	2	—
	Tóth Vilmos	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Váradi Albert	1	3	2	2	3	2	3	2	2	2	2	—	—
30	Veress Árpád	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2	3	—	—

Összesen : 30.

VI. osztály.

A tanuló neve		Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiség	Torna	Enek	Zene	Francia nyelv
	Albert Péter	1	2	2	2	3	2	2	1	2	3	2	—	—
	Id. Balázs József	1	2	2	3	3	3	3	2	3	2	2	—	—
	Ifj. Balázs József	1	3	2	3	3	3	2	2	3	2	—	2	—
	Balló Máté	1	2	1	3	3	2	2	1	3	2	2	—	—
5	Éltes Béla	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—
	Gál Antal	1	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	—	—
	Imets János	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
	Király Sándor	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	—	—
	Korber Imre	1	1	1	2	1	2	1	1	3	1	1	2	1
10	Kozma Dénes	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	—
	Mákszem József	1	2	2	3	3	3	3	3	4	2	2	—	—
	Mihály Mátyás	2	3	2	3	3	3	3	3	4	3	—	—	—

Összesen : 12.

VII. osztály.

A tanuló neve		Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Földrajz	Természettan	Mennyiségtan	Bölcsészet	Torna	Enek	Zene	Francia nyelv	Görögpoló magyar	Görögpoló rajz
	Bedő Joáchim	1	2	2	2	2	2	3	1	1	2	3	1	2			
	Bőjthy Gábor	2	3	3	2	3	3	3	3	3	3	1					
	Csiszér Imre	1	3	1	2	2	3	1	3	3	2	1	1				
	Czikó István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1			1	
5.	Domokos Árpád	1	3	3	3	3	—	3	3	3	2	3	1			2	1
	Drágos Ariszt.	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2	3	2				
	Fejér Rotond	1	3	3	3	3	—	3	3	3	3	3	1			2	1
	Ferencz Gyula	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1				
	Gegő Lajos	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2					
10	Glósz Ernő	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1			
	Kászóni Alajos	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		1		
	Köntzei Jenő	2	3	3	2	3	3	2	2	3	2	3	2				
	Sántha András	1	2	1	2	2	—	1	2	2	2	2	—			1	1
	Simon Rezső	2	2	3	2	2	—	3	2	2	2	1	2			1	1
15	Véger János	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1				
	Wellman Géza	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1		1			
	Mánya Antal		2	3	3	3	3	3	3	4	3	—					
	magántanuló																

Kimaradt : Sándor Gyula.

Összesen : 18.

VIII. osztály.

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög potló	Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Bölcshészet	Torna	Enek
Baka János	1	1	2	3	3	3	2	3	3	2	2	1
Becze Endre	1	2	2	2	3	3	2	2	2	2	2	2
Ferenczi Gyula	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2
Györpál Domokos	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
5 Karda Béla	1	2	2	3	3	3	2	3	2	3	1	2
Lukács Vilmos	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
Sándor Géza	1	2	2	2	2	2	2	2	3	3	1	2
Szebeni Gerő	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1
Szent-Imrey Menyhért	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2
10 Tauber József	1	2	3	3	2	1	2	2	2	2	1	—
Veress András	1	2	2	3	3	3	2	3	2	2	1	2

Összesen 11.

IX.

J ó t é k o n y s á g.

1. Adakozás.

A gymnasium szertárait egyes jótévkök gyarapították különböző adományaikkal, melyek az Értesítő más helyén vannak feltüntetve. Tetemes adománynyal gyarapították: Fraknói Vilmos püspök, Imets F. Jákó kanonok a könyvtárt, Györffy Gyula képviselő az éremtárt, Bajkó Péter honvédszázados a régiségtárt, dr. Filep Sándor járásorvos és Korber Imre tornatanító a természetrajziak tárást stb.

Fogadják a nemes szívű adakozók adományaikért az intézet hála köszönetét.

2. Segélyezés.

A gymnasium védszentje szent Katalin ünnepén a tanuló-ifjúság által rendezett színi előadásból befolyt 45 frt, mely az internatusi segélyalap létesítésére fordított.

Segélyezésben részesültek: a) a Röck Szilárd alapból: Tóth Vilmos V. oszt. 100 frt.

b) A Fogarassy-féle alapból: Szabó Lajos V. oszt. 50 frt.

c) Kincstári alapból: Sipos Lázár, Csiby Árpád és Csiby Lajos I. osztályosok egyenkint 60 frt; Keresztes József V. oszt. 60 frt; Váradi Alajos IV. oszt. és Wéger János VII. oszt. egyenkint 100 frt.

d) A csikmegyei nevelési és lóbeszerzési alapból pénzsegélyben részesültek a következők: Imre Kálmán I. oszt. 10 frt, Bartalis Ferencz és Kovács Gyárfás II. oszt. tanulók 15—15 frt. Éltes Zoltán II. oszt. 20 frt. Sántha József II. oszt. 25 frt. Paál Dénes II. oszt. 10 frt. Antal Áron III. oszt. 15 frt. Botár Sándor, Botár Bénéám, Csedő András, Gegő Sándor és Siklódy Péter III. oszt. tanulók 10—10 frt. Madár József III. oszt. 50 frt. Gál Sán-

dör és Imre Béla IV. oszt. tanulók 10—10 frt. Márton László, Puskás József, Szőke Mihály, Tamás Lázár, Tóth Vilmos és Veress Árpád V. oszt. tanulók 20—20 frt. György Gyárfás V. oszt. tanuló 10 frt. Sántha Lajos V. oszt. 25 frt. Várady Albert V. oszt. 15 frt. Albert Péter és Gál Antal VI. oszt. tanulók 20—20 frt. Ifj. Balázs József VI. oszt. 40 frt. Bedő Joákim, Csiszér Imre, Ferencz Gyula és Kászoni Alajos VII. oszt. tanulók 20—20 frt. Sántha András VII. oszt. 15 frt. Györpál Domokos, Karda Béla és Sándor Géza VIII. oszt. tanulók 30—30 frt. Becze András VIII. oszt. tanuló 120 frt.

3. Jutalmak.

Jutalmat nyertek:

Imets-félét Glósz Ernő VII. o. t., mint a ki a német nyelvből jeles előmenetelt tett, 10 korona.

Béldy és társai félét Ferencz Gyula, mint a ki a VII. osztályt jelesen végezte, 10 korona.

Adorján-félét Czikó István VII. o. t., mint a ki a magyar nyelvből legjobban dolgozott, 12 korona.

Koncz István-félét Ferenczy Gyula, mint a ki a legjobb érettségi vizsgálatot tette, 10 korona.

Dr. Filep Sándor körorvos urtól Kászoni Alajos VII. o. t., mint jeles tornász, 4 korona.

Bándi Vazul igazgatótól Imets János VI. o. t., mint legjobb magaviseletű ifju, 6 korona. Király Sándor VI. o. t., mint, ki az énekben legnagyobb előmenetelt tanusított, 6 korona. Váradi Albert V. o. t., ki a meteorologiai észleletek vezetésében egész éven át segédkezett, 6 korona.

A 21 frt jutalmi átlulányból vásárolt könyvekből:

I. osztályosok: Bálint Alajos „Lange-Cherven Atlasz“. Glósz Miksa „Zsaszkovszky Énekkönyv“. Jakab Jenő „Zsaszkovszky Énekkönyv“. Kereszter Péter „Lange-Cherven Atlasz“. Kóródi Imre „Szent Koszoru“. Kovács József „Lange-Chervén Atlasz“. Mánya Márton „Szent Koszoru“. Pál Gábor „Zsaszkovszky Énekkönyv.“

II. osztályosok: Kurkó Ignác „Szent Koszoru“. Márkos Endre „Lange-Cherven Atlasz“. Márton Venczel „Szent Koszoru“.

Péter Antal „Zsaszkovszky Énekkönyv“. Petrics Gusztáv „Szent Koszoru“. Tulit Áron „Lange-Cherven Atlasz“. Veress Gyárfás „Szent Koszoru“. Vida József „Római régiségek“.

III. osztályosok: Antal Áron, Bodó Ferencz, Botár Béni, Döczy Kálmán és Lakatos János egy-egy „Toldi“.

IV. osztályosok: Antal Dénes, Eröss József és Szász József egy-egy „Ó görög élet“. Daradics Félix, Gábor János és Potovszky András egy-egy „Római régiségek“.

X.

A gymnasiumi kölcsönkönyvtár állása 1893.4. tanév végével.

a) Pénzben :

1. A mult tanévről fennmaradt .	556 frt 30 kr.
2. Használati díj a könyvekről	357 frt 73 kr.
3. Kamat czímen bejött	6 frt 09 kr.
4. A kölcsönkönyvtár tulajdonát képező használatból kiment tankönyvek elárverezéséből	63 frt 80 kr.
5. Könyvszállítmányok után való 10% _o	33 frt 74 kr.
6. Tőketörlesztés .	110 frt — kr.
Összes bevétel	1127 frt 66 kr.
Ebből kiadatott	394 frt 15 kr.
Pénzkészlet .	733 frt 51 kr.
Ebből a csikszeredai takarékpénztárban tőkésítettett	16 frt 60 kr.
Egyeseknél el van helyezve .	698 frt — kr.

b) Könyvben :

A mult tanév végén volt	3208 kötet.
Ebből elárvereztetett	195 "
Jelen évi szaporodás vétel után	106 "
Összes könyvállomány	3119 kötet.

A kölcsönkönyvtár kezelője Nagy István tanár volt.

XI.

F i n ő v e l d é k.

1. Seminarium.

A szent Mihályról elnevezett seminariumban e tanév folytán teljes ellátásban és gondos nevelésben részesült 36 nyilvános, 14 magánalapítványos, 28 fizető és 5 servitor tanuló a *Bándi Vazul* regens és *Nagy István* subregens felügyelete alatt. Egy alapítványos növendék ellátási illetéke 95 frt 76 kr a fizetési növendékeké 120 frt volt egy évre; a servitorok az asztalnál való fel-
szolgálásért kapták a teljes ellátást.

A nyilvános alapítványosok közül élveztek :

Közalapítványt :	Györgypál Domokos	VIII. oszt.
	Bedő Joachim, Czikó István,	
	Glósz Ernő, Kászoni Alajos	VII. "
	Albert Péter, Király Sándor,	
	Kozma Dénes	VI.
	Gergely Tamás, Korber Ernő,	
	Márton Gábor, Váradi Albert,	
	Veress Árpád	V. "
	Daradics Félix	IV. "
	Bálint Péter, Kovács Péter	III. "
	Petrics Gusztáv	II. "
Apor-félét :	Becze László	V. "
Báthori-félét	Sándor Géza	VIII. "
Biró-félét :	Ferencz Gyula	VII. "
Bors Bálint-félét :	Gábor József	V. "
	Márton Sándor	II. "
	Tulit Áron	II. "
Csomortáni-félét :	Lukács Vilmos	VIII. "
Dénes-félét :	Imecs János	VI. "
Fogarasy-félét :	Szabó Lajos	V. "
Fülöp-félét :	Karda Béla	VIII. "

Haller-félet :	Vereas András	VIII. oszt.
Kedves Zsuzsanna-félet : Tódor Béla		IV. "
Kovács Miklós-félet : Bartha Balázs		V. "
	Ábrahám Ágoston	III. "
Lukács Mihály-félet : Gábosi Lajos		III. "
Molnár-félet : Márton László		V. "
	Lakatos János	III. "
Sántha-félet : Eröss József		V. "
Tankó-félet : Koródi István		V. "

A magánalapítványosok közül élveztek :

Bocskor Elek-félét :	Szőke Mihály	V.	"
Bors Bálint-félét :	Pál Ignác	II.	"
Eröss Elek-félét :	Szász Gyula	IV.	"
Ferenczy-félét :	Csiszér Imre	VII.	"
	Fórika Antal, Hochschild Lajos	IV.	"
	Tódor Árpád	III.	"
	Bereczk Sándor, Péter Antal	II.	"
Molnár Balázs-félét :	Eltes Béla	VI.	"
Nagy István-félét :	Nagy Ignác	II.	"
Péterffy-félét :	Antal Dénes, Eröss József	IV.	"
	Veress Gyárfás	II.	"

A Buzás Mihály-féle alapítvány ez évben sem volt betöltve, a Molnár Balázs-féle alapról a múlt évben eltávozott 2 növendék, helyette ez évben nem akadt jogos pályázó.

A seminarium a kettős finővelde földszinti részét foglalja el; van 4 tanterem, 10 hálóterem, az internatussal közös étterem. A felszerelés és tisztaság a legfokozottabb igényeknek is megfelel, élelmezés ugy mennyiség, mind minőség tekintetében kifogástalan.

2. Internatus. (Benlakás).

Az 1893/4-ik tanév kezdetén is nagy volt az internatusba való felvételre jelentkezők száma; de az előjáróság, hogy a zsu-foltsággal járó veszélyektől az intézet megóvassék, a felvételnél a hivatalosan kiküldött egészségügyi bizottság határozatához ragasz-kodott és a megállapított számon felül jelentkezőket visszautasította. Ez a körülmény adja magyarázatát annak, hogy internatusunk népessége ebben az évben esést mutat.

Bándi Va ul igazgató és Kassay Lajos felügyelő tanár veze-tése mellett 100 növendék nyert az intézetben lakást, fűtést, világítást és kiszolgálást. Az internatusi ifjúság ebben a tanévben

is a kettős finevelőház épületének emeleti részét foglalta el, hol 2 tanulóterem és 10 hálószoba állott rendelkezésére. A gyengélkedők szobáját és az éttermet a seminariumi ifjúsággal közösen használta.

A szomszéd községekből a szülői háztól iskolába járó növendékek közül télen többen élveztek az internatus helyiségeiben déli szállást.

Az erkölcsi állapot általában jó volt. Nagyobb vétséget csak 2 fiu követett el, kik a nevelőházból ki is utasítottak, nehogy a további érintkezés másoknak is erkölcsi romlására szolgáljon.

Az egészségügyi viszonyok megnyugtatók. Egyetlen komoly betegedési eset sem fordult elő.

Az internatus kiadásainak fedezésére szolgált nemes Csikmegye törvényhatósága által a folyó tanévre is kintalt 370 frt; továbbá az egyes növendékek által lakás- és failleték czimén befizetett 6 frt. A szolgáltatot tevő növendékek (servitor) csupán az 1 forint szállásilletéket fizették.

Élelmezés tekintetében az ifjak 11 csoportba voltak beosztva, mindenik egy szervitorral, kik 3 kifőző háztól hordották be az ebédet és vacsorát; ezen behordásnál a csoportok tagjai felváltva segédkeztek.

Az élelmezés oly módon történik, hogy a fiuk csoportokká alakulnak (8—9 fiu egy csoportba), a csoport minden tagja sorra egy hétig élelmezi az egész csoportot a szülők által előre közösen megállapított élelmi szerekből, melyek a főzőnőknek szolgáltatnak át, kik jutányos árért elkészítik. Az előljárásság felügyel, hogy a főzőnők által készített eledetek úgy mennyiség, mint minőség tekintetében kifogástalanok legyenek.

A seminarium- és internatusba való felvétel föltételei ezen „Értesítő” végén vannak felsorolva.

XII. Statisztikai táblázatok.

I. A tanulók általános áttekintése.

Osztály	Létszám			Vallás ¹⁾			Nyelvi és nemzetiségi viszonyok			A szülők polgári állása					Előmenetel							Összesen	
	beiratott	elmaradt	tanév végéig megmaradt	római katolikus	görög katolikus	ev. református	izraelita	magyar-székely	magyar-német	magyar-román	értelmiség	östermelő	kereskedő és iparos	tisztviselő	szolga és munkás	részletesen				általán			
																jeles	jó	elégséges	elégtelen	haladó ²⁾	ismétlő ³⁾		
I.	67	1	66	64	1	1	—	65	—	1	7	32	13	9	2	5	10	37	14	56	10	66	
II.	55	—	55	53	1	—	1	53	1	1	8	33	6	6	1	9	15	23	8	51	4	55	
III.	37	4	33	32	1	—	—	32	—	1	8	19	4	4	—	3	4	18	8	27	6	33	
IV.	31	3	28	27	—	1	—	28	—	—	4	13	4	7	2	2	6	12	8	25	3	28	
V.	30	—	30	30	—	—	—	29	1	—	6	14	3	6	1	6	4	16	4	29	1	30	
VI.	12	—	12	12	—	—	—	11	1	—	2	7	—	2	1	2	5	3	2	12	—	12	
VII.	18	1	17	15	2	—	—	16	—	1	1	9	2	5	—	3	5	8	1	17	—	17	
VIII.	11	—	11	11	—	—	—	10	1	—	2	7	2	—	—	2	3	6	—	11	—	11	
I—VIII.	261	9	252	244	5	2	1	244	4	4	38	134	34	39	7	30	61	108	54	226	27	252	

1) Ezen és a következő rovatokban is csak az év végéig megmaradt tanulók száma van felvéve.

2) A haladók közé az egy tantárgyból megbukott és jó magaviseletű tanulók is felvételnek.

3) Azaz: a kik több tantárgyból buktak, vagy egy elégtelen mellett szabályszerű viseletük volt.

2. Tanulás eredményének tárgy- és osztályonkénti áttekintése.

Tárgy	I. osztály					II. osztály					III. osztály					IV. osztály					V. osztály					VI. osztály					VII. osztály					VIII. o.				
	jéles	jó	elégséges	elégtelen	fölment. v. n. járt	jéles	jó	elégséges	elégtelen	fölment. v. n. járt	jéles	jó	elégséges	elégtelen	fölment. v. n. járt	jéles	jó	elégséges	elégtelen	fölment. v. n. járt	jéles	jó	elégséges	elégtelen	fölment. v. n. járt	jéles	jó	elégséges	elégtelen	fölment. v. n. járt	jéles	jó	elégséges	elégtelen	fölment. v. n. járt					
Vallástan	13	20	33	—	—	13	28	14	—	—	10	9	14	—	—	10	10	8	—	—	13	12	5	—	—	3	7	2	—	—	4	6	7	—	—	4	7	—	—	
Magyar ny.	5	22	33	6	—	13	27	15	—	—	7	10	13	3	—	3	14	9	2	—	14	13	3	—	—	5	7	—	—	6	3	8	—	—	3	7	1	—		
Német ny.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	8	16	5	—	3	7	14	4	—	6	13	10	1	—	2	5	5	—	—	4	8	5	—	—	2	5	4	—	
Latin ny.	6	16	30	14	—	7	14	31	3	—	4	5	17	7	—	4	7	12	5	—	7	5	15	3	—	3	3	6	—	—	4	6	7	—	—	3	4	4	—	
Görög ny.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	14	9	—	—	2	6	4	—	—	5	2	6	—	—	4	4	3	4	—
Görög p. i. o.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Történelem	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	8	15	3	—	9	14	5	—	—	11	8	11	—	—	2	7	3	—	—	—	—	—	—	3	8	—	—		
Földrajz	7	27	27	5	—	12	22	19	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	3	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Mennyiségtan	14	10	39	3	—	9	19	20	7	—	3	11	13	1	—	6	10	8	4	—	8	6	15	1	—	3	3	4	2	—	4	6	6	1	—	1	7	3	—	
Rajzoló mért.	16	15	35	—	—	23	12	19	1	—	13	12	9	—	—	11	12	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Szabadkézi r.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Természetr.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	11	9	—	—	11	17	2	—	—	5	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	7	6	—	—	—	—	—	—	3	6	2	—	—	
Phys. földn.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	11	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Bölcsészettan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	9	4	—	—	—	—	—	—	3	6	2	—	—	
Szépírási	9	20	24	13	—	21	21	11	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Torna	10	29	27	—	—	10	23	21	—	1	9	16	8	1	—	14	11	2	—	1	15	11	4	—	—	3	7	2	—	—	9	3	4	—	1	7	4	—		
Enek	9	14	26	3	14	6	8	28	1	12	7	8	10	—	9	8	9	5	—	6	14	8	6	—	5	4	6	—	2	8	4	—	5	3	7	—	1	—		
Zene	1	2	—	—	—	1	4	—	—	—	—	2	—	—	—	4	6	—	—	—	4	3	—	—	—	2	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—		
Francia ny.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	4	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	

3. Magaviselet, életkor és szállás szerinti áttekintése.

Osztály	A tanév végéig megmaradt tanulók																				Összesen	
	magaviseletre nézve*)			életkor tekintetében										szállás szerint								
	jó	szabályszerű	kevésbé szabálys.	1883.	1882.	1881.	1880.	1879.	1878.	1877.	1876.	1875.	1874.	1873.	finövel- dében		interna- tusban	künn				
															alapítványos	fizetési			servitor	tarisnyás		servitor
																	született					
I	57	9	—	20	26	17	2	1	—	—	—	—	—	—	—	7	1	30	2	3	23	66
II.	46	8	—	—	11	16	17	6	1	—	—	—	—	—	8	7	1	23	2	—	14	55
III.	23	10	—	—	1	9	6	13	3	1	—	—	—	—	6	2	2	9	3	1	10	33
IV.	24	4	—	—	—	—	3	8	12	4	1	—	—	—	7	3	1	7	3	1	6	28
V.	29	1	—	—	—	—	—	7	11	8	4	—	—	—	13	3	—	7	—	3	4	30
VI.	11	1	—	—	—	—	—	—	1	3	5	2	1	—	4	—	—	4	—	—	4	12
VII.	12	4	—	—	—	—	—	—	—	3	4	8	1	1	6	3	—	3	—	1	4	17
VIII.	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	3	2	5	3	—	2	—	—	1	11

*) 2 ifju magántanuló volt.

4. Származási hely szerinti áttekintése.

Lakhely	O s z t á l y								Összesen
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
Helybeli	8	1	4	2	3	1	—	—	19
Csikmegyei	50	47	26	22	23	6	10	8	192
Abauj-Tornam.	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Alsó Fehérm.	1	—	1	1	—	—	—	—	3
B.-Naszódm.	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Brassómegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fogarasmegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Háromszékm.	3	1	2	1	3	5	4	1	20
Hunyadmegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Maros-Tordam.	—	1	—	1	—	—	—	—	2
Szebenmegye	1	—	—	—	—	—	1	—	2
Szolnok-Doboka	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Udvarhelym.	3	2	—	1	1	—	1	1	9
Nagy-Küküllőm.	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Temesmegye	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Budapest	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Összesen	66	55	33	28	30	12	17	11	252

5. Az érettségi vizsgálatok eredményének áttekintése.

T a n é v	Jelentkezett	Visszahelyezett	Javító írásbeli	Szóbeli	Érettség nyilvánít- tatott		3 hónapra visszavetített	Ezek közül szándékozik													
					jelesen	jól		egyszerűen	egyetemi			műegye- temi			akadémiai						
									egyházi	jogi	orvosi	bölcseleti	építészeti	mérnöki	vegyszertsi	erdészeti és bányászati	gazdászati	katonai	tisztviselői	közlekedési	
1893/4	12	—	—	12	12	1	5	3	3	2	5	—	1	—	—	—	—	—	1	3	—

XIII. Meteorologiai észleletek.

A csiksomlyói állomás fdr. hossz.: 43°32' frd. szél. 46°22'; tengerfeletti magassága: 707 méter.

Hónap	Légnyomat			Hőmérséklet C. sz.			Páranyo- más			Ned- vesség			Csapadék m. m.			Szélirány				Szél erősség (közép) Felhőzet (közép)	Jegyzet.	
	közép	legnagyobb	legkisebb	közép	legnagyobb	legkisebb	közép	legnagyobb	legkisebb	közép	legnagyobb	legkisebb	havi	24 órai	ennek napja fő uralkodó ¹⁾	másod "	harmad "	negyed "				
Január	708.2	708.0	688.4	18.6	-30.0	-10.0	0.9	1.7	0.4	90	100	56	22.0	10.2	12	NW	NE	W	SW	1	4	nagyon enyhe.
Február	689.1	706.7	692.1	6.8	0.4	-27.2	3.0	4.9	0.5	84	100	55	8.3	4.2	4	S	SW	NE	SE	1	7	rendkívül hideg.
Március	677.6	704.1	688.0	8.1	6.4	-16.8	4.6	7.1	1.2	98	100	70	55.2	16.2	18	S	N	SW	E	1	10	elég enyhe.
Április	677.7	707.7	694.8	7.3	16.2	-1.0	6.1	11.4	2.5	85	100	39	51.8	11.0	7	E	NE	SW	NW	2	6	kellemesen, változó.
Május	698.8	708.0	693.9	9.7	23.6	2.6	7.0	13.2	4.5	76	100	29	65.4	15.0	8	E	S	SW	W	1	6	nedves.
Junius	676.7	703.2	689.9	12.6	20.4	6.4	9.4	13.6	6.8	81	100	55	80.6	16.2	5	S	E	W	SE	2	4	nedves, hűvös.
Julius	676.8	703.7	694.2	15.3	24.6	9.4	12.3	18.4	8.3	86	100	63	27.6	4.8	16	S	W	SE	NW	0	3	kellemes.
August.	674.5	705.9	694.2	12.9	18.2	6.4	9.8	11.2	0.8	88	100	24	36.4	13.0	24	W	SW	S	E	0	8	száraz, forró.
Septem.	664.8	710.9	695.0	14.0	26.2	0.0	9.5	16.8	3.1	76	100	50	19.8	11.0	20	S	W	E	NE	1	6	hűvös, szeles.
Október	698.4	707.5	697.7	10.2	22.4	-5.6	6.2	13.2	1.3	77	91	44	10.6	5.0	14	W	N	SE	E	1	8	zordon.
Novem.	676.9	712.1	685.1	7.1	13.4	-17.2	3.0	8.1	0.6	69	100	41	47.4	20.0	10	W	E	S	SW	2	7	kellemesen, változó.
Decem.	702.7	709.6	695.8	7.9	26.2	-3.8	2.6	8.9	0.3	91	100	63	55.0	16.2	27	W	N	E	NE	2	5	derült, hideg.
Évi közép	700.7	707.1	692.8	6.6	13.4	-0.6	6.7	9.3	4.6	78	95	63	56.96	17.50	-	W	NE	S	SE	2	6	középszerű.

¹⁾ A használt angol jegyek: N=észak; E=kelet; S=dél; W=nyugat.

Észlelő: Bárdi Vazul, főgymn. igazgató.

Az 1893. évi észleletek hivatalos eredményét a következő táblázat mutatja

XIV.

Figyelmeztető.

1. A tanulók szabályszerű *fölvétele* és beírása szeptember három első napján történik. A beírandó tanulók tartoznak az igazgatónál keresztlevelüket vagy ezt helyettesítő hiteles okirat és a közelebbi osztályból nyert iskolai bizonyítványukat mulhatta tanul bemutatni.

2. Az 1887. évi XII. tcz. 4. és 5. §§-ai értelmében azon tanulók, kik nem igazolják, hogy életök 12 évéig újra oltattak vagy 5 éven belől sikeresen beoltva lettek, vagy valóságos himlőt álltak ki az illetékes egészségügyi hatóságnak bejelentetnek és a gymnasiumban véglegesen addig fel nem vehetők, a míg a netalán kiderült hiány pótolva nem lesz, vagy nem igazolják azt, hogy az újra-oltás kötelezettsége alól törvényszerűleg fölmentettek. — Közelebbi tájékozás céljából forduljanak a t. szülők és gyámok gyermekeikkel a legközelebbi járási vagy körorvoshoz.

3. Mindazon nem-alapítványos gymn. ifjak, kik nem a tanoda székhelyén vagy a tőzsomzsédos helyiségekben laknak; *collegális benlakásban* (internátusba vagy semináriumban lesznek beszállásolandók. Az internátusról tudni kell: a) hogy az ifjak az internátusban kényelmes lakást, fűtést, világítást és felügyeletet nyernek; b) ellenben a kosztbeli ellátásról a régi tarisnyarendszer szerint maguk gondoskodnak; c) az internátusi ifjak együttes élelmezése céljából a szülők vagy gyámok szomszedsága szerint 8—9 tagu csoportokká alakulnak; d) minden csoporthoz 1 servitor-növendék osztatik be, kit szolgálat fejében a csoport ingyen lát el élelemmel e) a csoportok számára lehetőleg az intézethez közel eső gazgákkal a kifőzésre nézve az internátusi előljáróságától kikért előleges utasítás után a szülők szerződnek; f) az élelmezési csoportoknak két rendbeli abroszra van szükségök melyeket vagy a szülők, vagy a szerződés szerint a kifőzőházak szolgáltatnak; ellenben g) asztalkendőről és evő-eszközről az egyes ifjak gondoskodnak; h) beunlakási díj fejében minden internátusi növendék után 1 frt fizetetik; fűtési anyagul pedig 1 öl kemény tűzifa szállítandó be. Ha ezen illetmény szept. 20-ig be nem szállít-

tatik: az illető szülő vagy gyám annak fejében egy öl fa-árát a csiksomlyói árfolyam szerint köteles szeptemberben lefizetni.

A seminariumra vonatkozólag megjegyzendő, hogy azon alapítványos tanulók, kik a seminariumban az alapítványos ifjakkal kívánnak lakni és kosztoszni: az egész tanévre 120 frtéért lakást és teljes ellátást nyernek a seminariumban, mely összeget előleges részleteken a seminarium igazgatójánál tartoznak lefizetni. Miután a seminariumban csak korlátozott számmal vétetnek kosztosok, azért a felvétetni akarók jó előre lehetőleg aug. elején legalább levél által jelentkezzenek.

4. Minden gymnasiumi tanuló tartozik az 1889. évi április 1-ről 1200 sz. a. kiadott főtanhatósági intézvény értelmében tandij címén, mely a gymnasium tanszertárainak kiegészítésére és gyarapítására lesz fordítandó, 1 vagy két részletben 6 frtot fizetni. Ezen tandij fizetés alól rendesen senki sincs fölmentve. Mindazonáltal azokra nézve, kik kivételképpen tandij mentességet kívánnak élvezni, a fenni hivatott szám alatt kiadott tandij-mentességi szabályzat teljes szövegében ide iktatattik:

„Tandij-mentességi szabályzat.”

1. §. Az erd. róm. kath. status gymnasiumban a statusgyűlésről megállapított a (Csiksomlyón 6 frt) tandij fizetendő, mely alól rendszerint senki sem mentetik fel.

2. §. Kivételképpen azonban a főtanhatóság elengedheti az egész vagy a fél tandij fizetést jó erkölcsi magaviseletű és egyuttal jó igyekezetű tehetséges tanulóknak, ha:

a) szülők vagyontalanságát az illető politikai hatóságtól kiállított (és a r. k. lelkészttől is aláírt) bizonyítvány igazolja;¹⁾

b) az előző tanévről szóló gymnasiumi bizonyítvány szerint erkölcsi magaviselete, legalább szabályszerű volt s az egyes tantárgyakból legfeljebb csak egyetlen elégséges osztályzatot bir, a többi jeles és jó lévén;

c) a tanártestület a dijmentességre ajánlja.

4 §. Olyan tanulók kérvényét a kiknek bizonyítványa kevésbbé szabályszerű magaviseletet, avagy egynél több elégséges érdemjegyet tartalmaz, az igazgatók el nem fogadhatják; hanem a jelen szabályzatra való hivatkozással visszautasítják s a tandijfizetésre határidőt tűznek ki.

5. §. Elemi iskolai bizonyítvánnyal kizárólag csak akkor lehet tandij-mentességért folyamodni, ha annak érdemjegyei mind jelesek és jók.

6. §. A tandijmentességi kérvények minden tanév elején legkésőbb szeptember 15-ig az illető gymnasium igazgatóságánál adan-

1) A melléklendő szegénységi bizonyítványban kitüntetendő folyamodó szülő által a legközelebbi évben fizetett adó összege.

dók be. A tanártestület tartozik a kérvényeket még a szept. hóban tartandó ülésen lelkiismeretesen tárgyalni s véleményét minden egyes folyamódóra nézve jegyzőkönyvre venni. Az összes iratokat az igazgatók október 1-ig a főtanhatósághoz felterjesztik, hogy az igazgató-tanács októberi rendes közgyűlésén végleg határozhasson. Fel nem szerelt vagy később beadott kérvények figyelembe nem vétetnek.

7. §. A tandij beszédéséről az illető igazgatók felelősek.

9. §. A jelen szabályzat a gymnasinmi Értesítőben közzéteendő.

5. A tandijon kívül minden gymn. tanuló tartozik ifjusági könyvtári illeték gyanánt 30 krt és „Értesítőre” szintén 30 krt előre fizetni.

A pótló-, javító-, valamint fölvételi vizsgálatok augusztus 31-én tartatnak meg. A javító vizsgálatok iránt folyamodványokat és alapítványi kérelmeket is rendesen július 3-ig az igazgatósághoz be kell adni. A javító-vizsgálatokat a tanulók azon tanpóánál kötelesek kiállani, melynél megbukottak, vagy azokat letenni elmulasztották. A fölvétel föltételei: jó sikerrel végzett elemi IV. osztály, vagy hasonfoku tanodák s az ezektől kiállított bizonyítvány. Különben pedig a mindenkire nézve köteles fölvételi vizsgálat tárgyai: értelmes magyar olvasás, a magyar nyelvtanból, az alaktan főbb részeinek ismertetése, jól olvasható diktandó írás és a négy alpművelet közönséges és törtszámokkal; a polgári iskolából jött tanulók a latin nyelvből fölvételi vizsgát tesznek.

6. A tanulók, valamint a szülők és gyámok is figyelmeztetnek az iskolai bizonyítványok megőrzésére; minthogy ezek másolatai az eredeti elvesztését bebizonyító kérelemmel és e mellett kivált az érettségi okmányé sok nehezséggel állítható ki. Figyelmeztetnek továbbá szülők és gyámok, hogy az évharmadi Értesítőket szorgalmasan vegyék át iskolázottjaiktól és azokat jól betekintve, írják alá, vagy maguknak megmagyaráztatva, más hiteles ember, jelesen a plébános ur által irassák alá, hogy ne csupán az évvégi bizonyítványból és így későn ébredjenek arra, hogy a fiok vagy gyámoltjok elvesztegette a drága tanidőt és iskola évet.

7. Az ifjak tankönyveiket a kölcsönkönyvtárból illő % mellett nagyobb részt beszerezhetik.

Csik-Somlyón, 1894. június 28-án.

Bándi Vazul,
főgymn. igazgató.

TARTALOM.

I. A csiksomlyói r. kath. főgymnasiumban fennálló Mária társulat	3. lap.
II. Adatok a lefolyt tanév történetéhez	30. lap.
1. A tanév tartama.	
2. Valláserkölcsei állapot.	
3. Egészségügy.	
4. Iskolai ünnepély és látogatás.	
5. Személyváltás a tanári karban.	
6. Fontosabb rendeletek és átiratok.	
III. Tanári testület	37. lap.
IV. A bevégzett tananyag	39. lap.
1. Rendes tárgyak.	
2. Rendkívüli tárgyak.	
V. Írásbeli tételek	55. lap.
1. Magyar dolgozatok tételei a felsőbb osztályokban.	
2. Írásbeli érettségi vizsgálat tételei.	
VI. Önképzőkör	57. lap.
VII. Tanszerek gyarapodása	59. lap.
1. Könyvtárak.	
2. Szertárak.	
VIII. Az ifjúság érdemsorozata	65. lap.
IX. Jótékonyság	76. lap.
1. Adakozók.	
2. Segélyzés.	
3. Jutalmak.	
X. A gymn. kölcsönkönyvtár állása 1893/4-ik tanév végével	70. lap.
XI. Finöveldek	80. lap.
1. Seminarium.	
2. Internatus.	
XII. Statisztikai táblázatok	83. lap.
1. A tanulók általános áttekintése.	
2. Tanulás eredményének tárgya és osztályonkénti áttekintése.	
3. Magaviselet, életkor és szállás áttekintése.	
4. Származási hely szerinti áttekintés.	
5. Az érettségi vizsgálatok eredményének áttekintése.	
XIII. Meteorológiai észleletek	87. lap.
XIV. Figyelmeztető	88. lap.

121